

MAKRA SÁNDOR:
GÖRBEDI ISTVÁN
MESÉL

NYÍREGYHÁZA
1991

GÖRBEDI ISTVÁN MESÉL

**A népmeséket gyűjtötte és
a bevezető tanulmányt írta:**

MAKRA SÁNDOR

**Sajtó alá rendezte és
a jegyzeteket összeállította:**

ERDÉSZ SÁNDOR

Nyíregyháza

1991

JÓSA ANDRÁS MÚZEUM KIADVÁNYAI
33.

Felelős kiadó és szerkesztő:
Dr. NÉMETH PÉTER

ISSN 0133-8110

Készült:

a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat

Nyomdaüzemében

600 példányban

615/92.

Felelős vezető:

SZÁNTÓ SÁNDOR

üzemvezető

BEVEZETÉS

"A magyarországi népmesegyűjtés és kutatás eddig a mesélőt szinte teljesen kikapcsolta vizsgálódási köréből. Kutatóink megelégedtek mesegyűjtés közben a mesélő nevének, helyel-közzel egyéb körülményeinek túlságosan is vázlatos megrögzítésével (életkor, foglalkozás, módosság) - állapítja meg Ortutay Gyula. ¹ S ez a tétel önként adódott abból, hogy Ortutay egy olyan nagy koncepciójú mesélővel akadt össze, akiből csak úgy ömlött a sok szép mese, mint csépléskor hombárba a tiszta búza! Ez a tény magával hozta, sőt kötelezővé tette azt a feladatot, hogy a mesélővel is foglalkozzunk!

Ortutay könyvéről Korompay Bertalan így ír: "A Fedics Mihály mesei tudását közreadó könyv új műfajt hozott irodalmunkba: a *mesemondó monográfiáét*." Korompay ezzel egyrészt elismeri e kötet újszerűségét, másrészt nagyszerűségét az által, hogy mindjárt kategorizálja. Ezek után azt várnök, helyesli azt a módszert, amit Ortutay Gyula az új műfajjal kapcsolatban alkalmaz, lényegileg: a mesemondó egyéniségének vizsgálatát! Írásának további részében azonban ennek éppen az ellenkezője tűnik ki. ²

Ortutay Gyula tulajdonképpen nem új dolgot produkál, amint maga is írja: "A népmese-kutatás történetében az orosz kutatóké az érdem, hogy a mesevizsgálat körébe a mesemondók egyéniségének vizsgálatát is belevitték." ³

Az eddigi kutatási eredmények igazolják az egyéniség vizsgálatának szükségességét, annál is inkább, mivel a közösség is sok egyéniségből tevődik össze. Különálló egyéniségek pedig egy újfajta és egységes közösségi szellemet alakítanak ki. Ez által viszont lehetővé válik az is, hogy

a kutató egy adott zárt terület néprajzi kincseit összegyűjthesse. Ebben a *teljesben* viszont benne van az *egy mesemondó* által tudott összes epikum. Így értelmezi Arany János is, amikor ezt írja: "Űseposzunk eltűntével majd semmink sincs, hol az egyetemes népszellem nyilatkozását megleshetnők, kivéve a mese." 4

Arra már rámutattunk, hogy a mesélő a meséibe - nyíltan vagy burkoltan - belemondja saját vágyát, mely szinte észrevétlenül kiszélesedik a közösség vágyává. Azonban nemcsak a vágyát viszi bele a meséibe, hanem családi életviszonyát is. Ez megint csak azért történik így, mert a mesemondó egy egyéniség, azaz véleménye van mindenről, ami vele és körülötte történik. Vonatkoztatom ezt a véleményt ebben az esetben különösen saját jövődjére. A jövődő, mint terv: összekeveredik fantáziájában az illúzióval, - ez teszi számára és hallgatói számára a mesélés idejét ködösen széppé, elrendezetté, megnyugtatóvá. Mint aktus - alkotáslélektanilag - az álom és az ébrenlét közötti átmeneti pont. Mivel pedig átmeneti, így csak átmenetileg megnyugtató, időszakilag pihentető, de hiszen nincs is más célja. Az élet küzdelmében kapott sebeket ezzel az igazságszolgáltatással akarja helyreütni. A *megnyugtatót* azonban csak a szorosan vett tündérmesékre kell érteni, mert a tréfás mesék célja egészen más, pl. a mulattatás. Kovács Ágnes ezt a differenciálódást szabatosan elvégzi, amikor azt írja: "A tartalmi és formai eltéréseken kívül van még egy igen lényeges különbség a tündérmesék és a tréfás mesék között: az előbbiek szép előadásához, megfelelő hangulatához szükség van a téli tűzvirágos esték meghittségére és nyugalomára, vagy a nyári megfeszített munka utáni testi elernyedésre; az utóbbiak inkább munkaélénkítőik. Nagy becsülete van a tréfás meséket tudó embernek a kalákában,

a közös munkában: hamarabb jár a kéz, gyorsabban telik az idő - mulatságos beszéd, nevetés közben." ⁵ S ezzel, az eszmei célon túl meghatároztuk a mesemondás gyakorlati célját is. Azonban a gyakorlati cél tulajdonképpen bele van ágyazva az eszmei célba, úgyannyira, hogy attól nem is választható el.

Ezen a célon belül jelentkezik a családi élet rajza, mint a népmese egészébe beleszótt töredék-gondolatsor, ami igyekszik realizálni a mesei illúziót. Mivel hol itt, hol ott bukkan fel, ezért hol a földi valóságban követjük lelki szemünkkel a hőst, hol pedig mint egy álom szárnyán a színesen gazdag mesei régiókban. Szépen írja le ezt az állapotot Dégh Linda: "Amikor mesélni kezd (Pandúr Péter), érezzük rajta a megragadottságot, hogy nincs már közöttünk. Valami sajátságos feszültséget kelt hallgatóiban, fokról fokra távolodunk a valóságtól, a mese kezdeti világából a másik régióba, és ugyanilyen fokozatossággal hoz vissza, mint valami hosszú kirándulásról; eközben annyira beleéltük magunkat a mesébe, hogy észre sem vesszük, milyen nagy utat tettünk meg." ⁶ Ha már itt tartunk, vessünk egy pillantást a *mesei valóságra*, mint élményre. Ez a valóság-élmény éppen olyan illúzió, mint minden a mesében, és éppen olyan átmeneti is, mert csak addig él, míg a fő- és mellékalakjai, a természeti és természetfeletti tárgyai és megnyilvánulásai, vagyis: az elmondás idejéig. Minden jó mesélő felébreszti a valóságélményt, mégpedig nemcsak a hallgatóiban, hanem saját magában is. Ortutay idézi Halász Gábor meghatározását erről a valóságélményről: "Olvasás, színjáték-nézés közben elfogadjuk azt a feltevést, hogy valóság az, amit látunk, miközben nagyon is jól tudjuk, hogy az nem igaz." ⁷ Ez híven kifejezi azt a tényt, hogy nem igazi, csak látszat valóságélményről van szó, amelynek

legnagyobb realitása az, hogy bennük valóban lejátszódik az élmény. Viszont más vonalon semmi köze sincs a valósághoz! Maga az élmény azonban oly erősen reálisnak mutatkozik, hogy még az ösztönszerűen fakadó jelei is mutatkoznak, a kíséző gesztusként! Urtutay Gyula írja Fedics Mihályról: "...annyira azonosul a meséje eseményeivel, hogy gesztusaival, sőt rokonszenvvel és ellenszenvvel követi saját meséje menetét. ⁸

Ezzel nagy általánosságban meg is határoztuk azokat a vonásokat, amelyeket minden valamirevaló mesélőnél azonos módon megtalálunk, tehát Görbedi Istvánnál is.

Az általános jegyek felmutatása után vizsgáljuk meg azokat a különbözőségeket, és kiemelkedő jegyeket, amelyek Görbedi Istvánt jellemzik, mint mesemondót; majd *környezetének, életkörülményeinek és jellemzésének* leírása után, a *hagyományos népi szellem fenntartásában, illetve továbbépítésében* betöltött szerepét jelöljük meg.

1. *A mesemondó életrajza*

Görbedi István Tiszalökön született, 1866-ban. Apja: Görbedi Mihály Sényőn volt gulyás-legény. Különösen szép ember lehetett, mert mikor egyszer Nyírbátorból gulyát hajtottak, meglátta az ottani tanító lánya, beleszeretett és utána szökött. El is vette feleségül. ⁹

Hét éves volt, amikor meghalt az apja. Őt árvát hagyott maga után. Nagy szegénységben, keservesen nőttek fel, amiről gyönyörű, meseszerű "igaz történetében" fájó önvalómat tesz. (Az alábbiakat 1949. január 31-én mondta el, magnószalagra.)

Következzék tehát az:

Íletem történeti

Itt születtem Tiszalökön. Mindíg itt íltem, református hitbe. Ídesapám félszemű ember vót. Vót egy öccse. Oszt eccer csizmát varrt. Az öcsém megfogta a kezibe az árt, a nagyapám meg rákijátott:

- Engedd el, te!

Elengedte. Am meg visszacsapódott, oszt egyenesen a szemíbe vágódott, kiszúrta. - Így bizony!

Mink oszt korán árván maradtunk. Szegínyek vótunk. De míjjen szegínyek! Eccer, lehettem nyóc éves, idősebb testvírem: Zsófi, a kanapín varrt. Ídesanyám szitált. Mink meg a patkán ültünk. Öten maradtunk árvák. Úgy íltünk, hogy ídesanyám font, mosott. Oszt akkor ezt tanálta mondani, hogy:

- Addig íjjünk, míg ebbül a lisztbül tart!

Ém meg meg akartam nízni, mennyi van a kosárba? Oszt ráléptem ara a székre, amméken a néném ült. Néném meg felállt, a szék felborult, ém meg lejestem, a liszt a fejemre borult. Hát! Meg akartam nízni, hogy meddig íjjünk! Így oszt! Íjjedtembe bebúttam az ágy alá, ídesanyám kihúzott: seprűnyéllel ütött. Gyött a szomszíd ember, az engedett ki: Azt mongya:

- Csak nem üti mán azír agyon?!

Így folyt az íletünk sora.

Én osztán ídesanyámmal jártam *dohánt törni*, a rázomi tanyára. Íppen csak annyit fizettek, hogy íppen otthon nem vótam. *Tíz krajcárt egy napra*. Pedig letörtem annyit, mint más. Anyámnak *negyven krajcárt adtak*, annyi vót a *napszám*. Tíz krajcárír lehetett ekkor venni egy font sót. Egy font nem vót egy kila. Mán azt se kellett a zanyámébül venni, avval is több vót.

Vót egy néném, am mán *szógált*.

A többiek kisebbek vótak, otthon maradtak. Magokba.

Rábizta a szomszédokra. Ótán a Szomjas-tanyára jártam kompért szedni, meg tengerit törni. Adtak: enni, meg harminc csű tengerit, meg egy félvíka kompért. Akkor meg ezt csináltam.

TIZENEGY éves koromba egy ember, M. I. vitt ki magáho. Három évig vótam nálla kondásbojtár: csak azír, am mír enni adott, meg egy kis ruhát.

Itt törtínt, hogy újévkor egy disznót öltem, úgy, hogy sarogján vittik be. 300 falka vót a disznónyáj. Gazdám ítetís után hazament früstökölni. Magam maradtam. Ere ment harminc, ara meg húsz. Mírges vótam, hogy mín!

Eccer a Gyomán-lapos felé ment, ém meg utánna! Kijabáltam: - Kicika, te! - mert csak így értették. Vót nállam egy ficfabot, végi nagyon vastag vót. Visszafordítottam űket. - Majd adok a zutolsónak, mer biztoson av vezette! - Hát, látok is egy fürge süldőt; nekihajintom a botot, am meg egyenesen a szemíbe! Még meg is állt benne! Felhömpörödött mingyán. Megyek oda, kötögetném, de nem kél. Megdöglött. Íjjedtembe elkezdtem bögni. Nagyon bögtem. Vót egy szomszíd-kondás. Mongya:

- Mír bögsz?

Mondom neki.

- B...d meg! Mír hajigálód?!

Annyit bögtem, hogy estére férreállt a szám. Gyön a kondás-gazdám. Én a nyáj előtt kavargok, mert haza akart mán menni. (Úgy kell azt akkor, elébeállni!)

- Megájjj, a varbuncki isten a zanyád! Úgy döglessz meg, mint a disztó!

Szaladtam háturrúl bögve. Hídon kellett átmenni. Ara nem mertem menni, mer a gazda ott vót. Nekivágtam a jégnek, am meg beszakadt! Így oszt: ki-be, ki-be! Átevicke-

lődtem valahogy a partra. Szerencse, hogy nem vót míjj. Hazahajtottunk. Megették a malacok, amit adtak nekik. A gazda nem szólt többet. Mécsgyútkor, mikor gondoltam, mán nem bánt, szíd a gazda:

- Gyere csak!

Mennem kellett. Kötel vót a kezíbe. Nagyon filtem, hogy felakaszt. Akkor tudtam meg, hogy nem akaszt fel, mikor elhattuk a fát. A malacot belekötötte a kötélbe, nekem meg azt mongya:

- Segíccs feladni!

Feladtam a hátára, bevittük. Betettük abba a züres ól-ba, amékbe a hízó vót. Így oszt nem tudódott ki, mer hát ki tudja, hogy döglött meg?!

Vót a gazdámnek egy testvíre, az is kondás vót. Eccer összetanátkoztak. Nyúttya az én gazdám a dohánzacskót:

- Gyúccs rá!

A másik is nyúttya az övét. Am meg aszongya:

- Te meg ebbül gyúccs rá! - Akkor kédezi: - Hát oszt nem verted meg a kölyköt?

Azt mondja az én gazdám:

- Nem, mert filtem, hogy rágyön a csúnyabaj!

- Hajj - gondoltam -, csak tudtam vóna - akkor, hogy csúnyabaj is van, még visitottam vóna is, meg meghömpörögtem vóna a földön. Oszt lehet, hogy rám is jött vóna: Dehát nem tudtam én akkor, hogy ijjen is van!

Majd úgy jártam vóna, mint Gyürgő gulyás! Gyön fel a dombon, látja, hogy egy róka egeret akar fogni, félig benne van a lyukba. Megfogta a farkát, végigvágott rajta. Am meg ijjedtibe pofon fosta! Odakap a kípihe, szítkeni. Adig meg a róka elszaladt.

Tavasszal meg at törtint, hogy hitt a gazdám hörcsögöt fogni. Egyik jukba ú döfkötte a botot, nekem meg a-

szongya:

- Püföld csak a másikba, ott gyön ki a hörcsög!

Én oszt döfködtem. Mondom:

- Hija döfködöm, nem visít e!

- Fordítsd meg a bot döfővigit, úgy döföld!

Kihúszom a botot, hát csupa "pocsík" vót. A gazda belecsinált a jukba, én meg majnem megmarkoltam.

Vacsoránál kérdezték a többiek, hogy:

- Pista fijam, mi történt?

- Nem mondom, mert együnk. - Annyi eszem vót, hogy e-vísnél nem mondom. Na, majd a vacsora után leültem a patkára. Mondom oszt. Kacagták, hogy bolonddá tesznek.

HÁTOSZT megtanúltam vóna én olvasni is nagykoromba. merhogy gyerekkoromba nem jártam iskolába. A szomszédunkba lakott egy kántor. Egy kis ílelemír megtanított vóna. Csakhogy én mindig P. Z.-t figyeltem. 48-as függetlenségi vót ez a P. Z. - Én meg ah helyt, hogy olvasni tanútam vóna, mindig mentem hallgatni, hogy mit olvasnak az újságból P. Z.-ről. Csakhát nem lett abbul semmi, mer a vigin összevesztek.

TIZENNÍGY éves koromba idesanyám hazavitt. Elküdütt egy *felesgazdáho*, D. A.-ho. El is mentem, veszttemre. Rossz hejjen vót itt. Annyit kellett dógozni, még a lépem is beledagadt. *Nappal vígeztük a paraszti munkát, mikor mit, íc-caka meg - májustól Szemmihálynápig - a lovakat őriztem.* Ott aludtam kinn a gyepen, meg a tallón. Ha megtörtént, hogy elszunnyadtam, oszt *tilosba mentek a lovak*, harminc krajcárt lefogtak a bíremből. *Akkor kezdtünk dógozni, mikor a nap még fel se gyött.*

Eccer olyan hejjen dógoztunk, ahun vót egy darab la-

poss. Be vót fűvesedve. Ezt kellett felszántani. A lú nem bírta, kemény vót. Én hajtottam. Akkor kikapta a kezemből azt ostort, ütött-vert. A kerülők gyöttek ara. Rákijátottak:

- Micsinál. András bácsi?

De acs csak ütött. Én meg hattam, nemhogy elszaladtam vóna. Ógya! Olyan bolond vótam, hogy ott maradtam. Pedig mi bírem vót? *Tizennígy forintot kaptam egy esztendőre*, meg ammit megettem. - Oszt még a harminc krajcár váltópízt is lefogta! Rossz, ríszeges ember vót a gazda. Nem is laktam nálla, csak egy esztendejig.

EGY MÁSIK gazdánál mentem, E. I.-nál. Ennek *tíz köblös főggye* vót. Ez jó gazda vót. Itt mán nem kellett anynyit dógoznom. Meg is gyógyúlt a lépem. *Itt úgy dógoztam, ahogy akartam.*

Bizom má jól megviradt, *a tyúkok lejöttek a recérül, a zajtó még mindig zárva vót.* Odamentem a zajtóho, bekijátottam:

- Borcsa néném, kejjik mán!

- Te bolond! Még te késztecc?

Akkor adott tarisznyát, ém meg mentem *kapálni*. Magam kapáltam. Szerettem kapálni. Itt egy évig vótam.

INNÉT jó gazdánál mentem. *Három gyönyörű lova vót és három köblös főggye.* B. G.-nek hitták. Itt *huszonöt forint bír és három forint mosásbír járt.* Kevés bír vót e! Azír nem szerettem itt maradni, pedig meg akartak *marasztani.* Azt mondja a gazda, hogy:

- Három forinttal megtóggjuk!

Mán akkor kaszálni is tudtam, úgy ahogy az erő jött.

Eccer azt mondják, hajtsam a csürhére a nyáját. A sarkon meg kellett állni. *Megállok a palánknál. Odajön a gazda, V. S., belől a palánknál. Tizenkét köblös főggye vót.*

- Oszt nem jössz mán hozzám?

- Még mehetek, soká lesz Szemmihály-nap!

- Elgyösszi hát?

- *Ha megaggya, ammivel Cs. J. szegődött.*

- Mennyi annak a bíri?

- *Negyven forint, egy pár csizma, egy víkás föld a mosásír, egy szekér szalma!*

A gazda megadta. Itt laktam két évig. Azír haragudtam, hogy akkinék sok vót, am még kompírnak se adott földet, aza másik, em meg megadta. *Igaz, hogy nem a sajáttyábul ment! "Ükos" vót a gazda: annyival töf földet vält munkára, hogy a cselíd bíre kigyőjjik! Két köblös borsót vält a gazdám, adott az uraság. Mink meg betakarítottuk. A borsót kisébb kell aratni, mint a búzát, hogy beírják.*

Tokaji vásárkor a gazdával elmerült a hidas. Sokan mentek rá: emberek, asszonyok, gyerekek. Egy csomó marhát is ráhajtottak. Nagy vihar vót, oszt, hogy el ne merűjjik a hidas, valaki kitanálta, hogy a marhakat bele kell hajtani a vízbe. Mikor a marhák a vígíre írtek, lenyomták a hidas vígit, a ráömlő víz meg a másik vígírűl leseperte az embereket. Nagyon sokan belevesztek a vízbe.

Az én gazdám a kötelet fogta meg. Húzták a kötelet ki a partra, akkor látják, hogy ember van a vígin. A sok álat meg kikerült valahogy. Vót egy ökor, annak csak a zórahegye, meg a félszarva láccott ki a vízből. Aszongya egy ember:

- Húzzuk ki mán ezt a szegíny ökröt!

Kihúzzák! Hát Ielekm! A másik szarva azír vót lenn a vízbe, mert egypár cseléd kapaszkodott bele. Az ember az

egyik kezével fogta az ökör szarvát, a másik kezével meg a felesége derekát. Íletbe is maradtak! Ettől az évtől kezdve minden évbe egy hód föld termésit vitte el annak, akki kihúzta! Egész íletekbe betegek vótak, akár az én gazdám. Kőszvény, keh, attúlfogvást mindig bántotta. Meg az erő is kiment belőlle.

Avval jött haza a gazdám:

- Baj van, fíjű! Kaszálni kell a borsót, de én nem bírok, a terrentísit! Tán lekaszálod a héten.

Tarisznyát raktak. Vót két jánya. Azt mongya:

- Majd Erzsi jányom viszen szeredára ebídet!

Kimentem a két köblös földet kaszálni. Mikor kiírek, a földszomszíd két fíja mán kinn vót. Ojjanforma idősek vótak, mint én. A zeggyik két esztendővel idősebb, a másik ugyancsak két esztendővel fíjatalabb. Kijabálnak oszt nekem:

- Hé, gyere mán!

Akkorra űk levágtak jó pár rendet. Ém meg nekifogtam früstökölni. Nekifogtunk aztán a kaszállásnak, hát *mindig csak avval vótak elébb, ammit addig vágtak.* Kedden estére mindet lekaszáltam. Amazok meg ozsonnyára. A *pájinkát* is megittam, megvacsoráltam. Összefogtam három öl borsót, egy csomóba hordtam, *belefeküdtem a szűrőmbé!* Jó szűrőm vót akkor. Aludtam. Mán felgyött a nap, mikor felíbredtem. Gyött Erzsi. Aszongya:

- Tán beteg, *István bátyám?* - Tizenegy éves vót.

- Nem vagyok én!

- Hoztam enni. Nem éhes?

- Dehogynem! Hiszen még nem früstököltem.

Jóllaktunk Erzsivel. Azt mondja:

- Mi lesz a borsóval? Idesapám fil, hogy nem lesz le!

- Akkor mehetünk haza, mer lekaszáltam.

- Mind?

- Mind. Idesapád egy hetet adott rá, azír aludtam most tovább.

Hazaindultunk. Útközbe aszongya Erzsi:

- Bemennyünk a szőlőbe! Ojjan jó szőlőt ettem.

Bementünk a szőlőbe, itt is jóllaktunk. Hazaiértünk.

Kérdi a gazda:

- Mi van a borsóval?

- Le van. *Fekszik.*

- A terrentísit, de filtem!

Eladta a borsót, oszt *kipótolta* a bíremet. A másik gazdára azír haragudtam, hogy harminc köblös főggye vót, mégse pótolt semmit. - Ott így mondta a gazdaasszony *vasárnap*:

- *Vágjatok kenyeret, lesz ebéd!*

MOST megin elmentem egy jó gazdánál. Ott szíp öt lú vót. P. J.-nak hitták. *Hatvan forint vót a bírem, egy szer kér szalma, meg egy víkás földet adott a mosásír.* Ojjan gazda vót, hogy pisszenni se mertünk. Vót egy fíja, Bálintnak hitták. *Együtt dógoztunk. Én is Bálintnak híttam.* Av vót a szokás. Nem kellett "gazduramozni".

Itt két évig laktam.

1887-BE HATTAM OTT, mikor egy jány a szemembe káprásztatott. Úgy mentem utánna, mintha húzott vóna. Ojjan szíp jány vót, olyat azúta se láttam. El is vettem 1888-ba. Semmink se vót! Akkor neki a kapának, feszt! Szerdán végeztünk a lakodalommal, csütörtökön szíthordtam a sá-tort, attul kezve: *kapáltunk, arattunk*, mindent együtt csináltunk. Aratás után annyi búzánk vót, hogy még el is ad-

tam. Utánna én géphe is mentem, s zasszony otthom maradt. Itt is kerestem. Száz mázsából három mázsát kaptunk, tizenhatan. Aratásnál minden tizenegyedik kereszt vót a mi-jénk.

Csíplís után következett a tengeritörís, kompirásás. Annyit kerestem, hogy kifizettem a testvéreket:lett saját házam! Úgy jártam, mint a fogolyadár: kettő vót, de mire a tojásokat kikötötte - huszonöt lett!

Deosztán: ebből csak nem lehetett vóna kifizetni a házat, hanem mikor a mezeji munkának víge vót, mentem más munkát keresni.

AKKOR tötöttük a Tisza-gátat *másvidéki* kubikosok, oszt azok elmentek, minket fogadtak meg. Akkor mentem *kubikolni. Negyvenöt krajcárir egy méter földet toltunk ki. Három forintot kerestem egy nap. Arany vót az akkor!*Egy kellett még hozzá, adtak azír ety pár csizmát. Vót nekem olyan örööm, tám még a királynak se vót!

(*"Miért?" - a gyűjtő kérdése.*)

Annyit kerestem a kubikolással, hogy a szemmihályi vásárba *egy tehenet tudtam venni!* Az is ócsó vót! *Negyvenöt forint egy tehen!* Úgy mentem én nyargalva egész nap lefel a deszkán, mer megfizettük. De hasztalan, csak szöszír, borír, akkor nem nagy kedve van dógozni senkinek se.

Eztet oszt befejeztük. Szorították azt akkor, mer filtek a tavaszi víztől, hát kíszen kellett néki lenni.

AKKOR elmentem a ritre *nádat vágni!* De ott csak *egy krajcárt fizettek a kivír: amír levágtam, meg bekötöttem.* A báró. (*"Báró Vay Arnold."* M.S.) Én vágtam *kétszáz kivít egy nap* akkor, mikor másik ember csak *hetvenet.* Hát hogy dógoztam én? Meg hogy dógozott a?! Én kaptam két fo-

rintot, ű meg hetven krajcárt. Csakhogy in mán nígý óra-
kor mentem, mikor harangoztak. Nem is hitte a szomszíd.
Megkérdezte a kerülőt, az meg megmutatta a könyvet:

- Annyit a! Be is írtam.

NYÁRON *gyíkínt vágtam. Nígyszáz kívít kötöttem be egy
nap, a másík meg nyócvan kívít! Megváltottam a dézmát,*
hogy a házam be tudjam tetejézní.

Utánna mentem a nagyvilágba dolog után! Jártam én
hegybe is szőlőt ültetni (Tokaj. M.S.), hetven vagy nyóc-
van krajcárt kaptam napszámba, mán nem tudom.

Mán akkor ott vót a *jányom* is, meg a *fijam* is. A já-
nyom csak egy festíkes katuját kapott:ha sima vesszűt
dugtunk el, befestette. Így beon!

HANEM osztán meg olyanokat is csináltam, mint mikor:
átszaladtam Dadára. (Tiszaada.M.S.) Am meg úgy vót,hogy
a Tisza tőtíssin *kaszáltuk a dudvát*, ammi kinyótt a tőtís
ódalából. Mer nem vót a mingyán kikövezve! Előbb föld vót,
parázsföld. Jött a gátör, ety papír vót a kezibe:

- Ki viszi el Dadára? Többet kap egy napszámmal!

Napszállatkor vót. Azt mondták: nem mennek, mer min-
gyán este lesz, oszt reggel meg akkor nem tudnak munkába
állni. Jött oszt énfelem.

- Tessík csak ideadni azt a papírt! - mondom.

Ótthon nyútotta, csattogtatta a felesígem a tísztát.

- Hé! - mondom. - Nincs valami ennívaló? Mer mennék
Dadára.

- Ebbe a percbe kíszen lesz a galuska. - mondta.

Gondolkoztam ety kicsit.Várok is,meg még a zing elit
meghányom galuskával,hát hogy megyek én Dadára?Akkor fel-
kötöttem a gatyámat, hogy ne akadozzík bele a térgyem.Bű-

gatyánk vót még akkor mindenkinek, meg ráncos. Kocogva odájig. - Kocogva vissza. - *Még a zasszonyok kinn ültek a kapu előtt, mán visszagyöttem. Azt tudták, Rázomig mentem.*

- Fenébe vótál te, nem Dadán!

- Pedig onnan jöttem mán vissza!

Jól belakmároztam galuskából! Jól is esett, mer út-közbe még jobban megéheztem. Reggel mentem megint kaszálni. *Egy napszámmal mán több vót, mint a többinek! Hát így van e!*

Mer vót nekem egy sógorom, akki mindig a sert itta. Azt kérdeztem tülle:

- Miről isszák?

- Nyavalyatörísről.

- Akkor csak igyátok, mer nekem olyan nincs!

(Hát akkor mit ivott? - A gyűjtő kérdése.)

- Én csak pájinkát ittam, ha ittam, utánna meg szalonnát sütöttem. Vasárnap se ittam bort. Így lett házam, meg tizenkét köblös földem. Még a! Hanem nyóc gyereket is felneveltem úgy, mint más, ha nem külömbül! Egy meghótt a debreceni bombázáskor.

NÍGY éves házasság vótam, mikor megin elálltam *család- nek.*

Eccer vittem a gazdám szekeren, ökörszekéren. A gazdám hátul űlt, deszkán, ém meg elől hajtottam a zökröket. Rossz vót a csizmám. Azt mondom néki:

- Tekintetes úr! Tessék megokosítani!

- Mír, he?

- Mer rossz a csizmám, meg malacot is akarok venni.

- Vam má malacod?

- Van nyóc. Kettő kéne még, hogy tíz legyik! De csizmám sincs.

- Eljár sz mán bocskorba is.

Én oszt azt gondoltam, igaza van! A malacok kosztjárul nem kellett gondoskodni, mer a zugaron megílt. B.S.vót a gazdám. *Sok földet hagyott ugaron* mindig. Szerette, ha a szógájji gyűtögetnek. A henyéket nem szerette. Eccer a luccernát kellett lekaszálni. Nagy eső vót. Nem vót jukass a kalapom, de rossz festíkkal vót befestve, mer ócsdír vettem, hogy több maraggyík. Folyt a festíklé a kípemen. Aszmongya a gazdám felesége:

- Jaj, te István! Mi van veled? Jukass a kalapod? Adok neked egy ződ kalapot, ha kell.

- Hogyne kéne!

Olyan deják kalap vót. Kiöntötte belőlle a kikkövet, kiporolta e kicsit, ém meg a fejembe tettem.

Rongyos vót a kabátom, mer nem ruhát vettem, hanem legelőt. A rongyos ruhába még jobban szeretett a feleségem, mer ű is szerette a legelőt. Hoz a gazdám felesége egy kabátot. Megörültem, lecseréltem a rongyost. Ad egy nadrágot is. Után azt kérdezi:

- Hát a csizmád is rossz?

- Nem rossz a, csak tátogattya a szájját!

- Van itt apjának ety pár bakkancsa. Felhúzod?

Hogyne húztam vóna mán, mikor jó vót a talpa, jó vót a feje, nem vót azom még csak egy szakadás se.

- De meg ne mutasd apjának, ha kimegy!

- Haj! - gondoltam. - Egér legyen, lyukba bújjak? Csak abba vótam. Mibe lettem vóna? - Vetettem. Jön a gazda:

- Na, jó puha?

- Az.

- Puha lehet mán másoccor. Jól bevesd mán!

A másik cseléd vitte haza, ökörfogaton. Várta a feleségi. Szól:

- Anyya, te! Minek adtad Görbedinek azt a ruhát? A-szíttem valami ispán jött át!

- Én nem adtam!

- Nem, te?!

Énhozzám nem szólt semmit. Jó vót an nékem, ha neki mán nem vót jó.

Nígy évig laktam ennél a gazdánál. Közbe jöttek a gyerekek sorjába: Sándor, Julis, János, Pista, Zsuzsi, Lajos, Maris, Bandi. Mikor János született, még bába is vótam. Csak látom én, hogy a zasszon háromszor-néccer kimegy.

- Tán az a baj, annyok?

- Nem a.

- Idejibe szójjál!

- Majd szólok.

De bizon csak av vót! Mer aszongya eccer:

- Fogjál be, nem bánom...

Befogom a két ökröt a szekérbe, szalmát hajintok a deríkba, ki a dunnát, párnát. Lefektetem a felesígem, még a szűröm is ráterítettem, mer csepergett az eső. Eccer csak jajgat a zén felesígem! Úgy feleúttján járhattunk. Zűrömm-zavarom az ökröket, úgy szólt a horpassza, mintha tarisznyát ráznának. A zén felesígem: csak jajgat.

- Fogg meg a dunnacsücskit, oszt szorícsd! - mondom neki. Mikor benn vótam ilyenkor, tudtam, mit kell csinálni. Meglett a gyerek!

- Mám meg bele kék csavarni valamibe!

- Ott van egy rossz kabát a fejem alatt. - mondja a felesígem.

Beletekertem a rossz kabátba.

- Várjál mán, a kődökzsinórját el kék vágni.

- Úgy a! - Én oszt a körömmel szítvágtam. Jó nagyra hattam. Hajtok oszt tovább a bábáho:

- Maris néni!

- Hallom, fiam!

- Baj van, néni!

- Megyek, fiam!

Mondom:

- Újják ide az ülésre, ém mellém!

- Hátnl a zén hejjem! - Megtapogattya a felesígem. -

Nincs itt semmi, fiam!

Aszongya a felesígem:

- Itt van má melletttem.

- Na, nem baj!

Mikor hazaírtünk, azt mondja a bába:

- Nem szabad a zasszont talpraáíltani!

- Ara maj lesz gondom!

Ismertem a szekeret jól. Levettem a kasfart, leszedtem a zódalát. Áthíttam a sógort. Ott lakott a szomszídbe. Alátettük a szúrt a felesígemnek: én összefogtam a fejinél, a sógor a lábánál, szípen lefektettük az ágyba. Aszongya a bába:

- Ez igen! Em megérdemli a zasszont! Tudja, hogy kell bánni vele! - Ótán elvígexzte, ammit kellett!

Mán akkor meséltem, meg sok huncutságot csináltam!

Eccer tengerit törtek az aratók. Még akkor is itt szógáltam: B.-nál. Este öt fiú lefeküdt a padra: a színába. Én is menni akartam feküdni. Rettenetes nagy beszídbe vótak a gyerekik. Oszt, hogy íjjen rettenetes beszídbe vótak, gondoltam, még én is visszamegyek beszélgetni. Ott vót egy színatartó, benne egy lábtó. Setít vót. Megyek a lábtón felfele, oszt mikor kötísígvótam a padnál, így csináltam:

- Korgyava pfff! Pfff!

Úgy megijedtek azok a kölykök, hogy egymást vertik lefele a lábtón. Akkor ém mán hűv vótam! Csakoszt nékem a zeggyik arató monda, hogy megijettek. Úgy hebegték: "Ördög van a padon."

- Micsináltál velek?

- Csak nem íjjetek tám meg?

- Megíjjetek azok. Miklóst nem lehetett a sudbúl kihúzni!

A fene tudta, hogy megíjjetek. Sokat meséltem nekik a boszorkányokrúl, biztoson azír.

Útán oszt: elgyöttem ettúl a gazdátúl is.

JÖTT a nagyháború, tizennígybe! Én nem vótam katona. Csak osztán ettúl fogvást *nem áltam el* többet. Tizenöt évig jártam K. naccságos úrho Sándor fiammal *aratni*. Úgy, mint azelőtt, minden tizenegyedik keresztyiir. Mikor a fiam jól bírta a dógot, akkor én ety párszor otthon maradtam. *Bandába* jártunk aratni. Sz. M. vót a *bandagazda*. Akkor még csak öt köblös földem vót.

Harmincegybe hótt meg szegíny felesígem. Majcsak negyvenen álltuk körül a koporsójját: tesvirek, fijak, unokák. Most 43-an vannak, akkik éntüllem származnak!

Akkor osztán Julis jányomho mentem. Ünálla laktam három évig. Akkor oszt újra megnősültem. Aaaj! De milyen házasság vót a?! A jányom ajánlotta, mer odajárt az asszony a szomszídba. Azt mondja:

- Megkértem N. nénémtúl, firhe menne-i? Azt monta: "Magamformáho." Jó lenne idesapámnak!

Így kerültünk össze. De hisz hűv vót az az én gyönyörűsip felesígemtúl? Csak úgy gyött el, hogy *kócijót* csináltunk a közjedzónél. Nígyszáz pengőt kapott vóna a gon-

dozásir. Az oszt olyan asszony vót, még a húslevest se ette. Aszonta: "Disznónak való! ~ Így oszt bánatomba én se ettem, mer attúl filtem, megmírgéz.

Megtudta, hogy hosszúiletű fajták vagyunk. Ídesanyám is nyócvannyóc éves korába halt meg. Mi lesz véllé, ha még tizenhét évig kell gondozni? Osz mán majcsak ott vagyunk, mer tizennégy éve vagyok Zsuzsi jányomnál. Nem azír nem ett a, hogy nem szerettem, hanem azír, hátha szólnék neki egy rossz szót. Csakhogy én nem szóltam, mer a kócijóba az is benne vót: hotyha én zavarom el, akkor meg kell fizetni a nígyszáz pengőt, de ha magátúl mín el, akkor nem! Azír nem szóltam én neki egy szót se, hátha magátúl menne el. Úgy is lett!

Mikor raktuk a húmmiját a szekérre, aszmondom neki:

- Köszönöm mán, ammír gondomat viselte!

Aszongya:

- Csak esz ne mondja mán legalább, nehogy elkezdjük a rívást!

Akkor oszt hazavittik Dadára. Nem kellett megfizetni a nígyszáz pengőt! Így beon!

Mer mikor a zelső felesígemmel összekerültünk, nem vót semmink, oszt mégis jó vót, mer vót szeretet és fijatal erő! Emitt meg mán minden vót, csak an nem, *ammi a zelsőbe a zíletet adta*. Nem is írt a semmit!

Azúta oszt itt vagyok Zsuzsi jányomnál... Haragszik, ha mesélek. Nem szereti.

Kiegészítésként szabad lesz elmondanom, hozzáfűznöm Görbedi István mesemondó önéletrajzához azt is, hogy az élet értelmét mindenkor a *szeretetben* látta. A *szeretet* volt az, ami minden akadályt legyőzött életében, amely lendítő ereje volt; akárcsak mesehőseinek, s amelynek segít-

ségével ugyanolyan könnyedén, vidám optimizmussal jutott célba, akárcsak "Mackó Feri!" Nem hiába ez a legkedvesebb meséje!

Haláláig Zsuzsi lányánál lakott abban a házban, amit még testvéreitől megváltott. Itt mesélgetett, főleg a gyermekeknek, akik gyakran felkeresték, különösen tavasszal és nyáron, amikor a kerítés előtti kispadon üldögélt.

Nem járt sehova, mert nem nagyon látott, mivel szürkehályog húzódott a szemére. 1954 nyarán meghallotta, hogy Sándor fia a feleségével krumplit ásnak a vasút mellett, az ő házához nem messze. Elindult, hogy megkeresse őket. De eltévedt a földek között. A fia meglátta, mondja a feleségének:

- Am meg idesapám. Eriggy mán, vezesd ide, biztoson minket keres!

Csak akkor ismerte meg a menyét, mikor már egészen közel volt:

- Te vagy a, jányom?

- Én vagyok, idesapám! - Azzal karonfogta, vezette a fiához, közben tréfálkozott vele. - Na, idesapám, mennyünk Pócsra, de most én mondom, hogy: "cancékos, öreg!"

Nevettek mind a ketten: az arany szívű öreg, meg a szerető szívű fiatal!

3. A MESEMONDÓ EGYÉNISÉGE

Kiindulási pontul vizsgáljuk meg, mit mond sajátmagáról, hogyan ábrázolja önmagát?

"De, hogy iskolába nem jártam, nem tudtam olvasni. Vót ott biblija, abbúl olvastak! Azt jobban szerettem én tanulni, mint ezt a haszontalan mesét."

A bibliát állítja szembe a mesével, mégpedig olyan

ellentétbe, hogy az elsőt hasznosnak tartja, a másodikat haszontalannak. Ez az egyetlen pont, ahol nem őszinte. Ez azonban könnyen megbocsájtható, mert ezzel tulajdonképpen legfájóbb önelégedetlenségét: az analfabétizmusát akarja elkendőzni. Sándor fia azt állította, hogy iskolás korukban édesapjuknak fel kellett olvasni a bibliából.

Egyéniségének legmélyebb megnyilatkozása tárul elénk akkor, amikor a Krisztus keresztfeszítésének történetét mondja. Ilyenkor hangja remegő lesz, majd elcsuklik: sír, könnyei hullanak, de olyan valóságosan, hogy elő kell vennie a zsebkendőjét, hogy megtörölje a szemét. "Szegény Krisztus!" - mondja. Ez már több, mint élményszerűség. Nem hiszem, hogy az átlényegülésnek ilyen magas fokát megtalálhatnánk más mesemondóknál is. Mesélés közben is el-elkapja ez a rezignáció, ha nem is ilyen túlságosan felfokozott hévvel.

Lássuk most, hogyan állunk a "haszontalan" meséssel? Az egyik mesében *Mackó Feri* mesehős ezt mondja: "Majd visszajövök annyi mesével, hogy nem győzi apám halgatni!" Ehhez a mesemondó hozzáfűzi, hogy: *Majd ezt elmondja, amit én most!*

Ime! Görbedi István olyan magasra értékeli a mesét, s ebben a saját mesekincsét is, hogy egyenesen a mesetanulást tartja a főhős legfontosabb feladatának. Mégpedig a tőle való mesetanulást, mert hiszen arról van szó, hogy Mackó Feri azokat a meséket hozza majd haza, amiket ő tud. Ennek elmondása után megértettem, hogy a mesemondó ekkor arra volt kíváncsi, hogy én is haszontalannak tartom-e a mesét? (Azt hiszem sikerült őt meggyőzőnöm ennek ellenkezőjéről, máskülönben valószínű, hogy a mesemondást abbahagyta volna.) Valójában Görbedi István csupán egy olyan paraszti életszemlélethez igazodott, mely szerint a biblia

a hasznos, a *mesé* pedig haszontalan. Mindent ezen a szem-
szögön keresztül néz és tesz. Az életnek van hasznos és
haszontalan oldala; ¹⁰ az emberek közt van olyan, aki a
társadalomnak hasznára van, illetve kárára van, azaz van-
nak hasznos és haszontalan emberek.

Radikalizmusa a mese társadalmi képletéből eredeztet-
hető, mert a mesében csak két társadalmi réteg található,
egyik a *jók* (hasznosak), másik a *gonoszok* (haszontalanok)
társadalma. A mesei igazságszolgáltatás nála mindenkor a
jók diadalát eredményezi.

A *Fanyövő* mese hőse: Mackó Feri nemcsak azért húzgál-
ja ki a fákat tövestül, hogy erejét fitogtassa - mint er-
ről a hasonló típusú mesékben olvashatunk -, hanem azért,
mert az építkezésekhez szükség van a fákra! Soha semmi nem
történik nála ok nélkül, a legkisebb epizódban is benne
van az utilista szempont.

Görbedi István egyéniségéből adódik, hogy mesemondás
közben nem azt tartja fontosnak, amit elmond, hanem azt,
ahogyan teszi "láthatóvá" a mesélő egyéniségét. A mese-
mondás olyan terület, ahol legnagyobb szerepe az egyéni-
ségnek van, a népköltészet összes ága között. Ám ebben az
esetben is kötelezők az alkotáslélektani szabályok! A nép-
költészeti alkotás - sem a népdal, a ballada, sem a mese -
nem vonhatja ki magát az alapvető alkotáslélektani erők
hatása alól. Minden alkotás mögött végső fokon egyéni al-
kotót, egyéni formálót kell feltételeznünk. ¹¹ A népmese-
mondás esetében ez az alkotó mindig és kizárólagosan -
hallgató is! Népdalt, vagy népballadát, annak recitálója
- legtöbbször és általánosan - saját gyönyörűségére ad e-
lő; a népmesét azonban annak elmondója mindig mások gyö-
nyörködtetésére szánja!

Így jutottunk el vizsgálódásaink során ahhoz a leg-

fontosabb tételhez, hogy az egyéniség vizsgálata, a mesélő lélektanának elemzése csak akkor vezethet eredményre, ha a mesélőt: mint a közösség alkotórészét vizsgáljuk.

Az egyén vizsgálata önmagában is sok mindent elmondhat nekünk. De ha csak őt magát vizsgáljuk elszigetelve, körülhatárolva, akkor eleve hiányos néprajzi munkát végzünk, mert csak egy ember tudását írjuk le és nem a paraszti közösség alkotását!

4. A gyűjtésről

Azt írja Dégh Linda: "Szinte közhely, hogy a mese kollektív ízlést, nem egyénit akar kielégíteni, - éltetője egy hatalmas közösségi ízlés, tehát bizonyos értelemben: tömegcikk. ¹² Ez a megállapítás Görbedire csak bizonyos fokig érvényes. Ő már túlnőtt ezen. Jobb ízlése és veleszületett értelmessége nem a tömegízlést akarja kielégíteni, hanem ezen túlmenően hasznára is akar lenni a közöségnek. Ez érthető is az elmondottakból. Egy alkalommal határozottan megkötötte magát, mondván:

- Nem szeretem ezeket mondani (a "haszontalan" meséket M.S.), most majd mondok komolyat! (Tanító meséket. M.S.) S azon a napon valóban csak ilyenek kerültek sorra. Ebből látszik, hogy nem abban akar kielégülni, hogy az olcsó sikereket zsebre vágja, hanem abban, hogy hasznára legyen másoknak. A siker élvezése csak mellékes cél nála. Habár erre is nagy súlyt helyez, mert amikor kb. 30 mesét lejegyeztem tőle, akkor egyszeriben csak kijelentette:

- Most már nem tudok többet!

- Az baj. - feleltem.

- Mír?

- Mert Ortutay Gyulának Fedics Mihály 40-et mondott.

Erre egyszeribe megélénkült, szinte a verseny lázával kérdezte:

- Oszdt az enyím még nincs annyi?

- Nincs.

Akkor hirtelen elkezdett erősen gondolkodni. Kis idő múlva megszólalt:

- Annak pedig meg kell lenni!

Már mondta is az újabb "haszontalan" állatmesét, amit előkotort emlékezetéből, s amit ő nem sokra becsült, mert ezeket csak "gyerekiknek" szokta mondani. Az igazi "haszontalan mesék"-nek tulajdonképpen ezeket tartotta.

Harminc és negyven között sűrűn kérdezte:

- Van mán annyi, mint amannak?

Végre elértük a 40-et. Nagy megnyugvással vette tudomásul és ezt közölte velem:

- Örülök, hogy elértem azt az embert, hogy mondtam annyi mesét, most mán nyugodtan alszok.

Másnap és a következő napon összesen még 12-t mondott el, de ez már nem jelentett semmit a számára, csak addig volt izgalmas, míg "alul" volt. Nem akart külön ember lenni, mint a másik, de alábbvaló se!

5. A mesemondó hitvilága

Már említettem, hogy mesemondónk az *öntudatos református* voltát nemcsak büszkén, hanem hitébe belegyökeresedve vallja. Mint mondotta: "Én református ember vagyok, de ha valaki mondaná, legyek katólikus, nincs most pizem, de adnék neki, mer én semmi más nemleszek, mint református!"

Mindezt szükségesnek tartottam megjegyezni, hogy megértsük: hogy miért olvastatott fel Görbedi István oly sokszor gyermekeivel és unokáival a bibliából. Talán ezért is

fogadja el az ótestamentum miszticizmusának azt a megjelenési formáját, miszerint Isten angyalai úgy járnak-kelnek a földön, mint Isten üzenetének hordozói, vagy ítéletének végrehajtói. ¹³ Itt hivatkoznom kell a magyar mesevilágra, mivel a nagy mesemondók hite szerint régen az *angyalok* és a *gonoszok* (ördögök) a földön jártak és a nép között elvegyültek. ¹⁴ Isten angyalai természetfeletti lények, emberi formába rejtve természetfelettségüket. ¹⁵ Görbedi István is ilyenképpen hisz valóságos létezésükben. Valószínűleg azért, mert a legenda népszerű alakjának, Péternek a földön való megjelenését így magyarázza: "Megyen Péter az öreg kódus - nízni. Úgy járt ű mindig, akármere járt, hogy ne esmerjék - öreg kódusnak." (9.sz.mese.) A legendák általában Jézus Krisztus kíséretjeként tűntetik fel Pétert.

Még egy ótestamentumi ismeretről szerzünk tudomást a meséiből: *A világ teremtését* Isten művének tartja, s ebben a kronológikus sorrendet is megtartja. ¹⁶

Jézus csodáival nem foglalkozik, hanem egyenesen belevág *in medias res*: "Megtudták, hogy Krisztus szentember vót, Isten fija. "Az ő fogalma szerint a szentemberek angyalok, akiknek a csodák végrehajtása is mesterségük. Ezért Jézus Krisztus csodáit is természetesnek tartja. Úgy hisz Jézusban, mint Krisztusban, aki Isten fia! De nemcsak Isten fia, hanem a Szentháromság második tagja is. A Szentháromság harmadik tagjának Szűzmáriát tette meg a Szentlélek helyett, s ez csak a realitásban való gyökerezését bizonyítja: Szűzmáriát el tudja képzelni, de a Szentlelket nem.

Jézus istensége és a Szentháromság-tan a református dogmatika fő kérdései. Ezekben való hitét akarja bizonyítani. Erre szüksége is van realista érzéke miatt, mert e

bizonykodás mellett állandóan Istenre hivatkozik, mint a Szentháromság fő tekintélyére, aki – szerinte – mégis csak több, nagyobb Jézusnál, nem is beszélve Szűzmáriáról: "mán akkor azt a jó Isten bocsássa ara a nemzetre. Mer úgy érdemlik!" (*Jézus virágvasárnapján.*) Vagyis hite, ha öntudatos református is, realitása az unitarizmus felé hajlítja el. Ez az elhajlása azonban öntudatlan, mert hiszen azt sem tudja, hogy létezik unitárius vallás. Erre nemcsak ő, hanem minden református ember hajlamos.

Újtestamentumi ismerete szerint a gonoszokat (haszontalanokat) szembeállítja a jóval. Kik a gonoszok? "Akkik a jót elpusztítják!" A népmesékben tévedés nélkül el lehet választani a gonoszoktól, mert mind a két tábornak legfeltűnőbb jegye e tökéletesség; nem így az életben, mert ugyanaz az ember: jó és gonosz is egyszemélyben.

Görbedi István keresztyéni életének kicsúcsosodása abban van, hogy hűségesen felzárkózik Jézus mögé. Tehát gyakorolja a jók és gonoszok szétválasztását. Meglátszik ez józan ítéleteiből: "innét jó gazdánál mentem", illetve "rossz hejjem vót itt." (*Életem történeti.*)

A gonoszokkal szemben nem vezeti bosszú az életben, a mesében azonban igen. A "bölcset" például négyfelé vágatja, amiért hazudott. Ez a mesei igazságszolgáltatás. Elérhetetlen vágya az igaz emberek életközössége. Mackó Feri édesanyja a fiának az emberek jóságáról beszél. A jóság már csak azért is első helyen áll Görbedi Istvánnál, mert szerinte azonos a hasznossággal. Aki hasznos, az jó! Hasznos pedig csak a szegény, tehát jó ember csak a szegényember lehet. Ez a szegényember mindig főhőse a mesének.

Isten úgy személyesül meg életében, mint megközelíthetetlen és bírálhatatlan fenség: "Hát mondja meg, hogy mifjenn rosszúl esik az embernek, ha a jó Isten ígér vala-

mit, oszt nem tejjesedik." Benne van ebben Isten akaratában való megnyugvása is.

A jók teljesen együtt vannak a jókkal: egymás segítségére és hasznára, de sohasem egymás ellen. A gonoszok sohasem imádkoznak, mert hitetlenek; fellázadnak Isten törvénye ellen. Nem törődnek a következményekkel sem. Ez az elvetemült gazság! Ilyeneknek hiába szól a tanítás: "virontással nem lehet mennyországba jutni!" (*Jézus virágvasárnapján.*) Így mond ítéletet Görbedi István az erőszakos cselekedetek ellen. A jogtalanság mélyen bántja és sérti igazságérzetét. Ez azonban külső cselekvésre nem készteti, legfeljebb önmagában kesereg.

Még egy jellemzője van Görbedi István Isten-hitének, annak az erőteljes kimondása, hogy az ítélet Isten szuverén joga: "ha rossz ember vóna, az Isten nem segítené anyyira, amennyire segíti!" "Akármibe fogott, hát haladt, boldogult..." - Azaz nem biztos, hogy mindaz rossz, ami emberi megítélés szerint annak látszik. Nem az a gonosz ember, akit a többi gonosznak ítél, hanem az, aki a jót gonosszá teszi saját ítéletével.

Görbedi vallási felfogása szerint a jók a mennyországba, a gonoszok a pokolba kerülnek. Középen van a föld. A népmesei elképzelés egyaránt alkot vízszintes, illetve függőleges régiókat. Az ótestamentum csak függőleges régiókat ismer.

A menny, föld és pokol határai sérthetetlenek, egyik régióból a másikba csak természetfeletti erők segítségével lehet átjutni. Görbedi István "A piripócsi katona" c. meséjében pl. arról van szó, hogy a katonának "nem szabad vót" a mennyországba menni, "mer mán az ördöggel verekedett." Az ördög a földre még feljöhet, de a mennybe soha. Az Isten a mennyben lakik, olykor megjelenik a földön (de

inkább a követeket küldi ide), de a pokolba soha nem megy.

A népmesei hit szerint minden ördög Belzebub fia, vagyis az ördögök nem társadalmi, hanem családi kapcsolatban élnek egymással. A pokol benépesítői még a kígyók, sárkányok, boszorkányok, óriások és a törpék.

A kígyó az ősvallásban a segítő, azaz a jó szellem szimbóluma.

A sárkányt a biblia a kígyótól származtatja: "A kígyó magvából bazilikus jő ki, amelytől a szárnyas sárkány származik." ¹⁷ Görbedi szerint is a sárkány az alvilág lakója, palotában lakik. Az alvilág főúri rendjéhez tartozik, mégpedig a léha tobzódók közé, mert szép lányokat rabol, hogy azokkal szeretkezzék. Ezért gyűlöletes mindenki előtt. Görbedi így festi meg az arcképét: "Kígyócsíkok a bűrin! Olyan szeme vót, mint egy ökörnek." Tehát szerinte is a sárkány a kígyótól származik.

Az alvilág matrónája a boszorkány. A népmesékben a sárkánynak is és az ördögnek is az anyja, meg a törpének is. Gonosz értelemben szól róla a biblia is: "És találkozik a vadmacska a vadebbel és a kísértet társára talál, csak ott nyugszik meg az éji boszorkány és ott lel nyughelyet magának." ¹⁸

Görbedi István kétféle törpét ismer. Az egyik (Hidrakó) jó, a másik (Torzalak) gonosz. Hidrakó a földön él; szorgalmas munkálkodással keresi a kenyerét. A másik az alvilág tagja: léhűtő, potyaleső; mikor éhes, feljön a földre, hogy ennivalót raboljon, mivelhogy rettenetes ereje van.

Az óriások szintén kétlaki életet élnek, akik állandóan a földön laknak. Itt van a palotájuk, de állandó kapcsolatuk van az alvilággal is.

A pokol keletkezéséről Görbedi ezt mondja: "Özönvíz-

kor összedűlt két hegy, alatta egy üreg maradt.”

Ezek után rátérhetünk azokra a mozzanatokra, amelyek *ősvallásunk* tükröződései Görbedi István meséiben.

Legfeltűnőbb jelenség nála ezirányban a *totemizmus* és a *tabu*. Tudvalevő, hogy a primitív népek magukat egy bizonyos állattól származtatják. Mackó Feri mesehős *medvétől* származik. Görbedinek ez a meséje a közismert *Fehérlófia* mesetípus változata. A főhősnek mindkét esetben természetfeletti ereje van, amit első esetben a medvének, második esetben a fehérlónak lehet tulajdonítani. Erősebbek az alvilág legerősebb gonosz szelleménél is! Az a tény, hogy ez a mesénk híven megőrizte nemzetünk állattól való származásának tudatát, kétségtelen bizonyítéka annak, hogy *ősvallásunkban* nagy szerepet játszott a totemizmus. A honfoglalás idején meglévő fehérlő-áldozat igazolja, hogy ebben az időben totemállatunk a *fehér ló*. Etelközben a *turul*. (Lásd: Emese álma.) Az ugor korban a *medve*, mert hiszen a voguloknál ma is szent állat a medve. A finnugor korban, vagy azelőtt a *vadkacsa* is totemállat volt.

A *tabu* is megtalálható Görbedinél, mégpedig szószeminti értelmezésben. Pl.: "Kiírték az erdőből. Nyomukba vót a két medve. De nem mertek utánnok menni, mert ott már nem vót hatalmok." (2.sz. mese.) Ez is *ősvallásunk* kezdeti stádiumának bizonyítéka.

Ezek után lássuk a *babonákat*. Ismeretes, hogy a mai babonáinkban egy rég letűnt múlt hitbeli hagyományait kell látnunk. Görbedi babonás meséi sok elevenességgel jeleníti meg a szellemvilág letűnt alakjait.

A totemizmus gyakorlati formájaként alakulhatott ki az *animizmus*. Ha visszatekintünk a népek történetére, mindenütt fellelhetjük. Őseink is szellemimádók voltak. Hittek a *jó* és *gonosz* szellemben. *Tökéletes javító és rontó*

hatalommal ruházták fel őket, mint minden szellemimádó nép.

Görbedi István meséiben a jó szellemet az általánosan ismert táltos képviseli. Amiképpen minden népmesében, így Görbedinél is csak varázslat által nyeri vissza szüntelenül elveszített aktivitását. "Én táltos vótam. A vín Belzebukk elvette a hatalmamat. Csak úgy nyerem vissza, ha két zápfogát előhozol." (A piripócsi katona c. meséből.)

A varázslat arra való, hogy a nyomorgattatást elhárítsa a szenvedőről. Néha "kultikus" cselekedetet kell végrehajtani. "Akkor eredj be vele a kovácsnál, oszt vasaltasd meg mind a nígy lábára! Meg is vasalták." (A megpatkolt boszorkány.) Hogy hihető is legyen a hihetetlen, Görbedi e hiedelemmonda hitelét két tanúval is bizonygatja. Így aztán nehezen hihető ama bizonygatása, hogy: "Ezt nem hiszem, hogy ilyen meg tudna törtínni." Másik helyen meg így vall: "Ilyen babonaságok vannak." Mindebből következik, hogy a mese és valóság közt éles a határ a paraszti tudatban.

A varázslat végzőjének a varázslat végrehajtása által sikerül a gonosz szellem aktivitását megrontani. Sokszor olyan kultikus cselekedetet kell a varázslónak végrehajtania, amit nem szívesen végez. "Csak úgy nyerem meg emberi alakomat, ha fejemet levágod!" Az eredmény csodálatos: "Feltámadt egy fekete felleg ahun űk vótak, a fejek felett addig forgott, addig forgott lefele, hogy egy szercesenkirály lett belőlle, mire földet írt." (2.sz. mese.) Így aztán eleget tett a mese íratlan törvényének, a jó varázslat által diadalmaskodott a gonosz felett. Máskor nem "kultikus" cselekedettel, hanem pusztán ráolvasással történik a varázslás.

Görbedi hitvilágával kapcsolatban még egy dologról

kell megemlékeznünk: a *pápista* hatásról.

Tiszalök lakossága túlnyomó többségben református. Van ugyan katolikus templom, abban azonban Görbedi soha életében nem járt. A katolikus vallást lenézte, mert babonáságnak tartotta. Ismerte a *búcsút*. Tudott arról, hogy a katolikus templom *egész nap nyitva van*. Arról is, hogy nem prédikál a pap, hanem *misézik*. A misét azonban hókusz-pókusznak tartja, minden alkalommal kifigurázza.

Görbedi István az egyik meséjében ezt mondta: "Hallottam a madárnak hírit, a *jezsuiták* templomába énekel. Nem tom, mījjen vallás lehet a." - Tehát a katolikus rendek létezéséről semmit sem tud. Viszont tud a remetéről és a szentekről! Mint mondja: "Vótak a zerdőbe ojjan öreg papok magányos egyedülbe." Másutt mondja: "Ű meg átszaladt a víz tetején, mint a fődön. Bizon! Szent fíjú vót!" Ez sem egyezik a katolicizmus hivatalos felfogásával.

6. Mesélési alkalmak

A hagyományos mesélési alkalmakról ma már egyáltalán nem beszélhetünk Tiszalökön. Görbedi István gyermekkorában, amint azt az életrajzában említi, még szokásban volt a *fonó*. A fonó pedig egyenesen termőhelye volt a mesének. Bizonyára Görbedi is itt tanulta a legtöbbet, mert vallo-másában az van, hogy édesanyja font, azaz fonóba járt, ahová nyilván elkísérte István fia is. A fonal sodrása különösebb figyelmet nem kíván, így hát nyugodtan lehet mellette mesélni. Sőt, kívánja is a mesét ez az alkalom, mert sokan vannak együtt, s a szótlanságban unatkoznának. Görbedi István meg elleste: "Amit hallottam, mindet megtanultam." - mondja magáról. De még azt is hozzátette: "Tizenöt éves koromba már tudtam mesélni." Ez a körülmény vi-

szont eleve feltételezi, hogy a legtöbb mesét tizenöt éves kora előtt tanulta. Hogy hol? Erről ő maga így nyilatkozik:

- Nem egy hejjen! Itt is, ott is! Ha eccer meghallottam, tudtam.

Most már csak az a kérdés, mi foglaltatik ebben? "Háborúból, fogságból élményekkel és mesékkel megrakodva térnek haza a katonák." ¹⁹ - írja Kovács Ágnes. Miután Görbedi nem volt katona, így ez a lehetőség elmarad. Ez bizonyos szempontból hasznos körülmény is számunkra, mert így feltételezhető, hogy sokkal inkább egy zárt területi egység mesekészletét gyűjtötte magába.

Nemhogy katona nem volt, de Tokajnál és Erdőbényénél messzebb, huzamosabb ideig nem volt. Erdőbényén egy Somogyi nevű mesélővel került össze, a *szőlőmunkánál*, akivel mesemondó-versenybe kezdtek esténként. Saját vallomása szerint Somogyi is úgy tudott mesélni, mint ő. Fia elbeszélése szerint, aki vele volt Erdőbényén, a verseny a következőképpen folyt:

- Idesapám is mondott egy mesét, meg amaz is. Így ment felváltva.

Sajnálatos körülmény, hogy a mérkőzés abbamaradt, mert Somogyit egyik meséjéért, amelyben a katolikus papot kifigurázta, megrótták a társai. Megsértődött és attól kezdve nem mondott több mesét. Különbem ezt a mesét meg is tanulta Somogyitól, melynek "A cigány meg a szentlilek" címet adta. - Az "itt is, ott is" fogalmába tehát beletartozik mindaz a hely, ahol munka céljából megfordult.

Elsőrendű fontosságúak mesemondói életében az *aratási és cséplési* alkalmak. Ugyanis megfelelő mesemondói alkalom csak ott kínálkozik, ahol többen összeverődnek.

Az aratás nagyobb gazdánál, vagy uraságnál mindig a-

aratóbandában történt. Tagjainak száma különböző volt. Legáltalánosabban: 10-16 pár. Élükön a bandagazda állott, aki nemcsak a közvetítő szerepét töltötte be közöttük, valamint a munkaadó között, hanem felügyelt a rendre, ő volt az első kaszás! Valamennyien engedelmességgel tartoztak neki. Ahol ennyi ember összeverődik, ott akad mindenféle, csak olyan nem, aki a mesét ne szeretné! Esténként, ha rövid ideig is, sokszor csak altatóként felhangzott a mese: Görbedi István ajkán! De nemcsak esténként, nappal is, kaszálás közben. K. földbirtokos, akinél évről évre aratott, azt a furcsa szokást vette fel, hogy kaszálás közben is meséltette:

- Ahogy idesapám kaszált, am meg mindenütt sétált mellette, oszt hallgatta a meséket. - mondta Sándor fia.

Amikor szombaton mentek hazafelé a pusztáról "tiszta-
tálgodni", szaladtak köré a lányok meg a legények, mind hallani akarta a mesét, amit útközben mondott. Mondta is szívesen! Erre vall ez a mondása:

- Mondtam én mindenütt, mindenkinek, aki kívánta!

És vajon ki ne kívánta volna azok közül a kéréstényerű munkások közül, akik vele dolgoztak, s valamennyien igazságot kerestek sajátmaguk számára? Szinte belefáradtak ebbe a szüntelen keresésbe. Azért volt megnyugtató, életető számukra a mesében elcsattanó költői igazságszolgáltatás.

Óreg korában Tedejen lakott vejével, aki itt a vasúti őrházban teljesített szolgálatot. Sokak szerencséjére, vagy szerencsétlenségére az őrház egyben megállóhely is volt. Mint ilyen: rendelkezett a tanyasi utasok számára egy kis váróhelyiséggel. A tanyasi nép meg különösen szereti hallgatni a mesét, hiszen sem ideje, sem alkalmuk nem igen van a közösségi életre. Így regrutálódott hallgató-

sága öreg korában a vonatra várakozók közül. Bizony, sokszor megesett, hogy az utazni szándékozók inkább a vonatot szalajtották el, mint a mese végét! – Így aztán mehetek gyalog Büdszentmihályra, jelenlegi nevén: Tiszavasváriba.

Tedejről, miután a veje nyugdíjazását kérte, beköltöztek Tiszalökre. Ezzel a felnőttek számára való mesélési alkalom szinte egészen megszűnt. Ott éldegélt Görbedi István – csendesesen, családja körében – egészen haláláig.

Legutóbb már nekem is nagyon nehezen mondott mesét, mert – amit életrajzában is említett – haragszik rá a lánya, ha mesél. Mikor megkérdeztem a lányától, hogy mi az oka a haragvásának, azt felelte:

– Annyiszor hallottam már azokat a meséket, hogy rettenetesen megúntam, oszt folyton csak mondja, mondja.

Külön meg kellett kérnem a lányát egy alkalommal, hogy bíztassa meg Esván bátyámat (szerette, ha így szólítottuk), mert valóban nem akart mesélni.

Hallgatósága ebben az időben arra a néhány gyermekre csökkent, akik a környéken laktak. Ezeknek mondta a "haszontalan" meséket, ami alatt az *állatmeséket* kell értenünk. Szó szerint ez a véleménye róla:

– Ezek olyan haszontalan mesék, csak a gyerekeknek szoktam mondani.

Kovács Ágnesnek is hasonlót ír az állatmesékkal kapcsolatban: "Gyermekeknek valóknak tartják. Felnőttek, férfiak egymást közt soha nem kerítik sorját." 20

Ha unta Görbedi István a gyermekeknek való mesélést, ezzel ütötte el:

– Elküdtem már Pestre, nincs nekem már egy se! (Ezt azért mondta, mert abban az időben már csaknem valamennyi meséjét lejegyeztem, s valóban elhoztam Pestre.)

Felnőtteknél is használt hasonló kibúvókat:

- Nem jut már eszembe. (Vagy:) Nem tudok ém má!

Ha már a kategorizálásnál tartunk, meg kell emlékeznünk arról, hogy alkalomszerűen mást és mást mond az *asszonyoknak*, a *leányoknak*, *legényeknek*, és amint láttuk, a *gyermeknek*. A lányoknak nagy előszeretettel mondta a boszorkányos meséket: *hadd ijedjenek meg!*

Egy alkalommal bevittem Nyíregyházára mesélni, s ott a mesélés előtt fiatal lányok népi táncot mutattak be. Később minden alkalommal szememre vetette, hogy mennyire el akarta mondani azoknak a lányoknak azt a mesét, mikor a lány hét évig főzte a szeretője kapcáját:

- Dehát nem vót idő. Alig meséltem valamit! (Pedig egy órahosszáig mesélt!)

Egy epizódszerű, különös mesélési alkalomról kell még megemlékeznem. Nyíregyházi szereplése alkalmával egy juhászt is szerepeltettem, Tiszalök szomszéd községéből, Tiszadadáról. (Juhásztáncokat mutatott be.) Együtt utaztunk visszafelé az autóban. Útközben azt kérdezte Esván bátyám a juhásztól:

- Hát oszt, maga tud-i mesélni?

- Nem én, csak táncolni.

- Na, majd ém megtanítom! - Kezdte a bevezető formulát az öregasszony ráncosszoknyájáról. (A szípen szóló pelikánymadár c. mese kezdő sorai.) - Na, most mondja maga!

Mondta volna, de nem tudta az istenadta. Később elégedetten szólt erről a tanításról:

- Akkor elmondtam egy vagy tán két mesét is. Eccer látom, elaludt a dadai juhász! Hát az ilyen nem tanul meg mesélni!

A mesemondó nyelvjárása

Görbedi Istvánra is, akárcsak más mesélőkre nagy hatással volt az a körülmény, hogyha *tanult embernek* mesélt. Kálmány Lajos így ír erről az érdekes tünetről: "Mondjam-e, hogy hatással van a mesemondóra, ha *tanult embernek* mesél? Urasan akar beszélni." ²¹ Azaz: keveri az irodalmi nyelvet a tájnyelvvél. Ezen a bajon úgy segítettem, hogy jómagam is tiszalöki dialektusban beszélgettem vele, mire feloldódott, s bátorságot vett, hogy ő is saját nyelvén mondja a meséket. Ezért, mint láthattuk is az előzőkben, aránylag nagyon kevés helyen fedezhetjük fel stílusában az irodalmi hatást. Ilyen pl. a *jövő* idő használata: "Te ezeken fogsz uralkodni!" Egyébként a *jövő* időt egyszerűen a *majd* időhatározóval fejezi ki: "Te majd ezeken uralkodol!"

Ezek előrebocsátása után vizsgáljuk meg a tulajdonképpeni nyelvjárását.

Horger Antal nyelvjárési térképe szerint Görbedi István lakóhelye az *északkeleti nyelvjáráshoz* tartozik. Ez a nyelvjáróterület magába foglalja: Abaúj, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Hajdú, Szilágy, Máramaros, Ugocsa, Bereg, Ung megyék magyar lakosságú területét. Részben Bihar megyét is ide sorolja. Ez azonban teljes egészében, Hajdú megyével együtt a *Duna-tiszai nyelvjáróterülethez* tartozik. Legfontosabb sajátosságuk: az *ízés*.

Az általam újdólag elhatárolt *Duna-tiszai nyelvjáróterületen* belül van egy földrajzilag is elkülöníthető különбözőség: az *e* és *é* használata. - E-vel beszélnek Nagykunságban és Hajdúságban, "é"-vel a többiek.

Görbedi István lakóhelye: Tiszalök, mely település e két nyelvjáróterület határsávjában fekszik. Nevezetesen

általános nála az "ízés", illetve az *e* használata. E szerint a Duna-tiszai nyelvjárásterülethez tartozik; ragozását és mondat szerkesztését tekintve pedig az északkeleti nyelvjárásterülethez. Ezeknek igazolására hozom fel a következő példákat:

Az "ízés." Horger Antal szerint: "...ez abban áll, hogy Dunántúl északnyugati vidékein, Pest megye északi felében, továbbá az egész Tiszántúlon és az onnan települt Bácskában még a XVI. század előtti korban minden már akkor is meglévő "é" helyébe egy fokkal zártabb hang, az "i" lépett. 22 Például: *tájík* - tájék; *píz* - pénz; *szomszíd* - szomszéd; *marikkal* - marékkal; *setít* - sötét, stb.

Ezek az alakzatok, amelyek bőven fordulnak elő Görbedi meséiben ("éresszél bel", "mit látol?", "nyújjáll", stb.) - Györffy István szerint - a kedveskedő kifejezések közé tartoznak. 23

A *tesz* ige általános népi ragozása a Duna-tiszai terület "e"-vel beszélő részein: a jelentőmód, jelen idő egyes szám 2. és 3. személyében: "teszesz", "teszen."

Görbedi István ugyanígy ragozza: "Mír *teszesz* te jén-gem bolonddád?"

A Horger-féle nyelvjárási térkép megjelöl egy ferde sávot Budapest - Nagyvárad irányában, ahol általános használatúnak mondja az: *eé*, *eő*, *aó* diftongusokat. 24 Ez is hiányos, és éppen ezért téves megjelölés, mert ezen a sávon kívül esik mind a Nagykunság, 25 mind a Hajdúság. Pedig pontosan e területeknek élesen elkülönülő sajátossága: a három megjelölt diftongus használata, azok közül is a legerősebben az "aó" diftongusé. (Pl.: *jaó*, *vaót*.) Már említettem, hogy Görbedi lakóhelye az átmeneti határsávban volt. Ez az oka annak, hogy a megnevezett diftongusok közül csak az "eé" található meg nála, ez is csak

elvétve. Pl.: "a keét törpét.": "Kiseétált.~")

Ennél gyakoribb nála az "ié" diftongus használata: Pl.: "gyönyörűsziép". Ha azonban a táji hatás erősebb az irodalminál, akkor nem az "i", hanem az "é" a csökkentett nyomatékú hang.

És most lássuk az *északkeleti nyelvjárásterület* Görbedinél megtalálható példáit:

A magánhangzók megnyúlása. "A magánhangzók megnyúlásának egyik nevezetes esete az, hogy az *északkeleti nyelvjárásterületen* megnyúltak a rövid magánhangzók, ha velük ugyanegy szótagba tartozó l, r, j következett utánuk. 26 Görbedi Istvánnál: "lelkem", "ara", "maj", "mekhótt".

Görbedi a beszédében általánosan "e"-t használ, azonban röviden ejti: "e". De a többi magánhangzót is! Ebben a munkában éppen ezért az "a" nem illabiális (palóc), hanem Görbedi rövid kiejtését jelöli. Ennek következménye az is, hogy az "é" nagyon sokszor egy fokkal zártabb lesz nála: "e". Pl.: "Szemet" (szemét), "villanyel" (villanyél), "kötél" (kötél).

A *birtokrag* szintén zártabb lett egy fokkal a szóhasználatában. Pl.: "Híri" (híre).

Legfeltűnőbb mondattani sajátossága, hogy a jelentő mód jelen ideje helyett minden esetben a felszólító módnak többes első személyét használja. Pl.: "Mennyünk" (megyünk).

Ragozásban a -hoz, -hez, -höz helyragok helyett a "-nál, -nél" ragokat használja. Pl.: "Küddött egy gyereket a bátyjánál." "Ereggy be vele a kovácsnál."

A *tárgyrag kötőhangzója* nyelvhasználatában: az e egy fokkal zártabb: ö - űköt (2.sz. mese).

Végezetül: Görbedi István nyelvjárásában is megtalálhatók azok a jelenségek, amelyek az összes magyar nyelvjárásterületen *általánosan* észlelhetők. Így pl. az "l" ki-

esése: "Kúcs", "kódus", "ötözött", "asztarra", "mónár".

Zártabbá válás: "Ű" (ő), "kű" (kő), "fűbevákta" (fő-bevágta), "lú" (ló). A szuffixumok (ragok) esetében mindenkor: "házbúl", "kerbúl", "asztarrúl".

Határozók népies változatai: "Attúlfogvást" (azóta), "nem rígive" (nem régen), "közelesen" (közel), "eccer o-jan nagy" (még egyszer olyan nagy).

Az egykori lágy "ly" hang helyett, mint e területen általában, Görbedi is kemény "j"-t ejt. Pl.: kiráj, fojik.

Egyéb népies kifejezések: "Azt a csókot oszt nem ol-vastam ém meg, amennyit raktak." ²⁷ "Adott hejjette másat" (másikat). "Kinyissa a zajtót". "Akkor lássa". "Mengyek". "Fódozott" (foltozott). "Dútötte" (öntötte). "Varnyú". "Tanált". "Tövisk". "Humlokon". "Lakadalom". "Onokám". "Bere-na". "Szöllejek". "Gyerekik". "Üdő". "Eledő". - Ezek a hangváltozások mind általánosak a Nagykunság, illetve a Hajdúság nyelvjárásaiban is.

Hangátvetések: "Kelebemet" (kebelemet), "leembegeti" (lengeti), "beleegyverettek" (belekeveredtek).

7. Tájszavak

Az alábbiakban ismertetjük a Görbedi István meséiben előforduló tájszavakat, a mesék számozási sorrendjében:
1.sz.

csörmő - száraz forgács,

gally, káka, hordalék

fattyú - serdülő ifjú. Van-

nak vidékek, ahol a

törvénytelen gyerme-

ket nevezik fattyúnak

(Tiszalökön nincs i-

lyen megkülönböztetett

használata

karikás - rövidnyelű, kötél-

ből vagy szíjból font

ostor

bátyámuram, nénemasszony -

ismeretlen megszólítása

ebadta - káromkodás
 kend - maga
 garas, krajcár - régi pénz-
     nemek
 sipka - sapka
 hömpörög - hengergödzik
 meghöcögztette - meghenger-
     gette
 cancékos -Görbedi sem tud-
     ta, hogy mit jelent
 hadonászik - ide-oda csap-
     kod
 csűröskert -az udvarnak az
     a része, ahol a szálas-
     takarmányt tartják
 lábtó - létra
 2.sz.
 hidas - komp
 rudas szína - amennyit két
     ember két rúdon elbír
 megkeni - megveri
 kaska - kosár
 hajkurászta - hajtotta
 viselős - állapotos
 meglógázta - meghimbálta
 betanyáztak - beköltöztek
 górta - dobta
 3. sz
 tallú - toll
 mijent - mikor
 baráber - ördög

5.sz.
 szamuklált - keresgélt
 hömpörög - hempereg
 dürgött - dübörgött
 szütyő - zacskó, kis zsák
 kasu - együgyű, buta
 pászma - matring
 zabi gyerek - törvénytelen
 kiokádta - kihányta
 bedürgetett - begörgetett
 könnyű - könny
 rí - sír
 süvőtő - síp
 multkorjába - múlt
 7.sz.
 tanyázás - beszélgetés
 dünnyözte - dögönyözte
 háborodott - gyenge elméjű
 8.sz.
 kancsi - kancsal
 9.sz.
 beleteregette-beletérítette
 10.sz.
 zajda -"ammibe a dunna vót"
 mécs - lámpa
 13/b.sz
 furmányos szekér - forspón-
 tos, szállítási szekér
 kumpér - burgonya, krumpli
 19.sz.
 csíp - cséplőrúd

21.sz.	35.sz.
surján - tövis-bokor	dranka - ?
22.sz.	36.sz.
nem tom - nem tudom	ót (ótán) - aztán
elvetélt - korán szült	37.sz.
23.	túlnét - odaát
truttyog - rotyog	38.sz.
26.sz.	katuja - doboz
álló - a marhák heverő-helye	44.sz.
27.sz.	garmada - halom
vacok - deszkaágy	szűrű - gabonahalom
28.sz.	45.sz.
kalamol - motoszkál	pár - amiből a kovászt csi-
palánk - kerítés	nálják
31.sz.	52.sz.
szacsi - csacsi, számár	isztike - ekevastisztító
állás - jószágkifogó hely	félszer, fészér - féltetős
zsarátnok - parázstűz	deszkaépítmény
büncősbót - bunkósbót	ehen! - itt van!
32.sz.	"Íletem történeti"-ből:
büti - böjti	egy pár cseléd -férj és fe-
rihákol - kiabál, lármáz	leség
34.sz.	padka, sud - a kemence tar-
gangázol - kényeskedik	tozékai

Végül tisztáznunk kell azt, hogy milyen *általános a-*
dottságok befolyásolták Görbedi István szerkesztési mód-
ját?

Tudnunk kell, hogy a művészeti alkotás és szájhagyó-
mány alkotás között lényeges különbség van. A művészi al-
kotónak nem állnak rendelkezésére *motívumok*, amelyből mű-
vét megalkothatja, a szájhagyományozódnak viszont igen.

Úgyannyira, hogyha nem ezeket használja, akkor eltér a szokásadta szabálytól.

"A népi szájhagyományozásban a formálás már nem egyszer már maga az alkotás, új teremtés."- írja Ortutay Gyula. Én a "nem egyszer"-t kihagynám, mert a mesélőnél az "ahogyan"-on van a hangsúly, azaz *ahogyan* a motívumokat egybeszerkeszti, s amennyiben ez a szerkesztési mód *új*, annyiban alkotó. Ez a leszűkített meghatározás egyben *kizárást* is alkalmaz, ugyanis ami *nem új*, az nem alkotás! Természetesen ennek az újnak nagy mértékben irányt szab a hagyomány is. Ennek az alkotásbeli szerkesztőkészségnek fokmérője is van; mint ahogyan Arany János írja: "A paraszti mesemondó amit költői lélekkel s alkotó ösztönnel javít (újít) a mese szerkezetén, azonnal átadja a népnek, mely ha elfogadja, jele, hogy a módosítás életrevaló, s a mese *új* alakban él tovább - míg az ügyetlen betoldás, vagy ferdítés magától lehámlik azon hatalmas ellenőrzés mellett, melyet a nép ízlése, ösztöne az *egyéni újítások* irányában folyvást gyakorol."

Mindezt azért írtuk le, mert Görbedi István ennek az újításnak igen szakavatott mestere volt!

A "BEVEZETÉS" JEGYZETEI:

1. Ortutay Gy., 1940. 7.
2. Korompay B., 1941. 176.
3. Ortutay Gy., 1940. 4.
4. Kovács Á., 1943. I. 52.
5. Kovács Á., 1943. I. 11.
6. Dégh L., 1942. I. 85.
7. Ortutay Gy., 1940. 100.
8. Ortutay Gy., 1940.
9. Családi monda, történeti alapja nincs.
10. "Rongyos vót a kabátom, mert nem ruhát vettem, hanem legelőt." (Íletem történeti).
11. Ortutay Gy., 1940. 13.
12. Dégh L., 1942. I. 84-85.
13. Pl.: Mózes IV. könyve 22. rész, a 22. és az ezt követő versek; Királyok I. könyve 13. rész, s az ezt követő versek.
14. Meséiben pl.: "Szárnyon ment"; "Mán annyi a katona a a mennyországba, hogy az *angyalok* mind egy sarokba vannak szorulva." L. még: Erdész S., 1988. 95.
15. Bírák könyve 13. rész, 20. vers.
16. "Az a föld! Ott van az ember, amit az Isten teremtett! Mán az állatok mind, megvótak ott. Madarak. Minden." (29.sz. mese.)
17. Biblia. Ézsaiás könyve 14. rész, 29. vers.
18. Biblia. Ézsaiás könyve 34. rész, 14. vers.
19. Kovács Á., 1943. I. 32.
20. Kovács Á., 1943. I. 32, 52.
21. Kovács Á., 1943. I. 33.
22. Horger A., é. n. 410.
23. Györffy I., 1984.

24. Horger A., é.n. 400-401.
25. Nagykunsági helységek: Karcag, Kisújszállás, Túrkeve, Kunhegyes, Kunmadaras, Kuncsorba.
26. Horger A., é.n. 405.
27. A magyar ember a pénzt is olvassa, nem számolja.

Makra Sándor, gyűjtés közben

GÖRBEDI ISTVÁN,
mesélés közben

CANCEKOS, ÖREG!

Amikor a grófé vót a rít, meg a bárójé, akkor, mikor mán a színát letakarították, meg be is hordtak, akkor minden uraság a gulyájját beleverte a rítbe, oszt temérdek nádat, gyíkiént összegázolta a lábával. Akkor, amikor az ár-víz kigyött tavasszal, amit a töve nem tartott meg, mind felvette a víz, oszt azt verte ki a vízszíli-re, azt mink: "csörmő"-nek híttuk. Akkor, amikor ez megtörtént, a víz visszament, a gatz otthatta a szílin, a nap meg sütötte. Vót abba forgács, meg gally, meg káka, amit a víz az erdőkről hozott. Na, jól van. Hátosztán oda jártak az asszonok tűzrevalójír. Vittik haza, onnan sütöttek kenyeret. Na jóvan. Dehát osztán mink meg májustúl kezdve ott vótunk a lúval. Kezdtük összekaparni a szárazzát, meggyújtottuk és örültünk neki, hogy lángol.

Énrajtam vót egy szűr, azt letettem a gazra, amit kapartunk. Dehát ahogy égett a tűz, száradt a káka, csörmő, oszt odaírt a szűrő, osztám megígette a szűröm. - Hát ez íjjem mese, egye meg a fene! Ezt nem lehet könyvbe megta-lálni, ezt csak én csináltam!

Hát eccer mán gyúccsuk a tizedik tüzet is, egy fattyú gyön ara. Aszmongya:

- A szűröd meg megégett!

Odamegyek, hát csak a csattya vót meg, meg a bicska. Az nem ígett meg, mer vasbúl vót. Megíjedtem borzasztó. Hát osztán ment egy fattyú két lóval hazafelé, idesapám meg gyött kifelé én elibem. A disztó fattyú meg megmondta, hogy megígett a szűröm. Idesapám meg mán messziről mutogatta a karikást, hogy maj megver vele. Elszaladtam, osztán hát

nem vártam meg, hogy odairják. Hát bejírtem egy faluba. (Pedig hát fene vót ott, a nem vót falu, hacsak Tiszadadára nem mentem vóna!) Mán akkor kezdett setitedni, kezdtem filni. Osztán piszegve, félriva mentem az úton. Nem otthon vótam, hát filtem. Hát akor, hogy megyek, hát ott áll egy öregasszony, kint a kapu előtt. Kérdi tüllem:

- Hová migy, te gyerek?

- Jaj! Nem tudom én, nénémasszony, nagyon filek. Meghálnék én valahun.

Akkor azt mondja:

- Gyere hát elő, ebadta!

Odamegyek hozzá. Hát akkor azt kérdi éntüllem:

- Nem álnál-i el szógálni, te?

- Dehonnem. Elálok én!

- Nahát - azt mondja - nem kell itt dógozni, ebadta!

Akkor megörültem.

- Egy öreg vakember van, azt kell vezetgetni csak, a vásárra, mert a mostani vezetőjje ott akarja hagyni.

Nahát osztán, vállalkoztam rá.

Oszt kérdezte mingyán:

- Nem vagy éhes?

- Dehonnem!

Behívott és ennem adott. Akkor, mikor mán ettem, előgyött egy öregember. (Mondta az asszony, azt várja most is, azírt ált a kapu előtt.) Nahát, mikor előgyött az öregember, hát mondja az öregasszony:

- Egy új vezetőre akadtam, aptya! Mán elmehet Jancsi, ügyis rígen kiszűl!

Nahát osztán azt mondja a zöregember a felesiginek:

- Vezesd elő azt a gyereket, hagy tapogassam meg!(-)

Úgy érzem, hogy ügyes gyerek lesz e! - azt mondja.

Nahát osztán, másnapra felviradtunk.

- Mennek kentek a vásárra! - mondja a zöregasszony.
- Mere menjek, bátyámuram?
- Látod, ebadta, mere hajcsák a sok marhát! Mind oda-hajcsák azt!

Nahát osztán, ammikor mennyünk, akkor azt mondja az öregember, hogy:

- A marhavásárba vezessél elébb, a portikások nem adnak addig, míg nem árulnak!

Nahát osztán, akkor odavezettem a marhavásárba. Hát osztán inekel az öreg! Én is segítettem neki, itt-ott. De mán éhes vótam, oszt nem adtak egyebet, mindig két garast, két krajcárt, ammi vót. Belenizek a sipkába, hát majnem félig vót mán a sipka, dehát azt nem lehetett megenni. Hát a pecsenyésütők felől pedig, ippen arul fútt a szíl, oszt roppant jószagú csapkodott meg.

- Hát - gondoltam -, húzom én ere a zöregét, hátha kapok valamit?! (Ú ara gyött, amere a botot vezettem. Gye le a fene!)

Alig írek oda, hát egy nagy kövér hentesasszony hoz nekem oda egy darab kolbászt. Visszanizek az öregre, merő fejírhályog a szeme! - Nem adok én ebből az öregnek, mert úgy se lássa meg a friss kolbászt!

Nahát osztán, csak inekelgetünk. Eccer, jó idő múlva, azt mondja az öreg:

- Vannak még soka, fijam?

Azt mondom:

- Mán szedik a sátrak karójit fel.

- Na jóvan, akkor mennyünk haza, fijam.

Elindulunk az öreggel. Hát aszongya nekem:

- Fijam! Mír nem adtál nekem a kolbászbúl?

Elszígyeltem magam:

- Nem vót nekem!

- Ugyan, ne tagadd túllem, fiam! Nem tucc éntüllem megenni egy cseresznye szemet se, hogy meg ne érezzem a szagját!

Nahát, mennyünk osztán. Hajtanak előttünk egy nagy csapat marhát, hazafele mán. Hát akkor előre iparkodtak. Egy csengősnakú, fekete bika visszaszaladt! Nagy botokkal előzték, de nem bírtak vele. Hát oszt, akkor mán közel vót mihozzánk. Megijedtem a bikától én is! Elkezdtem ugrálni a bot vígivel, hogy hova bújjak? Mere menjek? A zöreg meg kérdi, hogy:

- Mija, fiam?

- Jaj - mondom -, gyön a pap gyóntatni, a minisztráns gyerekik csengetnek!

Az öreg mingyán letérgyepelt, hánta magára a keresztet. A bika meg, neki! Hömpörgette ki a szűrüből, meg be! Kapkodott fűhő, fáho. De a bika oszt ráunt, nagy morogva elment. Én pedig beugrottam az árkon, oszt lelapúltam a tők közzé. (Gyé le a fene!) Akkor kiugrottam:

- Mennyünk mán, bátyámuram!

- Hát mír nem mondtad, hogy bika gyön?

- Hát nem érezte a szagját, mint a kolbásznak?

- Halgass, ebadta! Hát nem vót a fokhagymás!

Nahát osztán, mentünk oszt haza. Panaszt tett osztán otthon, hogy a bika meghőcölgette a szűrbe! Azt mondja a zöregasszony:

- Nem mennek kentek többet a vásárra, mennek kentek Pócsra, a búcsúra!

Nahát, el is indultunk másnap.

- Mere mennyek, bátyámuram?

- Látod, ebadta! Viszik a póznát! (Mer a zászlót vit-tik.) Meg elhánnyák a dinnyehajat. (Mindíg a búcsúra járók ettik azt.) Majd, ha odairünk aho a nagytemplomho (kúfal-

lal körül van kerítve), a kútfalon kívül egy kis vízfolyó-
árok; ne mondd nekem, hogy: "ugorgyík kend!", csak annyit
mondj: "Cancékos, öreg!" Maj tudom én, hogy micsinájjak!

Odaírtünk a falho, kijátok:

- Cancékos, öreg!

Oszt akkor olyat ugrott, hogy nekiugrott a falnak! Ne-
kivágta a zórát a falnak.

- Mír nem mondd, te, hogy itt a fal?

- Nem érzi a szagját, mint a kolbásznak?

Nahát akkor, körülvett a níp. hogy ki se tudtunk vó-
na szabadúlni közülle. Bevittek a templomba, besodort a
többi. Hát oszt, mikor oszt benn vótunk, ott meg csakugyan
csengettek a minisztránsgyerekek. Azt kérdi a zöreg, hogy:

- Mija, fijam?

- Jaj - mondom -, öreg! Gyön a bika!

Akkor kirántotta a kezemből azt a nagy akácfabotot,
elkezdett velle hadonászni: ütött-vágott, akit írt! Ráro-
hantak, lefoglák. Ém meg ki! - a többinek a lába közt, hogy
meg ne tudják, hogy év vezetem azt a veszett embert oda!

Így osztán útnak indúltam hazafele. Éhes vótam. Nem
hítt a fene se be enni. Pedig mán megettem vóna a súlított-
köt is, csak lett vóna! Odaírek egy nagy tanyáho. - Na, i-
de bemegyek, kírek az asszontúl valamit. - De nagyon ugat-
tak a kutyák; nem mertem bemenni.

- Micsinájjak? - mondom. - Hun hájjak? - Akkor bemen-
tem a csűröskerbe. Ott vót egy boglya megvágva, félig le-
hánva, a lábtó mellette. Felmásztam. - Na, ide nem gyön
fel a kutya! - Akkor vágtam magamnak egy lyukat a színá-
ba, ahová beleültem, és hát nem is láccottam ki. Ahogy ott
ülök, hát eccer látom, hogy gyön egy eladó jány, meg egy
legíny. Egyenesen a boglyáho! Ém meg asz tudtam, hogy meg
akarnak engem verni. Behúzódtam egészen. Hát akkor hallom

ém mikor odagyöttek: rettenetes kír a fijú valamit a ján-túl.

- Jaj istenem! Csak nekem is adna! Mennyire ehethnék!
- így gondolkoztam.

Hát oszt elcsendesedtek. Hát akkor kapaszkodok, mondom:

- Tán esznek? - Lenízek. Hát látom, hogy szeretke-
nek. Hmm! De még hogy! Egísszen egymásba vótak!

Akkor egy csomó szína megcsúszott, rávágódtam a ján hátára! Megijedtek, oszt elszaladtak. A szűri le vót te-
rítve a fijúnak, azt otthatták. Kijabálták, hogy:

- Ördög!

A fijú meg azt kijabálta, hogy:

- Ember vót!

Pocsikúl nízhettem ki, mer megijedtem. (Hát hogy níz a zíjedtember ki?) Na, nem törődtem én egyébbel, hogy a szűrt otthatta; mingyán a szűrt felkaptam, összehajtogat-
tam, oszt megindúltam hazafelé. Így mertem oszt hazamenni.

Nem kaptam ki, mert lett szűröm, még jobb, mint vót!

2.

MACKÓ FERI

Egy Varga nevű kereskedő elvette egy másik Varga ne-
vű kereskedő lányát, oszt egybekeltek. Hát nem tudott mi-
vel kedveskedni az új menyecskének. Hát oszt kiment vele
az erdőre, hogy ott vadászik; mulatást, kedvét csinál ne-
ki. Elfáradt a menyecske -, úgy mondta, mikor kiírtek, oszt
lefeküdt egy nagy fa alá, egy tőgyfa alá. Akkor egy gyö-
nyörű szíp madár odaszáلت a fára. Az ura pedig le akarta
lúni; nem merte, hogy megijjed a felesége a puskától. Ak-
kor elkezdte a madárnak, hogy:

- Hej te! Hiss te!

A madár felszált a fárul, elment másakra. Akkor megint cílozza, de megint eszibe jut, hogy meghajja, mer közel van. Akkor megin hajtotta tovább - de messzire ment. Akkor a Varga kereskedő mindig ment utánna! Míg a madarat hajkurászta, két nagy lompos medve odament a zasszonho. Oszt az egyik medve megnyalta a kípit; akkor nyitotta ki jaz asszony a szemit. Hát oszt a zasszony elkezdett kija-bálni, megijjedt, a zurának:

- Varga! Varga!

Dehát messzi vót! A madár után elment. Biz, elment a! A medvék meg elkezdtek ojjan bohó táncokat táncolni, amilyet ők tudtak; mer látták, hogy meg van ijjedve a zasszon. Nem adott rá semmit se. Így oszt a medvék nem tudtak tenni egyebet, az egyik medve a háta megé állt, a másik elibe. Kijes dörmögést mormolt az egyik, hátul, hogy ijjesztette az asszont, a másik meg dörmölt elől, ijesztette az asszont, hogy mennyik! Ama meg hittá! Megpróbálta a zasszony a kitérist a sorbúl, de ja medve csúnya morgást csinált akkor, hogy: nem szabad kitérni!

Hosszú gyaloglás után odajírtek egy kűszikláho. Akkor a kűszikla mellé vót támasztva egy nagy kű. - A két medve megfogta, oszt elborította onnet. Oszt maradt egy olyan lyuk, mint egy kemence szájja! Azon bebútatták a zasszont. Megtette oszt Isten jóvoltábúl, avval a tudattal, hogy most nem éhesek a medvék, de ha éhesek lesznek, maj megeszik! Nagy físzek vót ottan színábúl, falevélbűl. Vót ott enni-való is: gyümölcs. Av vót a háza a medvének, físzek. Úgy bizon!

Hát oszt, azír minden nap megengedték a medvék, hogy bújjon ki, mosgyik meg. Vót ott egy kis forrás, őtözikit igazítsa meg. Azt megengedték, minden nap. Akkor betessí-

keltík vissza! A követ odaborította, oszt akkor űk elmentek ílelem után, a medvék. Hát e minden nap így folyt!

De josztán törtínet lett, mer mán viselős lett a menyecske, oszt megszületett a gyerek! E lett oszt MACKÓ FERÍ! Mer mackóbaralángba szíletett. Bizon. Ű maga keresztelte meg, a zannya:

- Feri leszel, Mackó Feri! - Pedíg hát Varga vót az apja.

Jól van. Hát csak nyótt a gyerek. Mikor oszt nyótt, kivítte az annya magával a napfínyre. Tanította ímátkozni, mikor mán olyan vót. Meg beszílt neki az emberek *szípsígírűl* meg *jóságárűl*. Meg a szíp házakrűl. Aszmongya a gyerekek:

- Anyukám! Hát mír nem mennyűnk mink oda, ahun a szíp emberek laknak?

- Hát nem látod, hogy elfelejtík azt a nagy követ elgórgetni, oszt nem tuggyunk kimenni!

- Hísz a nem baj, anyukám! Elhárítom én!

- Nehéz a, kisfíjam.

De ja fíjú oda jis ment, oszt úgy meglógászta mán akkor első intrádába, hogy majd elesett a kű onnét. Bizon! Hát osztán, másík nap mán estefeleg megín hozzáfogott a kölyök, a fattyű, oszt el ís lőkte.

- Jaj, te gyerek! Húzzuk vissza, mer győnnék mán ílyenkor haza a medvék, oszt útbatanálnak: szíjjelszednek! Maj reggel elmennek a medvék, akkor lőkík el!

El ís löktík, másnap reggel. Akkor ugyanazon a gyalogúton, amméken a medve odahajtotta, azon visszament a tőgyfáho, ahonnét elment. A zura meg akkor ís ott vót a tőgyfa alatt. Várta. Míllyen öröm lett ott! (Csak tessík meggondolni, hogy ment az asszon, de mán a fíjával! Nem maga!) A zasszon elkezdett kíjabálni:

- Varga, Varga! - Jobban megismerte, mint az ember ismerte volna meg a zasszont. Annyit mondott a szóra:

- Ó, asszon! Tán valami cigányasszon, eltívedtél a zerdőbe?

Nem nízte ja magát, hogy milyen rongyos. - Hát osztán összeírték az urával. Folyt a csók, meg a zöröm!

Mán kijértek a zerdőből, mentek haza gyorsan. Nyomokban vót két medve. De nem mertek utánnok menni, mert ott mán nem vót hatalmok, mert mán kiírték a zerdőből. oszt visszamentek a medvék. Szerettik a szíp asszont!

Ennek oszt az örömiére olyan vendígsíget csapott a kereskedő, hogy majnem az egész város ott vót. A gazdagabbak: ítélt, italt; a szegínyek: ruhát kaptak. (E sok, egye le a fene! Húv vam még ennek a víge;?)

Itt oszt a lett a következő dolog, hogy a fijút iskolába adni! Tudatlan vót a fijú, de nagyon hamar tanúlt. Mán nagy vót. A lett a hiba az iskolába, ha kiengettik űket jáccani (láttam ott Tedejen is, hogy kiengedték a gyereket az iskolába), oszt akit ű meglökött, vagy tíz lípíst csúszott, vagy elesett! Oszt ű csak kacagta. Nem tudta, mír! Azír, mer ű erőss vót! Annak a gyerekeknek a szüleje mentek panaszkodni az apjának, hogy rosszúl dógozik a gyereke, fellökdösi, buktassa az övíket. Hát oszt, mit tehetett a szüle, minthogy pirongatta:

- Ne csináj rosszat! (Tudom a magamérúl. Nekem is vót. Jókat neki mondani, rosszakat ne csinájjik! Fenyítemi kellett!)

De mán oszt annyira nyótt, hogy erőss lett. Oszt akkor a tanárjok kivitte űket a cillövészetre, azt a nagyját, az erőss fijúkat. Egy se tudott cílba lűni, csak Mackó Feri maga! Akkor elkezdtik a többijek csúfolni:

- Mer te mackóbarlangba születtil! Oszt ott tanultál

meg! Így, meg úgy! - sz, így gúnyolták.

Akkor megfogta két fijának a hatát, oszt úgy összeverte őket, hogy csupa vires lett; megfogta a hátát, oszt jól összepüfölte. Akkor megint azoknak az apja panaszra ment, hogy:

- Parancsojji a fijának, mer összeverte őket, hát elvette az egissígit!

Hát akkor megin pirogatta az apja. Nem tehettek egyebet. Ez magával érthető. Aszongya:

- Apám! Én nem tudok lenni ebbe a fülledt szobába, engeggyik engem, amere a kedvem tartja! Maj visszagyövk anynyi mesével, hogy nem győzi apám halgatni!

- Na, fijam! Hát itt van a fegyvertáram! Magad vagy a háznál, terád marad, de ne mennyi sehova!

- Jaj, apám! Hisz csak játékszer az a fegyver! Nekem nem olyan kell. Egy nagy bot. De erőss legyik az a bot!

Kiküdütt az apja kít embert az erdőre, hogy hozzanak egy tőgyfa rudat! - Amilyet elbírtak, hozta is a kít ember, úgy, hogy folyt a zizaccság mindeggyikről. Lelőktik otthon. - Akkor kiment Mackó Feri, megfogta a filvigit, megcsavarta a feje felett: mind olyanokra hasadozott, mint egy masinszál (gyufaszál). - Ha e nem igaz, a többi se!

- Engedje meg, apám, hogy én rendezjek magamnak botot!

Elment a vasgyárba, oszt olyan botot rendelt, mint erkélyek alatt vannak: vasoszlopok!

Így vót! Hát így van írva akkor.

Na, hozzák a gyárból a Mackó Feri botját: négy ígás-lú! Bazon. A vót oszt a valami! Mikor megállt az apja házánál a ngy ígás-lú, hát az apja futkosott, hogy híjjon embereket, aki levegye. Feri meg kilépett, oszt megfogta a vigit, megforgatta a feje felett, oszt olyat vágott a földre, hogy elhemperedtek, akik ott vótak. Hát oszt: e lett

Mackó Feri vándorbotja!

Az apja csináltatott neki olyan ruhát bűrből, hogy könnyen meg se lehetett sebezni, olyan erős ruha vót. Az annya meg olyan tarisznyával sütött neki pogácsát, hogy én nem bírtam vóna el. De Mackó Feri vitte a botot is! Nem kereste a jó utat! Mindíg az erdőben bukdácsolt, a legsűrűbb helyeken.

Tátottszájjal ment neki eccer az oroszlán. Hhaj, lelkem! A nagy bottal vígigvágott rajta: ott maradt azon szent módón, mint egy lángos! Nem fílt a! Úgy bizon.

Kiírt az erdőből, nagy városra akadt. Látja, hogy páncélos vitézek rettenetes készülnek ott. De sokon, nem csak egy-kettő. Egész csapatjával! Tudakolódzik:

- Hova mennek ezek olyan borzasztó erővel? (Hercegfijúk vótak, segédjek vót. - Maga jobban tudja, hogy milyen segédjek van az úri fijúknak, aki megy segédkezni.)

- Hát osztán azt mondják:

- Hát te nem tudod, hogy a királykisasszont ellopták a toronszobából? Most azután mennek, oszt aki megtanájja, azé lesz! A toronszobába aludt, nyitva vót az ablak, komornák őrizték, ott vihették ki! Három komorna őrizte az ajtónál, ott vihették ki! (Az ablakon kihúzták, egye le a fene a béli! Mindíg vót ellenségi a jó embernek!)

Gondolta oszt Mackó Feri, hogy neki is jó vóna azon az úton indulni. Hát ugyi: egy ember, maga? Néki nincs segédje, mint a többijeknek, hát lemondott rúlla. Nekiment az erdőnek megint. Hát ahogy mengyen, hát lássa, hogy egy ember nyövi ott a fát, az erdőbe. Meglehetős vastag fát: tövestűl húz kifele, rak csomóra. E se játík vót! Köszön neki Mackó Feri. De csak olyan fél fejjel fogadta; fogadta, de típte a fát tovább.

- Nem jó vóna, ha segítenék egy kicsit?

- Savanyú lenne neked akkor az alma, öcsém! - Látta, hogy fíjatalember.

Feri nem szólt semmit. Letette a nagy tarisznnyát, meg a botot, hozzákezdett cibálni a fát. Akkor mondja a másik, hogy:

- Nem jól níztem meg a zidegent, mert még vastagabb fát kihúz, mint én!

Nahát osztán; cibálták egymás kedviírt! Eccer aztán aszmongya, ammek kezdte:

- Jól van, rendbe van!

Mackó Feri kérte tülle:

- Hát nem kell tovább?

- Nem - aszmongya -, amit rámbíztak, azt rendbetettem.

- Mit akarnak itt csinálni?

- Valami nyaralót, egy herceg.

Ettől is asz követelte, hogy:

- Nem tudod a királyrúl, hova ment?

- Nem a rossznyavalyát, dehogynem!

- Hogy hínak téged, kedves barátom? - kírte Mackó Feri attúl, aki cibálta a fát.

- Éngem "Faírtó"-nak hínak, ahun szükség van rám, ajánlkozok.

- Hát akkor te a világot járod?

- Igen - aszongya -, én asz járom.

- Hát én is asz járom. - mondta Mackó Feri. - De én megszerettelek téged, hát jer velem!

Elindultak ketten, a két erős ember. Hát oszt, oda-jírtak egy folyóho. De jott nem láttak semmit se, hogy la-dikot, vagy hidast vagy valamit. Ekkor lássák, hogy egy kis törpe ott fröstököl. Meg se látták vóna, ha egy csomó szakálla nem lett vóna, mint egy rudas széna, mellette. Aszongya neki Mackó Feri:

- Hó lehet itt átmenni?Nincsen se csónak,se semmi se.

Aszongya a cseppember:

- Mire való vagyok én? Átteszem a szakállam, oszt kíszen a híd! (Míg ez is valami, ugyi?)

Közbe, míg beszélgetnek,hát gyön egy kocsi a túlsó ódalon. Kiját a kocsis, hogy:

- Rakd a hidat!

Feláll a cseppember,átteszi a szakállát,kíszen a híd! Gyön rajta a kocsi keresztül. (ugyi, hogy valami vót! Nem játik!)Akkor megin rimánkodnak annak a cseppembernek,hogy mennyik velek, a két naggyal.

- Mennék én - aszongya -, de a futkosás esik nehezemre!

Na, ugyi, ezt el lehet hinni is, hogy nehéz vót vinni a szakállát annak a kis embernek! - Ha elfárad,akkor felveszik a vállokra, asz válalta a két ember. (Hát még sok híja van! Ne haggyuk hónapra?)

- Bejírtek egy hercegi udvarba. Rettenetesen csudálkoztak a kit ember naccságának, meg a törpe kicsiségének. Ez így jött jóra. Eltartották vóna hónapokig Úköt, de nem maradtak. Beleegyveredtek megint egy nagy erdőbe.

Hát osztán mi lett ott, lelkem? Akármere mentek, nem tudtak kijutni belőlle! Hát osztán Mackó Feri, csak-csak, mert erőss ember vót, meg a másik is, de szegí törpínek lípten-nyomon megakadt a szakálla, beéleakadt a sújjába, hát tudnivaló, - lemaradt hátúrra!

De, hogy Mackó Feri ment elől, eccer örömkijátással fordul vissza:

- Gyertek csak, hamar! Mit láttok?

Odamennek, lelkem, ahun Mackó Feri állott, hát olyan egy kastély előttük, hogy olyan tám még Budán sincs! Bizzon! Akkor osztán mentek oda.

- Gyerünk csak, oszt kírjük meg a kastíly urát, engedje meg, hogy pihennyünk egy kicsit.

Senkit, egy lelket se tanáltak abba az irtózatos kastélyba. Istálló is vót, gyönyörű, de jószág nem. Egy szókút, ami örökké folyt belőlle egy medencébe. Meg annyi virág, meg olyan, hogy ha ja miénket százszor nemesíténék, még akkor se lenne olyan szép, mint a vót.

Hát oszt Faírtó megkóstolta azt a vizet, oszt a legfinomabb bor vót! Kezével vett a markába. Aszongya, hogyha újból nem folyt vóna bele, hát kiitta vóna a mi három három utasunk, úgy nekidűltek. (Szerették a bort, jobban, mint én.) Bementek oszt a kastílyba a házigazdát keresni, de nem leltek senkit, hogy engedelmet kírnek tülle. Okos emberek vótak azok! Megkerestik a konyhát, oszt betanyáztak abba, hogy nem tanáltak senkit. Nem vót ott egy lélek se! Hozzákezdtek főzni.

De vót a zudvaron egy kis harang. (Megájjunk csak!) Kettő kiment vadászni. Megmondta neki Mackó Feri, hogyha kíszen lesz a zítel, húzza meg a harangot. Űk meg gyönnek hazafele. De nem szólt a harang, lelkem! Várják, oszt nem szólt.

Hát mos mennyünk vissza a kis törpéhe!

Mán sercegett a serpenyőbe a fácánpecsenye, meg a levesnek a zillata terjedt szíjjel, hát azon veszi észre, hogy egy rettenetes torzalak ott van a háta megett! Odafordúl hozzá:

- Hát te hunnét jöttél ide?

- Aztat é kérdezhetném tetűlled!

R, odavaló eszköz vót, gye le a fene! Av vót a cseléd! De csak akkor látta valaki, ha ű akarta, hogy lássák, szt erővel nekivót azon, hogyha mán megfőtt a leves, hát eszi meg.

- Hát, nem neked főztem!

- Te csak annyit főztél, hogy nekem elég. - aszongya.
Mán akkor ette is!

A kis törpét meg el akarta lökni az ítéltől. Am meg felugrott, oszt úgy földhöz vágta, hogy fel se tudott kelni, tűzhelyre. Egy darab fával meg verte! Meg ha mozdult, akkor is megfenyegette. Így osztán, ugyi, nem vót mit várni a vadászoknak. Hazamentek maguktól. Nev vót harangozni a kis törpe, mer feküdt a betegágyba.

- Hát nem főztél? - kérte a kettő túlle.

- Beteg vagyok -aszongya -, borzasztó nagy lázam van.

Nahát, ettek oszt, ami van. (Mán hónap *Fáirtó* marad otthon!) Mán hónap a kis törpe nem maradt vóna semíir ott-hon. Na de, Mackó Feri mondja mostan *Fáirtónak*:

- Te csak nem fosztol meg a zebídtól?

- Hát - aszongya -, csudálkoznék, sose vótam beteg, miír lennék ippe mámma?

Hát akkor osz mán megyen a törpe, meg Mackó Feri vadászni. Otthom marad *Fáirtó*, főzni. Íppen úgy jár, mint a másik! Mikor má sercegett a fácánpecsenye, meg terjengett a jó leves szaga, ott lett a torzonborz alak megin! Íppen úgy kérdezte túlle *Fáirtó*, mint ama, hogy:

- Húnnan jöttél ide? - mer akkor látta meg.

Am meg visszakérdte:

- Te hunnen jöttél ide? - megin ment neki az ítel-nek, enni. Hát ez a *Fáirtó* derik erőss ember:

- Ha kirtél vóna, adtam vóna!

- De csak nekem elég! - aszongya.

Hát oszt, ű is el akarta lökni a levestől. Hát oszt, űtet is úgy földhöz vágta, mint amaztat. Megpüfölte! Beteg lett az is. Most megint várják a harangszót! Hazajönnek, nincs ebíd! Megin kérdi Mackó Feri:

- Hun az ebíd?

- Halálos beteg vagyok -aszongya -,magoss lázam van, meg mi a fene!

Hát aludnak reggelig. Osz reggel,maj mám Mackó Feri marad otthon! Így mondta ama kettő:

- Te tán nem fosztol meg a zebídtűl?

- Hát igyekszek - aszongya -,hogy ne maradjatok ebíd nélkül! - Biön.

De, mikor a leves csakugyan megfőtt,megin ott lett a torzalak ismét. De Mackó Feri azt mondja, hogy:

- Na, hál istennek! Csakhogy hozott az Isten valakit, akkinek átadhatom az üdvözetemet, hogy ne haragudjék, hogy betanyáztunk!

De a torzalak rá se hederített a hizelgő beszídnék, csak neki: a pecsenyének, meg a levesnek! Eztet oszt mán Mackó Feri nem nízhetette; megfogta a törpét, oszt elhajintotta. Mackó Feri meg se gondolta,hogy olyan ereje legyik ennek, de az új erejével mégse bírt meg! Kor belevágta a fejszét egy nagy tuskóba, oszt vót ennek a torzalaknak is nagy szakállá; beletette a hasadíkba, oszt kivette a fejszét - odaszorúlt a szakállá!Akkor betette a kemenceszájába, bedugta, rázárta az ajtót, tuskóval együtt. Akkor ment harangozni a többinek.Azok szaladva jöttek haza,hogy

- Mi történt?

Nahát mos mán ebídelnek, mer az ebíd kíszen vót, a törpe be vót dugva a kemencébe. Nem látta senki. Rázárták az ajtót. Megebídelnek,oszt Mackó Feri egy kis furcsát akar mutatni ama kettőnek. Kinyissa a kemenceajtót, hát nincs a torzalak!

- Húmm! Itt vót, de mán nincs itt!

Szaladtak oszt körül az ípületen.Felbútt a kímínyen, oszt lement. Vót ott egy nagy fűcfa, annak a gallyára rá-

lípelt, oszt nyargalt a gyalogúton, a tuskóval együtt. Hát oszt, mán Faírtó ki is húzott egy fát, hogy maj megkeni vele, amír kikapott ott a leves mellett. De Mackó Feri nem hatta:

- Nem lehet, barátom - aszmongya -, mer akkor nem gyövünk a titoknak nyittyára, ha agyonüssük.

Mackó Feri oszt elővette azt a törpét, azt a csudaalakot, hogy mondja meg, ammit csak tud, mindent, hogy kijé, mijé a kastélly? Hát aszongya, hogy:

- Uram! Látom, hogy becsúletes úri ember vagy - mondta Mackó Ferinek -, hát megmondom mindent: én csak egy másiknak eszköze vagyok! A kastély nem az enyím, az egy sárkányé!

Osztám megmondta nekik az a törpe, a torzalak, hogy:

- Mennyenek a tájíkrúl addig, míg a sárkány meg nem tudja, mer tejjes lehetetlen avval megbírni, mer tüzet, mírget köp! (Jóízú lenne vele csókolódní, egye le a fene. Nem kis mise e!)

- Hát hun van az a sárkány? - azt kírte Mackó Feri -. Azt mutassa meg!

- Uram, ne zaklass vele, mer úgy is mírget köp, tüzet okádik!

- Ne törődjék vele!

- Uram, ez a sárkány az alvilágban van. Özönvízkor összedűlt két hegy, alatta egy üreg maradt. Odabútt ilyenkor, mer egy királykisasszont mos lopott el nem rígibe, oszt avval múlassa magát, odale.

- Hát mutasd meg, hogy hun jár le?

- Egy nagy kötelen, kaskába.

Hát oszt, lementek ezek, de lement a torzalak is vele.

- Na, várjatok meg - aszongya -, hogy mennyek el meg-

nízni, mer dílbe aludni szokott. Osztán, ha alszik, akkor visszagyövk, oszt megmondom nektek, hogy alszik. Kor lehet, tudtok vele valamit csinálni.

Bezón. Mentek oszt a három vitéz. De visszániz Mackó Feri, hát Hidrakónak úgy rezeg minden szőri-száli, mint akit rángatnak! Filt! Nahát osztán... De a torzalak nem ment egy lipíst se (aki a levest megette), nem ment. Hát osztán, mikor látták a sárkánt, kereszbe feküdt a kapuba, oszt annyira hortyogott, hogyha hetvenhét fúvót hoztak vóna mőködisbe, úgy nem zúgott vóna annyira (azt mondta a könyv). Még hozzá kígyócsíkok a búrin! Olyan szeme vót, mint egy ökörnek. Akkor aszongya Fairtó:

- Uram! Nem gondoltam, hogy egy ördöggel kell verekedni, hát én ezt nem birom.

Felniz, lelkem, Mackó Feri a kastíly ablakára, hát egy gyönyörű szép jány lembegeti a kendőjit, hogy mentse meg útet. Akkor Mackó Feri aszongya magába:

- Egy ilye szíp jányír érdemes meghalni!

Mackó Feri felkapta a botot, oszt odagyútott a sárkának! Am meg sokféle módon elkezdett visítani, oszt fújja, lelkem, a tüzet, meg a mírget. De mindig férreugrott Mackó Feri, mer megmondtá neki a törpe: "Ugorgyík férre!" Kor megin vágta a másikat rá! Hármát vágott rá! Harmadikra mán nem kött fel. De a világbúl való kimúllása olyan dörreníst csinált, mintha az ég dörgött vóna.

Szaladt a kisasszonho a zemeletre, mer am meg hanyatt esett, úgy megijedt, oszt ara meg víz kellett! Hüm, de kívánta a szerencsét a többi Mackónak. Na, akkor osztán Mackó Feri karonfogta azt a gyönyörűszíp jánt (jaaaj, de szíp vót, lelkem), osztáv vezette lefele a feljáratho. Csak most azon tűnődött mán, hogy úvele nem mehet fel a ján, mer ű elég nehéz maga, meg a botja.

Felkűdte Faírtóval. A két törpét együtt. Majd osztán utójjára ű lesz! Mosmán ű várja lefele a kosarat. Oszt nem teszi bele csak a botját, oszt hátha elvágják a kötelet, oszt hátha lejesik. Ha a botot nem ejtik le, akkor űtet se. Ű megállt férrehellyen egy kicsit. Várt egy darabon. Oszt akkor lepüffent a bot, leejtették, elvágták a kötelet. Tudta, hogy mán űtet nem viszi fel senki se, mer azok nem mondják.

A kisasszont meg elviszi Faírtó, hogy ű mentette meg. Megeskettette a kisasszont Faírtó, hogyha azt nem mondja, hogy ű mentette meg, hát agyonüti! Hát nem merte asz mondani a világír se, hogy nem ű mentette meg, mer mán Mackó Feri odale maradt. Asz tudták, odamarad örökre. (Csalás vót, egye le a fene!)

Mackó Feri csinált egy nyílpuskát, oszt járkált ott a zalvilágba vadászni, össze-vissza. Vót ott madár is. Hát nem tudott micsinálni, múlatta magát, ahogy tudta. Hát ecer, níz szíjjel, hát mit lát? Egy trucc-madarat, egy kűsziklán. Cílbaveszi. De ja madár megszólal, aszongya:

- Ne lűjj, ne lűjj! Mer magadat tanálod!

Aszongya Mackó Feri:

- Ugya, hogy lehet az, hogy felfelé tartom a fegyverem, oszt éngem írjen? Mondd el hát, miféle módon írne éngem, ha tígéd cílozlak?

- Hát csak azír - aszongya -, hogy év vagyok az az egyetlen lény, aki felvihetlek a nap alá! De, ha meglússz, senki fel nem visz soha!

- Akkor vigyél hát! - mer ű mán szeretett vóna rögtön felmenni. De nem lehetett!

Aszmongya:

- Hallgass meg! Van itt egy fehér nyúl az erdőbe, asz meg kell fogni, oszt megnyúzni! Segítek maj én megfogni! A

bűriből zacskót csinálni, oszt huszonkét fele a hússát szíjjelosztani! Mindenik legyen egy félfont, de híjja ne legyik!

Hát oszt meg es fogták a nyúlat. A madár mondta, hogy:

- Hagy nyőne még e kicsit, nem lesz huszonkettő!

Hát ű azír csak megnyúzta, szíjjel is osztotta. De híjába, nem lett huszonkettő, egy híjja lett! De jó azt álította, hogy megvan, a madárnak.

- Nahát, ha megvan, Isten segítségével kezdjük meg a felmenist! Kötzd hozám magadat! Majd mikor én kiírek, egy darabot a számba vágol!

Akkor osztán odakötözte magát a madárho, oszt mentek felfele. Mán nagyon magosson jártak, oszt még nem kirt a madár. Mán jó magosson jártak, akkor mondja a madár, hogy:

- Adj!

De mán nem vót a zacsóba. Gondolta Feri, csak kimegyen mán úgy is! Akkor lássa, hogy a madár meg lefele halad mán. Megíjjed, lelkem! Kikapja a páncílost a zsebéből, jó vastag lábikrájja vót, kikanyarít egy darabot belőlle, asz vágta a madár szájjába. El lett a huszonkettedik! Akkor kigyöttek. Aszmongya a madár:

- Na, látod, mindig pontos ember lígy! Ammír mos nem vótál pontos: saját testedből kell fizetni!

(Na, ugyi! Nem pászol egyik szó a másikho?) Mer ammír eltívesztette, hogy eggyel kevesebb lett a hús, a saját húsbú kellett lakolni.

Most Mackó Feri kérdi a madártúl, hogy:

- Mivel háláljam meg, hogy felhoztál?

- Semmivel. Mer én gazdag ember vagyok. Még neked is adhatok. De én is a királykisasszont kerestem, oszt a sárkány struccmadárnak változtatott. Csak úgy nyerem meg emberi alakomat, ha fejemet levágod!

- Ééén? Hát hogy vágjam én le annak a fejit, aki én-
gem a nap alá hozott?

- De vágd le, úgy segíthetel rajtam!

Akkor lett, feltámadt egy fekete felleg, ahun űk vó-
tak. A fejek felett addig forgott, addig forgott lefele,
hogy egy szerezcsenkirály lett belőlle, mire a fődre írt.

- Látod - azt mondja, mondta Mackó Ferinek -, én is a
királykisasszont akartam megmenteni. Te mentetted meg, tí-
ged illet ak keze!

Mosmán mentek affelé a város felé, ahun a királykis-
asszon vót. Hát mán mikor abba az országba írték, hát ök-
rök súltek a nyárson. Borzasztó eszem-iszom! Aaaj, lelkem!
Olyan asszonyok, kinek olyan fara vót, mint a dézsa; el vó-
tak nyúlva: sokat ittak! Kérdi Mackó Feri:

- Minek a jele ez, hogy ilyen nagy vendígsíget csi-
nálnak?

- Hát, hozzád hasonló fíjatalember megmentette a ki-
rálykisasszont, annak csinálták a vendígsíget, hát mán a
lakodalom vót, mos lesz az esküvőjje! - aszongya.

Akkor mingyán, a királlyi kastíly előtt rettenetes
tömeg vót, éljeneztek borzasztó! Ez a két ember odatola-
kodott, búttak a níp közt, oszt mentek előre a kastíly e-
libe. Oszt véletlenül kijött az a zasszon, meglátta a két
embert: megesmérte Mackó Ferit! Beszaladt vissza. Kigyött
az apjával, meg az anyja, vagy negyedmagával.

- Ez az ember mentett éngemet meg! Ez a másik, akki
most vőlegíny akart lenni, csak kierőszakolta belőllem az
esküt, hogyha nem azt mondom, hogy ű mentett meg, agyonüt!

Hát! Azt tudta ez a kisasszony is, hogy nem jön az
onnet ki soha se, ott vész. Hát osztán, akkor asz monta a
király Mackó Ferinek:

- Gyere, fíjam, itt vannak a csalók! - Mer a két pú-

pos is ott vót. A másik szobába vótak. - Hát eridj,osztán fizesd ki űköt úgy, ahogy érdemlik!

Kor Mackó Feri bement, kinyitotta az ajtót:

- Lássátok, hogy nyitva az ajtó? Kifele rajta! - egyikhe se nyúlt hozzá se.

Szípen kimentek, sose látták többet. Ere aszmondta a kiráally:

- Ez az ember még az ellensígit se bántja, hát a nípít hogy ne szeretné? Ebbűl lesz jó király!

Mentek esküdni. Heeej! Mi vót ott? Micsoda? Vót ott hetvenhétffile ítel is!

Mán akkor eljöttem, mikor vígefele vót. - Ez a víge, mikor megesküdtek.

A szerecsenkiráallyfi meg jó lett kereszkomának. At tudott venni kelengyét! Ótán elhítta az apját, anyját a lakodalomba. Annak is elmondta, mi törtínt. Vót mit halgatni!Megmondta:viszen annyi mesét,csak győzzík halgatni!

3.

TÖKMAGON VETT FAZIK

Aszmondta az ember az asszonnak, hogy:

- A tökmagho ne nyújjál, te! Mer ak kell vetni!

Oszt píz tett egy zacskóba:felakasztotta a kímínbe. Az asszom meg levette. Aszmonta a fazikasnak:

- Tökmagír nem adna fazikat?

Mikor a fazikas megnízte, tiszta aranpíz! Meg ezüstpíz vót! Lerakta írta a fazikas mindet a szekérrűl, a fazikat. Vót benne nagy is, nagy fazik, olyan, mint a lakodalomba szoktak főzni benne. Akkor a kertek sövínnyel vót körülkerítve, az asszon hozta be, oszt minden karóba a-

kassztott egyet. Egy nagy meg lemaradt! Nem lett neki karó, mer mán ráaggatta az apróbbakat. Hát járta körül az asszon.

- Adjatok anyátoknak helyet! Megjárjátok, ha nem adtok anyátoknak helyet! - Elővett egy karót, oszt leverte mind! Oszt felakasztotta azt az egyet. - Na, térjél anyó! Térjél! - aszongya.

Kor hazament az ura, bement a kerbe takarmányír a jószágok, hát meglátta a cserepet. Aszongya, hogy:

- Micsoda sok cserép a, te?

- Halgass! - aszongya. - Azír a kis tökmagír, ammi a kímínbe vót, egy bolon fazikas mind lerakta a fazikat, ami a szekeren vót! Oszt a bolondok az annyoknak nem adtak helyet, ém meg bezzeg lepüföltem úket! - Felakasztotta az egyet!

Akkor csattant fel az ember:

- Ennye, hogy vesztél vóna a zanyádba! - Hát osztán, összepüfölte az ember az asszont ezír! Megrakta! (Nahát, mit érdemelt egyebet?)

Akkor kiált a kapu elibe, a kisajtóba, osztán ott rítt. A tehém meg hazament a csordárúl, oszt nem eresztette be, mer ű ott ált. A tehém meg hozzáfogott kirődzni. Ű meg asz tudta, hogy űtet csúfójjja.

- Jó! - aszongya. - Törjék ki a nyavalya, majd adok neked is! - Beszaladt a baltájír, oszt belevágta a fejibe a tehénnek. Am meg összerogyott, megdőglött.

Akkor az ura megint elővette. Behúzta a házba, kibontotta a haját az asszonnak, oszt bekente szurokkal! Szereszíjjel úgy ált a szúrkos haja! Oszt akkor kibontott egy tollús párnát, oszt beverte tallúval a szúrkos haját. Akkor beleállította a tükörbe, hogy nízze meg magát! Oszt úgy megijedt a zasszom magátúl, hogy elszaladt a háztúl!

Hát valahun oszt mégis meg kellett neki hálni, hát bement egy míhesbe, beleült egy üress kasba. Két fijú meg nekiberetválkozott:

- Mennyünk el, lopjunk egy kis mizet! asz hozzuk el, ammek legnehezebb!

Azt tettik a saroglyára, ammekbe a zasszon vót. Hát, mikor oszt mán vittik, hát kinyútotta a kezit, setit vót, oszt tarkónvágta a fijút! Am meg aszongya:

- Ne bolondozz mán! hát mír vágtál nyakon?- asz tudta, ama vót.

Akkor meg a hátulsót vágta szájjon! Nahát osztán észrevettik, hogy a kasbúl nyúlkál ki valami. Elgórták. Oszt akkor elkezdtek szaladni, a két fijú. Az asszon kijugrott a kasbúl, utánnok!

- Várjanak meg, lelkem - aszongya -, én is ara megyek!

Hát hallották az asszonbeszidet, oszt akkor megáltak a fijúk, megníztik. Hát hogy asszony beszílt, nem ijedtek meg annyira.

- Nízzük meg, miféle asszony?

Nahát osztán, mikor níztik, osztán látták azt a borzasztó borzos haját tallúval beverve, hát egyebet nem gondoltak: boszorka,ördög! Ment az asszony velek. Mentek keresztül a kerteken. A kert derekán vót egy kúp rípa. Aszmondták az asszonnak:

- Újjík rá a rípakúpra! - Úk meg mennek, lopnak egy báránt, hozzák. - Megfőzi a farkatövit rípával!

Nem mentek azok vissza a világír se!

Ott ült a zasszon. Világos reggel vót mán. Felkótt a gazda, kiment a kerbe pisilni, meglátta a rípán az asszont! Hogy ott ül. Körülment rajta, de hozzá nem szólt, hozzá se nyúlt. Csúnya vót haláloson. Bement a feleségihe, osztán

aszongya:

- A ripakúpon valami baráber ül!
- Hát mi lesz annak, hogy gyön le onnan?
- Hát, csak a tisztelendő imátkozza le!

Hát oszt, el is ment a gazda a tisztelendő úrho. Osz-
tán fijatalember vót a tisztelendő. De mijent arúl vót
szó, hogy barábert kell leimátkozni, mingyán rettenetes
fájt a lába a tisztelendőnek:

- Még tennap kiment a bokájja a helylibül.- aszonta.

- Asse baj - mondta a gazda -, eljön a zén két fijam
a saroglyával, elhozzák tisztelendő urat!

Nem vót mit tenni, muszájj vót ráűlni a saroglyára.
Hát, vitte oszt a két fijú! Mikor oszt a ker derekán vit-
te a két fijú, hát elkezdett kijabálni a zasszon:

- Hozzák, hozzák! Jó lesz a farkatöve rípával!

Micsoda! Lett a papnak olyan lába, mint a nyúlnak!
Leugrott a saroglyárúl, oszt alló, haza!

Az asszony alól oszt kiítették a rípát, a lúval. Így
sikkat el a kerbűl.

4.

A SZÍPEN SZÓLLÓ PELLIKÁMMADÁR

Eccer vót, hun nem vót, az óperencijás tengeren túl,
vót egy nagy görbe fűcfa. Annak vót hetvenhét ága. Minden
ágra vót akaszva egy ráncos szoknya. Mivel a szoknyát na-
gyon szerettem harmincéves koromba, felmásztam a fára, an-
nak a szoknyának a ráncát mind kiforgattam. A mesémet, a-
mit mondani akarok, azok közt tanáltam. De aki a mesém meg
nem hallgassa, a mennyeknek országát soha meg ne lássa!
(Am mán nagy baj lesz pedig!)

Vót egy király, akinek nagyon szíp jánya vót. Hát, aszmonta az apjának:

- Apukám! Mondd meg mán, mir kacag az egyik szemed, a másik meg mindig sír? - kérde az apjátúl.

- Hát, ídes jányom, neked mán megmondom. Hetedhétországot bejártam, nálladnál szebbet nem láttam! A zegyik szemem azír kacag. A másik pedig azír sír, hogy vót nekem egy szípen szálló pellikám madaram, oszt azt sirassa! Ellopták tüllem. Z olyan madár vót, hogyha egy hatvanéves ember hallotta a zíneket, mingyán harmincéves lett belőlle! Úgy megfijatalodott. - Bion. Hát oszt, asz siratta az egyik szeme. - Akki azt nékem előkerítené, kedves jányom, annak adnálak firhe!

Meghallotta a kukta. (Szakács mellett vót valami víz-hordó.) Annak vót egy rigi lúkantára. Oszt kiment a szemétdombra: fődhövägta, rögtön egy paripa termett oda! Fel pattant a hátára, szt elvágtatott, keresni a madarat.

Ment, mendegélt. Ráakadt egy kunyhóra egy erdőszílin. Kibútt belőlle egy százéves öregasszon.

- Jó napot, öreganyám! - szólt a fijú.

Kor a vínasszom meg:

- Aggyonisten, fijam! De jól jártál, hogy öreganyádnak szólítottál! Hát mos mondd el, hogy mi járatba vagy?

- Hát elveszett a királynak egy szípen szálló pelli-kám madara, azt keresem!

- Hénnye, fijam! Hallottam máh hirit, de nem tuom, hogy hun lehet. - (Egye meg a fene!) - Hanem én is százéves vagyok, de van nekem egy néném, am mán kétszáz éves. Hátha többet tud! Eridj ezen az ösvényen, egyenesen oda-zet! Meg fogod tanálni. (Ki se tudná kerülni!)

Annak is úgy köszönt, mint emennek, csak hogy mindenkit *anyámnak* szólított. Hát osztán, mondja neki:

- Hallottam a madárnak hírit, a jezsuiták templomába énekel. - (Nem tom, milyen vallás lehet a?!) - Hát azok lopták el a királytól valahogy. - Nahát oszt akkor: - Hát eredj, fiam! Ém mán kétszázéves vagyok; van nekem egy néném, am mán háromszázéves. Az útraigazít, mer úgy hallottam, ű a gonnoka!

Hát lement oszt oda a fiju. Mongya, hogy mi járatban van.

- Hát, ides fiam! - aszongya. - Hát, ha odajuthatol, ha oda tudol menni, akkor meglesz a madár! Nígy oroszlán van a zútba láncolva, attúl bemenni nem lehet, csak úgy, ha én ott vagyok! - Annyi hatalma vót az öregnek, hogy ű tudott parancsolni az oroszlánoknak. Lefeküdtek, ha ű szólt nekik.

Ment vele a kukta is. Nehéz vót megfogni a madarat: repült össze-vissza a templomba. Mentette magát. Dehát a kukta csak megfogta, sz ki is hozta. Nahát, akkor oszt, az öregasszonnak nem tom hogy köszönte meg, csak: elvitte haza. Lett öröme a királynak! Fijatalember lett belőlle meggin! Hozzáadta a kuktáho a jányát, meg fele királyságát! Osztán íltek, mint Marci Hevesbe!

5.

JANCSI MEG A TIZENKÉT ÓRIJÁS

Vót még itt egy Jancsi nevű gavallér! Kunyhóba laktak csak, erdőbe. Hát oszt, Jancsi akadt egy olyan helyre, hogy palota vót csinálva, tizenkét órijásé vót. Osz Jancsi megölt tizenegyet, a tizenkettediknek meg kiszúrta a szemit! (Na, még az enyim nincs kiszúrva, még se látok!) Hát am micsinált?

Bevitte a tizenkettedik szobába a dögöket, halottakat, azt is, ammeknek kiszúrta a szemet, bezárta őket, oszt a többi üressen maradt. Úgy vitte az anyját oda, szobába.

- Na, anyukám! Nem kell kunyhón gondolkoznunk, ebbe a palotába meg lakhatunk, míg íjjünk is!

Nahát osztán, Jancsinak menni kellett ílelem után, mer ha nem fogott vadat: nem ettek, avval íltek űk. Szarvast, nyúlat, vagy foglyot. A vínasszony meg maga szamuklált oszt, mikor a fija nem vót otthon. Bejárta a szobákat, mindig keresett valamit. Hát, tizenkettedik szobában ottan, valahogy iszrevette az ilő órijás, hát kiszólt osztán:

- Nem tudom, nő vagy, vagy férfi vagy?

Mongya az asszony:

- Nő vagyok!

Akkor rimázkodott az órijás:

- Eressze ki, ha csak teheti!

Hát a vínasszony, mikor hazament a fija:

- Hát, fiam! Hogy lehet a, hogy a tizenegy szobának a kúccsát idadtad, a tizenkettedikét meg megtagadtad tüllem?

- Nem szükséges am mamának. - aszongya. (Pedig szükséges lett, fene egye meg!)

Hát az órijás ara kírte az asszont, hogy:

- Tegye beteggé magát, hogy nagyon beteg. De van ott az erdőbe egy fijas farkas; annak a fijának a móját akarja megenni!

Tudta Jancsi, hogy hun van a fijas farkas. El is ment. Ott szoptatta a farkas a kis kölykei. Egyet felvett Jancsi. Megszólalt a farkas:

- Jancsi! Ha elviszed a fijamat, ha nem lesz rá szükség, szípen ereszd vissza! Hanem, megájj csak! Adok neked egy süvőtőt; netalán valami bajod lesz, megfúvod, osztán

megyek segítségedre!

Fődhő akarta vágatni az anyja vágatni a kis farkast, mikor meglátta:

- Vágd fődhő azt a csúnya fírget!

Mán jobban vót akkor. Jancsi nem vágta fődhő. Nem bizony. Eleresztette szípen, visszament az anyjához. Az aszszon meg az óriásnak mondta:

- Nem típte szíjjel a farkas a fírgat, elhozta a kis fírgát, már vissza is eresztette.

- Ennye, ennye! No de van itt egy fírgas medve, annak a májából ehetnél, úgy mondd! Szíjjel típi a! (Gye le a fene! Hát képes lett vóna szíjjeltípetni a fírgát! De maj mi lesz még ezután!)

Elviszi a medvének a fírgát, mint amaztat. Na, jól van, hát elvitte. Meglátta az anyja:

- Vidd vissza, ere meg ara!

De Jancsi nem vitte vissza. Ugyanott is kapott egy süvőtőt. Ha netalán baja lesz, maj segítkeznek neki. (Hát! A zállatok is szerették, amír űket nem bántotta.)

Nahát, akkor megmondta az óriásnak:

- Elhozta Jancsi a medve fírgát, de nincs rá szükség. Akartam, hogy agyonüsse, de eleresztette.

- Na, jól van! - aszongya. - Hát van itten egy fírgas orozslán, oda küdd el!

Elküdté oda is. El is vitte annak a fírgát is. Már megin nem kellett, mint amazok nem kellett.

- Ereszd vissza! Üsd agyon! - Meg: - Górd el! Meg mi a fene! Mint a többbit.

Visszaeresztette. Oszt a zorozslán is adott neki egy süvőtőt. Lett neki három süvőtőjje.

- Bajod lesz, fúdd meg!

Hát osztán megtudta oszt a - mi a fene - az órgás,

hogy az se szakította szíjjel.

- Nem úgy lesz a! Hanem mongyad, hogy nem leszel jobban, ha az ördögök malmából lisztet nem hoz, pogácsát nem gyúr! Attúl leszel jobban! (Gye le a fene a huncuttyát!)

Hát el is ment Jancsi az ördögök malmába. Oszt mikor éppen tizenkét órakor odaírt, föld alatt vót a malom, hallotta, hogy jár, mer dörgött. Fel vót húzódv a vasajtó mikor odaírt, hogy tudják bemenni. Tudták azt az ördögök, hogy megy. Tud am mindent! Oszt lement, fene tuggya, hány grádicson. Lefele a földbe! Szegíny Jancsi. Nahát oszt, megtanálta a ládát, addig tapogatódzott, ahova folyt a liszt. Telerakta a kis szütyőt, ammit az anyja adott neki, hogy abba vigye a lisztet. Fel is ment ú a zajtóho, de le vót záródva mán. Tudta azt az órjás, hogy így lesz, onnan mán nem jön ki!

Hát ahogy ott hömpörög a grádicson, hát töri az ódalát valami. Belenyúl a zsebibe, hát a farkasnak a süvőtőjje akad a kezíbe. - Hát, aszmonta nekem, ha bajom lesz, fújjak bele!

Belefú kéccer, háromszor! Felugrik, lelke, a farkas, a físzkíbe!

- Jancsinak baja van! - szalad a medvéhe.

- Hallottam! Mán az enyémbe is belefútt! - aszongya.

- Mennyünk csak az oroszlán sógorho! (E lesz osztán valami!)

Kérdik túlle:

- Jancsinak baja van! - mondják neki ketten is.

- Tudom - aszongya -, sz mán az enyimet is megfútt.

- De hun lehet?

A medve férretartotta a fejit:

- Úgy vettem észre - aszongya -, hogy az ördögök malmából füttyötött.

Oszt ezek is tudták, hogy huv van! Elindúlt a három erőss álat, oszt mentek együtt. Mikor odaírték:

- Aggyunk nevet egyik a másikónknak!

Majd az oroszlán lesz *Vasminterős!* A farkas meg *Jól-látó!* A medve *Jóhalgató!* - nagy kasu fejével, gye le a fene!

- Na, nizzél le! farkasnak mondták.

- Látom, hogy ott sír. - aszongya.

- Halgasd meg csak, mackó!

- Hallom, hogy ott kesereg.

- Te meg oroszlán sógor, eridj el messzire, oszt szakíccs be a zajtót, szaladj neki! (Nagyot dübbenhetett, e-gye le a fene!)

Beszakította az oroszlán. Így oszt kigyött Jancsi. Mennek haza mos mán. Hát hazamennek oszt a lisztel, a három álat is, Jancsival. Esznek-isznak a két vín dög ott-hon! Úgy írtík űket. De Jancsi rögtön bezárta a vín óri-jást. Csak az anyja maradt kinn. Nincs mán neki semmi ba-ja!(Maj lesz még.) Meggyógyúlt! De Jancsi jól tartotta az álatokat is. Ű nem felejtkezett el arúl se, úgy eresztet-te el a fijaiho. Akkor aszongya a vín vak órijás az asz-sonnak:

- Hallod? Csinálj fürdővizet, osztán fürdesd meg a fijadat! Oszt veregesd meg a hátát, mikor mosod, osz mon-gyad neki: "Heeej, fijam! Apád olyan erőss ember vót, ősz-szekötöttem hátúl a kezit egy pászma pamuttal, oszt elsza-kította! ősszekötöttem egy karika dróttal is..."

- Én nem vagyok olyan erőss, mint apám vót. - aszmon-gya Jancsi. (Zabi gyerek vót.)

- Próbájjuk meg, fijam!

Nem tudta elszakítani szegin Jancsi a drótot! Akkor kieresztette a vín vak órijást, oszt egy baltával fontnyi

darabokra összevagdalta a vín vakórijás! Beleszedték egy kaskába, kiöntötték a szemetre.

Hát a farkas mindig éhes. Ara ment szamuklálva, lelt egy darab húst a szemen; megette:

- Ennye, de jó ízű hhús e! - Oszt akkor kereste többi. Megtudta, hogy a Jancsi húsa. Megette mindet. Elment.

Vót egy vínasszony. Ott kiokádta, am meg összerakta. Ínnyútófűvet főzött, oszt annak a levivel mosogatta! Még külömb ember lett, mint vót!

Most akkor elment haza Jancsi, osz bedörgetett egy kádat abba a kamrába, ammékbe a tizenkét óriás feküdt halva. Megölte a vakot is! Az idesanyját hozzáláncolta a kádho. Oszt aszongya:

- Addig íjjik kend, míg ezt a kádat könnyúvel tele nem ríjja kend! Meg azt a tizenkét óriást meg nem eszi kend! - Így oszt otthatta az anyját! (Még a múltkorjába jártam ara, félig se vót a kád. Mikor lesz a tele?)

Elvette annak az öregasszonnak a jányát, am mék összerakta. Ílnek boldogúl! Micsoda szép pár cseléd! Ő, ha! Így jön e sorjába.

6.

RÓBERT KÁROLY

Vót egy rettenetes jó király, Róbert Károlynak hítták. Av vót a legnagyobb bajok, hogy nem vót gyerekek. Járta a templomba, hátha a zisten adna nekik! Nem sikerült! Így az asszon megbosszankodott, oszt aszonta:

- Aggyon a zördög, ha a zisten nem ád!

Mingyán viselős lett a zasszon. Na oszt, lelkem! Meglett az öröm, mer gyereket vártak! Előre mán megfogadták

a bábát is, a dajkát. Meg is gyött a zaz üdő, hogy meg kellett neki lenni. Három íjjel kínozt a zanyját, meg három nap. Bezón. Meg kellett írte adózni! Felfürösztötték. Tisz-tába tették. Adták a dajka kezibe rögtön. Szájába adta a mejjit; rögtön leharapta a mejje bimbójját!

Nevelőt fogadtak mellé, azt meg agyonzúzta eccer, mi-kor aludt. Mán mikor oszt felcseperedett, akkor meg a leg-rosszabbakat cselekedte. Mindíg. Feltörte a templomokat, meg ellopta a szípasszonyokat, meg a szeép jányokat. De nem maga. Társat keresett magamellé. Ollyan cimborákat, mint úmaga. Jártak panaszra a zapjáho, ahun illyen csint csinált, hogy:

- A fijad esz csinálta, meg asz csinálta! Ellopta kin-csemet! Felesígemet! Meg a jányomat! - Íllyeneket csinált!

Bandájja vót neki. Kinn laktak, hegybe-i, mibe? Csak nem a kastíillyba laktak.

Eccer meghallotta, hogy az anyja a nyaralókastíillyá-ba van. Lúra űlt. Akkor oszt magábaszállt, hogy megnízi a zanyját. Ezt meglátták a cselédek, hogy megy, hát mondták az anyjának, hogy:

- Gyön Róbert!

Az anyja kiment elíbe, letérgyepelt, osztán azt mon-gya a fijának, hogy:

- Őlj meg engemet! Mer a te szerencsítlensígednek én vagyok az oka! (Hát! Mikor kírte az ördögöt, hogy aggyon a zördög, ha az Isten nem ád!)

De nem bántotta a zannyát! Nem. Csak megtudta, hogy hun a hiba. Ekkor osztán elment vissza a barlangba, ahun a többi vót. Kírte űket, hogy térjenek meg! Nem hallgattak rá.

- Nincs szükségünk paposkodásra! - mondták.

Ekkor, íppen akkor ment oda egy fijatalembet, hogy bejálna oda társnak a bandába. Akkor Róbert felvett egy

baltát, osztán belevágta egy ílőfába, ötven lépísről egyhajintásra, úgy, hogy megált a fába! Akkor odadott a fíjúnak egy másik baltát:

- Na, nesze! Te meg eztet hajincsd bele abba a fába!

Hogy elgórta a fíjú, a Róbert baltájjának a nyelit kétféle hasította, oszt úgy ált meg a fába. (Valami fickó vót a zis!) Annyit mondott neki csak:

- Hát, idővel nagyfíjú lehetne belőlled!

Akkor felkírte még a többit, hogy:

- Megtértek, vagy nem?!

Asz feleltík, hogy nem térnek, nem kell nekik a paposkodás. Akkor mind agyonlútté, a zösszest. Még azt a fíjút is, akki akkor akart jelenkezni hozzá! Mind, mind egy cseppig! A lovakat elcsapta, mennyík, amere akar.

Akkor ű elindúlt zarándoknak. (Vótak a zerdőbe olyan öreg papok, magányos egyedűlbe.) Hát olyat keresett. Attúl kérdett tanácsot, hogy micsinájjík? A za pap mondta neki:

- Hájjál itt, fíjam! - Adott neki vacsorát. - Maj reggel megmondom, micsinájj!

Reggerre megálmodta a za pap. (Az ollyanoknak az angyal szokta megjelenteni, amit kívánnak!) Hát oszt, aszmonta neki a pap reggerre:

- Én is tudok tanácsot adni, de itt lakik egy másik pap - mondta, hogy mék iránba -, a több tanácsot tud adni!

A zis ugyanazt mondta neki, hogy hájjon ott! Hátoszt ott hált. Mán reggel aszmonta neki, hogy:

- Alázd meg magad, hogy az úton nevetnek, meg jáccanak, gúnyolnak a gyerekik. De ne szójj semmit! Kutyákkal egyél! Kutyákkal feküggyl!

Hát oszt, bekerült egy kastílyba! Nagy vendígsíg vót. Hát oszt, akkor adtak vóna tányírba neki levest. Nem fogadta el, nem vette el! De mindígcsak ott ált a zajtófé-

len. Hát, valamék úriember egy nagy darab csontot odalőköt a kutyáknak. (Vótak ott olyan vizslakutyák.) Felkapta a kutya. Ű is odaugrott, oszt megfogta a szájjával Ű is. Így oszt próbára löktek még többet is. Róbert utánaszökösött, mint a többi kutya!

A király meg a szomszíggyával összetűzött. (Mer a királyháznál vót.) Háborúba kezdett. Mindíg gyött az avízió, hogy mán itt vannak, mán ott vannak. (Mint az oroszok.) Akkor kapta magát, vót azoknak virágoskert, gyümöcsöskert, a közepibe egy kút. Megált a kútnál. Összetette a kezit, imátkozott valamit, ott termett rögtön egy fehér lú, szer számmal, mindennel, cakk-pakk! Kivágtatott a harctérre. Dült előtte az ellenség! Visszaverte mán azt is, amennyin bejöttek.

Megin ment az avízió, hogy egy szűrkelovas vitéz nagy aratást csinált! (Nem ismerték azt!) Királynak vót egy níma jánya. Am meg a zemeletrül látta, mikor a kúttúl elment. Azt is látta, mikor visszagyött. A lú eltűnt a kútnál, Ű ment a kutyák közzé megin. Ez megismétlődött még kéccer. De ezt mind a három ízbe látta az a níma jány.

Hát oszt, ennélfogva megnyertik a háborút. Mikor mán meg vót nyerve, akkor a vezér, aki hadvezér vót, megkérte a királykisasszon kezit! A níma jánnal vót egy olyan ember, akki mutogatással tudott vele beszilni. Hát oszt, mikor megmondta neki, hogy ki kírte meg a kezit, akkor mutatott a jány, hogy aho megyen, akki ott a kutyákkal fekszik.

Hozzáadta a király. Mer ammikor mán harmaccor ment, meg akarták fogni a vezéreji, meg akarták nízni, hogy ki ja? De hogy az ott vágtatott, a vezérek elébeáltak a szurronnyal, oszt a lábszárába szúródott a zegyik vezér szurronnyának a hegyi, oszt beletört. Kutyák nyaldosták orvos helyett.

A ján erőssen álította, hogy ű aho megy firhe. Akkor kezdték vizsgálni, hogyhát mégis tunni kék, hogy ki hát, a vagy mi ja? Meglelték a lába szárába a szurony hegyit! A vezér szuronnának a hegyit, ammi letört.

Így osztán elkezdődött ám a zeljedzís, mer bebizonyúlt, hogy ű vót az a vitéz, mer ott vót a lába szárába a vezér szuronnának a hegyi.

Mán mostan következik az, hogy mentek esküdni. Mikor a nőnek mondani kellett, hogy "én", hát ippen úgy meg tudott szállalni, mint más akárki. Hát oszt, el lehet képzelni azt az örömet, ammi ott vót, hogy a nima jánbúl mi lett!

Nem lett a zördögnek többet hatalma rajta.

Dehát mán most, mit tanulunk ebből? Nem egyebet, mint aztat, hogy hát ammit a zisten rámír valakire, oszt azt pontoson betartja, hát megbocsát neki - akki azt megérdemli! A pap átal jelentette meg Isten, hát az Isten megbocsátott neki. Így lett szentember belőlle.

Hát ez így van. Nem vót játik asse!

7.

BEDÚR KIRÁLLY TÖRTÉNETI

Még egy királly van ottan. Asz meg Bedúr királynak hítták. Az olyan jó királly vót, hogy nem vetett a nípre harmincháromféle adót, mint a maji!

Hát, hogy ilyen vót, keletről egyött három bócs, valami szentemberek lehettek azok. Ajándíkot hoztak neki, meg ugyi, hogy megtsztejjík azt a három jó királyt. (Nagyon rígen meséltem eztet.)

Egyik hozott kilenc kis pávát. Másik egy trombitát.

Harmadik egy bűvös lovat, akki a levegőbe járt! (Csak meg kellett a zódalán csavarni egy csapot, oszt akkor úgy ment fel, mint egy villám!)

A trombitát meg ara lehetett használni, hogyha azt megfútta egy vezér, akkor a hadsereg rögtön előált! A kilenc kis pávát pedig ara használták, hogy mikor bű termis akart lenni (vót annak háza, olyan kis bódéjja), akkor kinn sétáltak; ha rossz esztendő következett, akkor benn tanýáztak.

De joszt e lett a nagy hiba, hogy a királynak vót mán egy legín fija. Az se nem kérdett, se nem hallott, csak rákavarodott a lúra, ammit a bőcs hozott! Asse kérdte, hogy hogy lehet visszajönni, vagy valami? Azt kérdte a király a bőcstűl:

- Hát oszt, nem mondták meg a fijamnak, hogy bánnyík vele?

- Nekem nem vót ara üdöm. - aszmonta a bőcs.

- Hát oszt, mikor gyön vissza? - kérdte a király.

- Maj, ha feltámadás lesz! - asz felelte a bőcs.

Hát oszt, úgy elment az avval a lúval akkor, hogy egy idegen király birtokába szállt le vele. De ugyi, hát míg ment - okos ember vót az a fijatalember -, esz tudta, ha úgy csinálták, ha felfele megy, úgy is lehet, hogy lefele mennyík! Az oszt tapogatta: ha a jobbódalát csavarta meg, felfele ment, ha a balóldalon, akkor mán lefele!

Hát leszállt oszt, mondom, a királlyi kastíly tetejire. (Itt is olyan templomot akarnak csinálni, hogy laposs lesz a teteje. Az is olyan vót.) A lovat otthatta odafenn, kereste a folyasót. Járt ű olyan helyen máskor is.

Úttyába akadt egy órijás! Ott feküdt a zajtóba, kereszbe. Ott aludt. Elvette a kardot túlle. Akkor odament

az ajtóho, felnyissa, lelkem! Hát ott van e gyönyörű szép királykisasszon, aaj! Három komorna körülötte! Hát, hiába vótak mellette a komornák, ű fel tudta köteni úgy, hogy azok nem vették észre.

Meglátta a szép fijatalembert! Hát nem szólt a komornáknak, hanem avval beszilgetett csak. Csak a szép ember kellett neki. De mījjen aranyos vót az a kisasszon! Hogy csillogott az a gyönyörű szép két szeme!

Erre felíbredtek oszt a komornák is. Hát ment is az órijás neki, hogy: majd így lesz, hogy lesz! De mán akkor kezibe vót az órijás kardja. Meg akarta fogni, de jobbnak látta: hátraugrani - kettőt, mint egyet előre!

Na osztán: jelentették a királynak! Ak király osztán, ammír meg merte becsteleníteni az ű házát, királyi íletit, hát: ütközetbe híttá!

Akkor egy század katonaságot egy olyan tisztáson: öszszeállítottak - karikába! Károlynak is adtak vóna lovat, de neki nem kellett, csak az övé. Lehozatta onnét a tetőről, oszt azt állította a karika közepire: oszt ű arra ült. Ammikor elhangzott a rohamzó, akkor ű megcsavarta csak: oda, oszt fel, mint mikor a fecske száll! A katonaság meg összeszaladt, oszt egymást szurkálták össze. Akkor ment a vezér jelenteni a királynak, hogy:

- Uram! Felsíges uram! Em maga a zisten vót!

Na, elíg ez egynek!

A jánt elvitte, de nem akkor, máskor ment írte. Lezállt az ípület tetejire, oszt onnan zálltak el, az ípület tetejírül az apjáho haza.

Mikor hazáírtek - azt tessík meggondolni - nem akarta rögtön hazavinni a kastílyba, hanem bevítte a kertisz lakásába a lúval együtt. Az akkor elment az apja házába a kastílyba, hogy nagy finyessíggel mennek írte.

De nagy lett a baj. Az a böcs, akki a lovat adta nekik, megtudta, amíg azok a fényességgel kiszültek, - addig a kisasszon ellopja a lúval együtt. Akki a lovat adta. Akkor kérdezte a kisasszon, hogy:

- Nincs a királynak más szógájja? - Halálos csúnya ember vót!

- De igenis, van nagyon sok, csak én vagyok a legigazabb!

Hát ráült a lúra a kisasszon. Ellógott vele a böcs! Elvitte. Mentek fényességgel, hát üres vót a kertész-szoba! Elvitte! Messzi, messzi egy pusztára. Dönyözte, ütötte, ammir nem szerette azt a vín csúnyát! Ez meg kijabát segiccsígír.

Annak a pusztának a királya meg ott vadászott. Meghallotta a kijabálást, oszt odalovagolt. Azt kérde:

- Mír bántsa?

Azt mondta a böcs:

- Hűtlensígír lakol!

De a kisasszon is kibontotta ám a szájját, oszt megmondta neki, hogy ütöt ellopja. Oszt azír kínozza, ammir nem szereti!

Felvette oszt a király magáho, oszt bevitte a kastílyába! A lovat is bevitette. A vín böcset bezáratta. A lovat a kincseskamarába! A böcset a börtönbe!

A nagy fényesség elkészült ám a királyi háznál, hogy mennek a kisasszonyír. Mentek is. De mikor odamentek: üress vót a kertészház! A fene tudja hun jártak mán akkor! Hát osztán, akkor annyit mondott a király a fijának:

- Fijam! Hát mír tiszesz te jengem bolondd?

Hát erre csak azt mondta a fijú:

- Apám! Engem megcsaltak! Ellopták tüllem!

Az úgy vót.

Nem is ment a királyi házhoz az apjával a fijú. Mint orvos, úgy járkált a világba: össze-vissza az országokban. Hát oszt: ráakadt! Mert a világról, ahunna csak tudta az a király, ahun a királykisasszon vót: összeszeette az orvosokat, mert olyan háborodottnak tette magát a kisasszon.

Ő is jelentkezett: mint orvos. Hát ez egy különszoba vót, a kisasszon ott feküdt valami ágyon. Hát: ez az orvos osztán, akki orvosnak jelentette magát, bekírte, hogy ő egyedül akarja meglátni. Mikor oszt bement ő egyedül maga: észrevette a kisasszon, hogy valaki bement, oszt elkezdett kapkodni! Akkor e meg azt mondja szép lassan, hogy:

- Haj! Irénkém! Irénkém! Decsak: nagy ravasz vagy!

Kinyissa ám a jány a szemit, rámeresztí az orvosra: Ki tudja az ő nevit?

Akkor megint mondja neki:

- Hej! Muncikám! Muncikám! Úgy csinálj mindent, ahogy mondom! Mos mán egy kicsit értelmesebb legyél, mintha mán azt fogja mondani a király, hogy: gyógyúltál e kicsit!

Na, akkor kiment a jántúl a királyho. A királyly kér-di, hogy:

- Mit látott? Vagy mit tud?

- Azt tapasztaltam, hogy a nőt: valami bűvös jószágon hozhatták ide. Nem is tudom helyrehozni, csak hogyha arra a bűvös lúra ráültetjük. Temjénfűsttel körülveszi a katonaság, én pedig másik temjénfűsttel a lú körül füstölök. - Pedig csak azír, hogy ne lássák, hogy ő micsinál! Esze vót annak!

Mikor a temjénfűst körülvette mindenütt, felpattant a jánhó a lúra, megcsavarta a jobbcsapot, oszt gyerünk, mint a villám, fel a levegőbe! Kijabált mán oszt a király:

- Nyilat! Nyilat!

De mán messzi vót. Így lopta haza.

Jaj lelkem! Lett olyan lakodalom! Hm mi vót ott?! A trombitát csak akkor fútták, ha hadsereg kellett. Mán akkor oszt elgyöttem onnan, aztat nem tudom, hogy használták-i.

A vín böcs meg ottmaradt a királynál. Mikor hazamentek, a fijú meg a jány, a böcset ngyfele vágatta (a király), hogy nem mondta meg mire lehet használni a lovat! Szerette vóna feleségül venni a királyját. Gyönyörű szép kisasszon vót a! Sz láttam én!

8.

GONDOLD MEG, MIT BESZÍLSZ!

Egy ember vetette a kölest, oszt mikor elszórta az utolsó marikkal, csak annyit mondott:

- Na! Ördög vigyen!

Hát nem vitte el, de odaállt mellé egy ördög rögtön, őrizni. Szájjik hát oda egy vadgalamb! - De az ördög mind kancsi, meg sánta! - Ollyat ordított, hogy két düllőrül is elment a madár!

Hát kikött a köles, oszt nyőtt. De eccer azt mondja a fődszomszídja:

- Szomszíd! Pereg a köles!

- Megyek hónap kaszálni!

Ki is ment. De, hogy odament, lássa, hogy egy vínember ott áll a vígibe. Letette a kaszájját, oszt kezdte fenni a kaszát. Aszongya a vínember:

- Mit akar maga itt?

- Kaszálni akarom ezt a kölest!

- Asz bizon nem kaszájja! Hát nem tudja? Mikor elvetette, nekem adta! Azúta mindig őrzöm. Most írjem meg av-

val, hogy őriztem, oszt nem lesz kölesem? Nem adom! Az enyim a köles!

Dehát: Ű szegény ember! Nagy szüksége vóna rá. Addig okoskodtak, hogy azt mondta a vőember: Hozzík neki olyan lovat, amilyet még Ű nem látott. Hát odadja neki a kölest.

Felvette a tarisznýájját, oszt elment haza. Vót egy nagyfene füstös felesége:

- Mír jöttél haza?

- Hallgass! Ott van egy halálos pocsík vőember! Nem hagyja a kölest, hogyhát: vigyek neki olyan lovat, amilyet Ű nem látott!

- Hogy a göröcs fogja meg a szemit! Na megájj, majd adok én neki lovat!

Mikor odaírtek, mán közel vótak a vőemberhe, az asszony ngykézsláb állt, nyakába hajtotta a szoknyájját: s... ..lve ment az ördög fele. Az ember meg keresztültette a lábát az asszony fejínél, mintha lovon ült vóna! Akkor odas... ..lt az ördöghö. Am meg nízte a kancsal pofájájával, hogy mi lehet a? Mikor odaírtek az ördöghö:

- Hó! mondta az ember.

Megállt az asszon. Az ördög meg nízte.

- Hun vette maga ezt a lovat? Be rettenetes egy jószág! - aszongya. - hasa alatt a serínnye, de a serínnye közt a szájjja! Hogy eszik a? (Egye le a fene!)

Akkor az asszony úgy tett a farával, mintha fel akarta vóna lökni a farát. Az ember meg rákijátott az ördöghe:

- Vigyázzík, mer felágaskodik!

Úgy elszaladt az ördög, hogy tán még most is szalad! Az asszon meg ment kacagva hazafele. Az ember ott maradt: kaszálni a kölest.

A fene egye le! A nagyvilágba megtörtínhetett ilyesmi!

A PIRIPÓCSI KATONA

Ez olyan soká szógálta a császárt, hogy harminckét fogából: kettő lötyögött a pofájába. Hát oszt szabadságot kért, hogy hazamenne mán Piripócsra, a rokonnyait meglátogatni. Hát osztán olyan huszonöt botot kapott a farára, hogy atyafiságból se érdemelt volna többet, vagy jobbat a szabadságkírísír! (Egye le a fene!)

Ótán oszt nem kért szabadságot, hanem csak kimaradást kért. Azt adtak neki. Addig sétált a nagy városba, hogy ki-sétált a városból. - Ű nem megy vissza, megyen Piripócsra haza, oszt jól van! - Tapogassa a zsebit, hát három krajcár az egíssz!

- Na de, maj jóllakok én valahun - aszongya - ebből, kocszába.

Hát ahogy megy, mendegél, hát megy rá szemközt egy kóbus. Kíri, hogy segítse valamivel!

- Jó ember! Sz én is olyan szegín vagyok, mint te! De adok egy krajcárt, na!

Még neki maradt kettő! Evvel - Szent Péter vót a kóbus - felment mingyán a jó Istenhe, oszt megmonda: Egy jólelkű katonára akadt, felhozza a mennyországba?

- Hát eridj kérd meg tülle, hogy kell-i neki?

- Hühü! Az maj jó lesz, ha meghalok! - aszongya. - Mengyek én Piripócsra. - Ű csak megyen Piripócsra. Na de, monda a katona: - Nem mennyország kéne nekem, hanem egy teli kulacs, hogy mindig csókolhatnám, oszt mindig teli maradna. Disznósonka! Mindíg vagdálnám, oszt mindig egísz maradna! Meg egy búzacipó! - Mindíg szekdelné, de csak egísz vána!

- Nahát mos kérdezd meg tülle, mer jó van dolga, kell-i neki a menyország? Ehetik, ihatik!

- Nem kell annak!

Hát osztán azt mondta a jó Isten:

- Adjuk a sátán kezíbe, hátha kínnya közt hozzánk folyamodik!

Hát eccer lelkem! Hideg szél fú, esik a havas eső! Emberek lakását sehun se lát. Verődik össze a két csontra foga!

- Hej! De jó vóna - aszongya - a jó meleg helyen lenni! Na de úgy látom, amoda tűz világít! Arra veszem líptejimet. Na de úgy látom, hogy Belzebukk embereji! - Mer hosszú farkajikkal sűrgölődtek a tűz körül.

De szígyen vóna egy kiszógált katonának meghátrálni! Odament oszt akkor azt kérde:

- Adtok-i e kis meleget? - köszönís helyett. (Nem is kellett azoknak köszönni.)

- Gen igen! Azt akarunk! Adunk meleget! Ide csak a búzacipót! Minek neked disznósonka?

Lekapták a húszkörmirűl: összekötözték a kezit, lábát, összeverték! Nyögött, mint a bornyú. Nem kellett vóna csak annyit mondani: Isten segíts! - Mingyán nem ütötték vóna!

Hász hallgatta Péter, meg a jó Isten: szól-i nekik? Nem szólt. Kutya természet vót! Ütötték, míg csak pára vót benne! Akkor oszt otthatták, mikor mán félhótt vót.

Hát osztán ott feküdt reggelig. Mikor feljött a nap, megyen Péter, az öreg kódus - nízni. (Úgy járt ű mindig, akármerre járt, hogy ne esmerjék - öreg kódusnak.) Nahát osztán mondja neki a katona fekve:

- Gyere mán! Gyere mán! - Odament osztán. - Ődd el ezeket a madzagokat, mer elvágja kezem, lábom! - Hát az

oszt elvagdalta. - Oszt elvitték a búzacipót, meg a kulacsot, hát: add vissza! Mer annélkül nem írek semmit!

Kérdi tülle:

- Nem kell a mennyeknek országa?

- Ááá! Megyek é Piripócsra! - (Ikább odamegy, mint mennyországba.)

De még hiba van. Aszongya:

- Kell nekem egy furkósbót! - Amméknek aszongya: Üsse!, hát üti! - Megyek én, ütközetet jelentek Belzebukk-nak. - Visszaadja!

Megy osztán. Mán cipó nálla vót. Meg a kulacs! Meg a sonka! Meg egy makrapipa, amék mindig ígett! Úgy kírte, hogy am mindig ígjen.

Hát osztán ahogy ment, mán úgy gondolta, hogy mán tíz óratájon z idő reggel, oszt mán setít vót!

- Itt lesz a pokol! - mer tudta, hogy a pokolba setít van. Eccer beleragadnak hátúrrúl, belecsimpajgódznak.

Ő meg parancsolt a botnak:

- Üsd fúrkós! Nem apád!

Mintha valaki hátán dübögött vóna. Hallaccik, hogy:

- Pardon! Pardon! - szóval, hogy ne bántsa!

Akkor szólt a botnak, hogy ne bántsa!

- Hát mír fogtál meg?

- Azír, mer én a pokol határán csősz vagyok! Nem szabad senkit beeresztenem a pokolba!

- Annál jobb! Mutazsd meg nekem, mék úton lehet Belzebunkóho jutni! Ha te csősz vagy!

Megmutatta, de aszonta:

- Én tátos vótam. A vín Belzebukk elvette a hatalmat. Csak úgy nyerem vissza, ha két zápfogat előhozol. Gondolj rám, ha sikerül!

Hát bement oszt egíssz a kastéllyig a gyalogúton. Ott

ráakadt a grádicsra, ahun fel kellett menni. Hát oszt felment. Bejutott egy szobába. Tapogatott egy asztalho: meg egy szék mellette! Ráült arra ott. Kitette a tarisznyáját az asztarra; levetette az ingit, hasított rongyot belőlle, oszt vakart késsel a sódarbúl, megkente zsírral, oszt al lett a mécs. Meggyújtotta a félvígit. Ivott! Evett!

Eccer berohant vagy hetvenhét legin, tíz óra tájon, este. Mind olyanok vótak: akár a sáska, olyan éheseknek látszottak. Bizon. Mind éhesen ment. Hát osztán, eccer oszt addig játszottak - mer játszottak azok, nem ültek szípen, - nagy csend lett!

Jön, búvik befele az öreg Belzebukk! Oszt a katona meg az ű helyyre tanált ülni. Azt kérdi tőlle:

- Te meg hún jöttél ide?

- Hát nem egyebütt, mint az ajtón! - azt mondja.

Akkor parancsolt a fijúknak:

- Fogjátok meg mán azt a porfírget!

Rohantak is neki a fijúk. De látta a katona, hogy nincsen mán üdő a tréfálódzásra:

- Üsd fúrkó!

Úgy verte agyaba, fűbe, p..csán űket, hogy asse tudták merre bújjnak?! Bebúttak a székek alá, ott is s...be vágta a fúrkós. Látta az öreg oszt, hogy a fijúkkal elbír. Mondta oszt (*Belzebukk*):

- Na, te! Illyenek, olyanok! Majd elbánok én vele!

- Fogta vóna meg, hosszú karmajival.

A katona meg:

- Fogát fúrkós! - Kipengyűrte az öreget, rögtön kiköpött két zápfogat. Bizon.

Zsebrevágta a katona, oszt üttette tovább a fúrkóssal. Kíklángba borúlt, oszt ott süllyedt el a földbe! Mingyán megfehéredett az ország, világos lett! Megdöglött

Belzebukk, az ország meg megfehéredett. Mán osztán a katoná összeszedelőcködött. A király meg, ammek abba az országba lakott, azt kérdezte:

- Mit kívánsz írte, fijam? - Igírte. hogy hozzáadja a jányát.

Nem kellett neki semmi:

- Ammit tettem, barátságból tettem. Megyek Piripócsra. (Akkor is oda akart menni.)

Kiment a csőszhő. A csősz elibe.

- Énrúllam megfeledkezett-i?

- Na, jitt van a zápfoga!

- Na - azt mondja, - hát mivel háromszáz esztendejig írne a hazájába, én egy óra alatt odateszem mosmán.

Tátos vót. Rájült, osztán repült vele.

Így osztán, mikor leszállt, mán ott vót a piripócsi határon. Hát mellette megy egy bárán, meg egy másik, meg a harmadik! Egy csapat, egy kis csapat. Mer belejirt a mántlija az üstbe, ahun főttek a lelkek, oszt minden szálba csimpajgódzott egy. Hát. Azt főztík ott a pokolba! (Vesz-szenek meg!) Úgy bizon.

Akkor oszt hajtotta vágig Piripócsra a Főuccán. De a saját házoknak, rokonnyoknak: még csak a fülebottját se mozgatta, hogy lettek vóna. Elhaltak azok mán.

Meglátta két csendőr:

- Adjík rédját, vagy mutassík igazoló levelet, vagy valami!

Nem vót semmi se nálla. Be akarták a börtönbe hajtani. Ű meg rárvált a fúrkósra. Az osztán hátbaverte a csendőröket! Azok oszt elszaladtak lovastúl, mindenestül.

Akkor jött osztán Szent Péter megint: Mennyír adja el neki a báránt? - Ez mán mind: váltottlilek vót!

- Azír a három krajcárír neked adom, akit én neked ad-

tam. De csak úgy, ha mehetek veled juhásznak! - Am meg nem szabad vót, mer mán az ördöggel verekedett.

Hát osztán úgy rendeltik el:

- Mondjad neki Péter, hogy jöhet ű is juhásznak; oszt nyitva legyík a mennyország kapuja!

- Egy elmaradt! Eridj csak, hajtsd azt is! Kergesd utánna!

Em meg egy nagy ürűnek a hátára ugrott! S...belökte a térgyivel, oszt beugrott vele a mennyországba! Hagy legyík, ha ott van!

HÜÜÜm! Szaladt Péter az Istenhe, hogy:

- Am meg beszaladt egy nagy ürűvel!

- Ha beszaladt, mán had legyík ott a kapunál! Ne ereszz tovább!

Dehát tud ott legelni a bárán?

Eddig vót. Mán odabe van.

Csak az a baj, ha keresztelő, vagy lakodalom van: Szent Péter elkíredzik! Pedig ű ereszti be a lelkeket a kapun. Katonára bízza. Megmondja neki Péter:

- Ha katona gyön, zörget a kapun, kérdje meg tülle: Vótál katona? "Vótam!" Tágasabb odakil! - De jezt Péter mondja.

A katona meg azt mondja:

- Gyere be! - ha katona vót.

Mán annyi a katona a mennyországba, hogy az angyalok mind egy sarokba vannak szorúlva. Bezon.

Mám meg én is filek, hogy nem ereszt be, mer én se vótam katona!

HALOTTVŐLEGÉNY

Akkor is ilyen világ vót, mint mos, ni!

Szeretőjje vót a jánnak, osztán elment a háborúba, oszt elesett valahun. A jám meg mindig főzte a kapcájját, egísszen hét esztendejig. Nahát osztán, mikor a hét esztendő mán eltelt, iccaka kopogtassák az ajtót:

- Lelkem, nyisd ki jaz ajtót!

Kinyissa, hát a szeretőjje, a kedves szeretőjje jött haza. Olyan örömet! Folyt a csók egyre-másra! Hát osztán, egy kis idő múlva aszongya a fijú, hogy:

- Jössz velem, vagy itt maracc? Mer nekem menni kell!

- Hogyne mennék! Nem maradok én tülled semennyír se!

Ment vele. Bizon. Ment. Mikor mennek, akkor mondja a fijú:

- *Jaj de szípen sűt a hód,*

Egy elevem meg egy hótt!

Nem fílsz, rózsám?

- Hogy fílnék, mikor veled megyek? - Ráníz a lábára, hát látja, hogy kacsalába van a legínnek.

Kor harmadszor kimondta, hogy:

- *Jaj de szípen sűt a hód,*

Egy elevem meg egy hótt!

Nem fílsz, rózsám?

Odajírtek egy sír szájjáho! Egy lyukho, ahonnan ki-jött a fijú. Fílt mán a jány!

- Jaj! Fílek én! Te bújj beléje elébb!

Beleugrott a fijú. A jám meg bedugta a ruhájjával, a zajdájjával, ammibe a dúnna vót: a lyukat, oszt elszelelt. (Mer a hátán vót egy batyuba!)

Na de látta a jány, hogy szaladt, messziről, jó távojrúl pislog egy mécs. Hát szaladt, beszaladt oda. De ott nem vót senki, egy lílek se, csak egy halott vót kiterítve a ház közepin. Kor bezárta a pitarajtót, oszt beült a sutba.

Akkor kis idő múlva kopogtatták az ajtót odakint. Szmondja:

- Hótt! Add ki az elevent!

Féllábát lenyútotta a halott! Bizon le ja! Mikor másoccor mondta: a másodikat nyútotta le. Má harmaccor szólt: akkor mán fel akart állni, hogy kinyissa az ajtót.

De ja kokas megszólalt, oszt - visszabukott!

10/b.

HALOTTVÖLEGÉNY

Hát, most mesélek a jányokrúl.

Egy rettenetes szép jánnak vót egy szeretőjje. Olyan háború lett, mint mos vót, oszt oda lett a szegíny fijú: elesett a háborúba. Igen.

Hát osztán: a jám meg előkereste a kapcájját annak a fijúnak, oszt hét esztendejig mindig főzte. (Azír kellett főzni, hogy gyűjjik haza a szeretője.) Hát mikor az utolsó íccaka főzi, hát kopogtatnak lelkem az ajtón.

Kinyissa az ajtót, hát: a kedvesse! Hát olyan cupókatást, csókolódzást lelkem! Minek mondjam? Úgyis tudja, aki látott mán olyat. De mikor üti a tizenkettőt, azt mondja a fijú:

- Na lelkem! Gyössz velem? Vagy itt maracc? Mer nekem mennem kell.

- Dehogy maradok. Ha mán megkerestél, nem maradok túl-

led el. Megyek, ahova te mígy. (Ezt akartam Nyírityházán elmesélni a jányoknak.)

Hát,mentek együtt. Osztán mán mikor jódarabon elmentek, azt mondja a fíjű:

- Jaj de szípen süt a hód,
Egy elevem meg egy hótt!
Nem fílsz, rózsám?!

- Hogy filnék, mikor veled megyek, - azt mondja.

Mikor harmaccor kimondta, megin kérde:

- Nem fílsz, rózsám?

Na, még mentek egy kicsit,de nem sokat. Odaírték egy sírho: ott vót egy nagy gödör, ahun kibútt a szegín fíjű! (Ezt nem hiszem, hogy ilyen meg tudna törtínni.) Libalába vót. Oszt mikor meglátta a jány,eliszonyodott. Osztán azt mondta a jány, hogy:

- Te eredj bele, mer filek,hogy leesek. Megyek utánad! - Oszt a zajdájával bedugta a lyukat, oszt elszaladt. (Mer a ruhájja benne vót a zajdába a hátán.)

Nahát osztán, addig szaladt, hogy egy kis falo ott nem messze ott vót. Egy háznál mécs vót. Beszaladt oda. Ott nem vót senki,csak egy halott a házba. Bezárta az ajtót, osztán beült a sutba. Fílt.

Hát osztán, egy kis idő múlva kopogtassák az ajtót. Aszongya:

- Hótt! Add ki az elevent!

A hótt meg lenyútotta a féllábát.

Megin szólt. Akkor meg felült. (Szorúlt a s...e a jánnak!)

Mikor mán harmaccor szólt vóna, akkorra a kakas megszólalt; hanyat esett vissza.

Em mán a víge ennek a mesének.

A SZÜRKE LÚ

Eccer panaszkodik a szürke lú a gazdájának, hogy ű minden lúnak párját lát, ű meg mindig magába voncojja a szekeret, hát mír van a?

- Hát nem tudod - aszongya, - hogy nincs pízem? Nem tudok venni másikat!

- Eressz el egy napra szabadon, kerítek én lúra való!

Hát elindult az erdőbe, lefeküdt egy rókalyuk szájába. Hát oszt,kijön a kis róka! Beszaladt vissza. Aszongya az anyyának:

- Anyukám! Hó van!

- Hogy vóna te? Sz aratásidő van!

Na jó! Hát osztán, kiment a vínróka. Hát lássa, hogy egy nagy szürke lú fekszik a lyuk szájába.

- De, hát ezt el kék húzni innét, ki se tudunk járni tül!

Elment a farkas komáho:

- Gyere komám, húzzuk el,mer ki se tudunk járni tülle, oszt járhatunk rá egy hétig is ketten!

- Hogy húzzuk el?

- Hozzákötjük a farkadat a lújého: te húzod, ém meg tolom a fejit.

Kor a lú felugrott, jól s...be-tosztította a farkast az egyik lábával! Mingyán szaladt vele hazafele, verte egyik fátúl a másikho!

Megnyúzta az ember a farkast,oszt eladta a búrit,ab-búl vett másik lovat!

A CIGÁN MEG SZENTLÍLEK

A katolikus pap hirdette ki, hogy áldozócsütörtökön mindenki mennyík templomba, mer a szentlelket megláthassa a szemével! Mindíg saját szemével! - Így adta elő.

Hát osztán: a papnak vót egy olyan galambja, hogyha mondta:Jövel szentlílek! Odaszállt a vállára. Megtanulta. Hát megmondta a szakácsnénak:

- Vigye fel a padra, a templom padjára a galambot! Maj - ha ű mondja, hogy "jövel szentlílek!", vót ott egy lyuk készítve, hát - eressze le azon!

Hát, csakugyan!

A cigány is elment a templomba. Az is ott vót a többi közt.

Nade, tessík egy cseppet várni! A szakácsné mind kövér. Ez is kövér vót, a papé.

Hát oszt, mikor mondta a pap, hogy:

- Jövel szentlílek! - hát ott sürgölődött,osz letört a deszka a lába alatt,a pallás.Hónajjánál fogva felakadt.

Hát erre felnízett a pap, a reccsenísre. Hát mingyán látta, mi a baj! Aszongya:

- Fel ne nízzen senki, mer a szeme kijíg!

Mindenki lesütötte a szemít azír, hogy olyan fínységgel jön az a szentlílek,hogy kijíg a többinek a szemi. Akkor mondta a cigán:

- Én ót egyitet rárectírozom! - Akkor felnízett, akkor mondja: - Hej de szemtelen e szentlílek, hogy ilyen ünnebbe se beretválkozik meg!

Valamit látott!

Osztán hűnne hoztam én ezt? Erdőbényérűl. Egy fíj-
talember mondta. Az is úgy tudott mesélni, mint én. Osz-
t összeszídták a többiek azír, hogy: mondott vóna akármit,
csak a maga egyházát bele ne kavarta vóna! - Nem mesélt
többet!

13/a.

NAGYÍTÓ-MESE

Idesanyámmal mentem mosni a Tiszánn. Mikor idesanyám-
nak letettem a széket, akkor teli lett a gatyámszára: var-
nyúfíjókákkal! Elszállt velem a varnyú a Tiszán át!

A többi mosóasszony kijabált:

- Óbé! Márija!

Én meg azt értettem, hogy: óggyam meg a gatyám! Meg-
ódtam a gatyám, a varnyúk errepültek, ém meg beleestem a
Tiszába. Egy csomó halat kicsaptam, hogy egy furmányos sze-
kér nem bírta.

Arra gyött egy cigány, anyaszúlt mezítelen, gyócsing-
be, gatyába - mind elvitte az inge ajjába!

13/b.

NAGYÍTÓ-MESE

Elmentem én idesanyámmal a Tiszára: mosni, szapulni.
Én vittem a széket, idesanyám meg hozta a ruhát; mikor jó
idő vót, májusba, nem vót hideg a Tisza-víz.

De nemcsak egy asszony vót ott. Vót ott tíz is, akki
mosta a ruhájját. Én meg odadtam idesanyámnak a széket,
mer azon mosta a ruhájját.

Oszt odaállt mellé. Ílyen (mutatja, M.S.) hosszú lába vót a székeknek, hogy kijált a vízből. Ém meg nem tudtam micsinálni. Hát idesanyám mosott, felmásztam a fára, mer temérdek varnyúfiszek vót ott, vírcse... Teleraktam a kelebemet, amennyi csak tért, az ingem derekába! Mán oda nem tért: bekötöttem a gatyám szárát. (Bűgatyába jártunk aze-lőtt.) Teleraktam azt is. Mikor oda nem tért, mentem vóna le.

Hát elrepült velem az a temérdek madár, oszt a Tiszának a túlsó ódala fele ment. Egy asszony meg azt kijáccsa:
- Óbé Márija! De nagy madár!

Én meg úgy értettem: Óggyam meg a gatyám! (Maj kacagnak az asszonyok!) Nahát, megódtam a gatyát, szíjjel repült a sok varnyú! Otthagyott!

Ém meg lejestem a Tisza közepire, kicsaptam annyi halat, tizenkét fűrmányos szekér nem bírta el. Arra jött egy cigánygyerek anyaszült meztelen: gyócsingbe, gatyába; elvitte az ingeújjába!

Íllyen ez a mese: valami kezdődik, oszt semmivé válik.

14.

ELDORÁDÓ

Van egy falu: Eldorádó!

Abba vóna lakni ám jó!

A halastó ídestejből van. A fűcfán terem a zsemlye, oszt húll bele, csak kanál kell a gyerekeknek, oszt enni!

Dehát még mi, lelkem!

A sövín kolbászból van fonva

Törhet akármék gyerek, amilyet akar rúlla!

Disztó meg megsülve járkál: a farába szúrva egy nagy kés! Minden kapun bekiját:

- Nem vágnak egy darabot?

Kimegy a gazdasszony, vág amennyit akar. Mehet a disztó tovább! Bezon. A kisajtó, kapu: csokoládéból van, oszt nyajja öt-hat kölyök! A kapufél meg mizesbot! Abbúl törnek, meg rágják a fattyúk!

15.

AZ ISZÁKOS SZEGÍNYEMBER

Az ecceri ember nagyon szegényember vót, mégis nyak-hajlásig itta a bort. Azt kérdezték tőlle:

- Mire iszik? *(Örömére, bánatára? M.S.)*

Hát am meg aszongya:

- Hun kenyírre, hun húsrá!

- Nade, miből? *Milyen pénzből, honnan van rá? M.S.)*

- Hun csuporból, hun üvegből!

16.

AZ ISZÁKOS SZEGÍNYEMBER HALOTTJA

Ugyancsak ennek a szegényembernek "meghótt" a gyereke. Elment a báróho, temetísrevalót kírni. Osztán azt dálnolta:

- Hej szegínsíg szegínsíg!

De nagy a kítelensíg!

Oszt kapott píz. De nem temetísre kellett: megitták

azok azt. A báró meg ment arra, hallotta, hogy danolnak.
Kérdezte:

- Nahát, eltemettük?
- El, méltóságos!
- Hallottam, hogy énekeltek.

Pedig tudta, hogy nem *énekeltek*, hanem *danoltak*.

17.

A CSUDA-FECSKENDŐ

Egy fijatal úri ember megnősült. Olyan szíp derik felesíget vett, hogy csuda! Az is úri ján vót, nem szegíny ember gyereke. Bizon.

Oszt vót szakácsnéjjok is. Osz mikor kisen vót az ebéd - az ember hivatalból ment haza, az asszony otthon vót -, kor ugyi a cseléd, vagy az a fijatalasszony is, megterítették az asztalt, oszt űlt az ember mellé az ítelnek! Az asszony meg mellé, mint menyecske, hát ugyi, mint fijatal pár.

De az asszony egy kanállal nem evett semmiből se. Híjába biztatta az ura:

- Egyél mán, lelkem! Ténnap se ettél, mámma se eszel?
- Túdta az ember, hogy éhen nem lehet.

Hát lefeküsznek este lelkem, egymás mellé. Feküsznek, hevernek. Az ember úgy tette magát, mintha aludna. Az aszszom meg tizenkét óra tájon: lekavarodik az ágyról, papucsba dugja a lábát, felkapja az überrokkot, oszt ki jaz udvarra! Az udvarról meg az útra!

Ott közel vót a temető, mint itt minállunk: kűfallal körülkerítve, azon mászott be. Az ember meg utánna, lesbe!

Azon a helyen felmászott a kőfalra: benízni, hogy hova ment az asszony? Hát akkor lássa mán, hogy egy vínboszorkány kihúzott a sírból egy hóttember combját, oszt ette! Marta! Elkészítették neki, csak enni kellett.

(Már én nem szerettem volna melléfeküdni. M.S.)

Úgy bizon. Ílyen esetek vannak.

Hát az ember elszaladt oszt vissza. Ment az asszony is nemsoká. Oszt szípen mintha semmi se történt volna: melléfeküdt az urának. Hát akkor oszt aludtak reggelig.

Reggel nem ment hivatalba az ember. Bement a virágoskertjekbe. Ott sétált. Gondolkozott, hogy micsinájják?! Hogy jelentse meg neki, hogy mit evett? Addig sétált, hogy kiment írte a szógálló:

- Kíszen a reggeli, tessék jönni reggelizni!

Haj! Haj! Bizon. Ott is vót baj! Ez így történhetett, másképp nem!

Hát oszt, bement. Hozzáfogott reggelizni. Az asszony is ott ült, megint nem evett. Aszongya neki a férje:

- Egyél mán! Hisz asziszem jobb ez, mint az a hulla vót! Akit az íccaka ettél?!

Akkor megharagudott az asszony úgy, hogy: elkezdett tajtíkszani a szája mírgibe. Akkor kivett a zsebéből egy fecskendőt az asszony, oszt megfecskendezte az urát! Kutyának változott!

Bezon. Ev vót a valami!

Elkergette a háztúl!

Csudálkozva nízte a négy lábát, meg a farkának árnyíkat. Bizon. Akkor oszt ment a városon vígig avval a tudattal, hogy ű örökké így vész. Hát nem tudott egyebet mit gondolni.

Hát akkor íccaka azír: egy mészárszékbe hált, de semmi hibát nem csinált, t az esze megvót annak.

Mikor ment a mészárossegéd reggel, kinyissa az ajtót, a kutya meg kiszaladt, mihelyt megnyílt az ajtó.

- Nééé! A fene! Em meg itt hált?! - De nízett szíj-jel, hát semmi hiba nem vót.

Addig sétált a kutya, odaírt a pék kapujába. A pék meg akkor jött ki, kísírt ki egy asszont, aki vásárolt valamit a péktől. Hám meglátta a kutyát az asszony:

Ej, de szomorú ez a kutya. Tán éhes? Kutya! Né, gyere be! - Kapott egy darab nyers tiszttát, oszt megette. Farkcsóválva megköszönte.

Hát ez oszt így ílt oszt a péknél egy darabkáig. Nem sokáig. Semennyír se ment a péktől, mer kapott enni rendesen.

Eccer hallja a kutya, hogy veszekedik a pék egy asszonnyal. Rossz píszt vitt az asszony, oszt a pék nem akarta átvenni. Lecsapta így (*mutatja, M.S.*) a pudlira ni! A pék:

- Szt a kutya is megismerheti, nem jó píz!

Felállt a kutya, ott feküdt, oszt a lábával kihúzta a többi közzül a rossz píszt. Akkor elesmerte az asszony, hogy:

- Lehetetlen, hogy jó legyík, mikor a kutya is meg-esmeri! - Adott helyyette másat.

Hát osztán, próbáltak oszt oda többen is rossz píszt vinni, de a kutya mindig kihúzta a lábával. Nem adta vóna azt ap pék semennyír se. Mennyi beszídtől megmentette űtet! Nem kellett mondani, hogy: Ílyen píz, meg olyan píz! A kutya megmagyarázta mingyán: a rosszát kihúzta a többi közzül. Úgy bizon.

Hát eccer egy olyan asszony ment, akinek olyan jánya vót, hogy az tudott valamit! Mondta az anyjának, hogy:

- Intsík annak a kutyának, hogy jöjjík el! Szeretném

láttni azt a kutyát! - mondta a fiatalján. (Lehetett már huszonöt éves is, nem tizennég éves kislán volt már!)

Hát oszt, elment az öregasszonnyal a kutya.. - Hogy hátha szerencsétlen állapotán tudna segíteni! - így gondolta.

Akkor a vénasszon bement:

- Jányom, itt van a kutya, akinek híri van! - mer ak külön szobába vót.

Akkor kinyitotta az ajtót a kisasszon:

- Kutya! Ne! Gyere be!

Bement osztán. Akkor ugyanaz is elővett a zsebéből egy fecskendőt, sz evvel a szóval:

- Na! Ha kutya vótál, lígy kutyává! Ha ember vótál, lígy emberré! Oszt megfecskendezte ű is.

Ugyanaz az ember lett, akki vót! Akkor lássa, hogy:

- Jaj! Kedves komámuram! Ennyire vetemedett a komám-asszony? Saját urát kutyának változtatta?! Itt van komámuram, adok egy fecskendőt. Komaasszon nem lesz otthon, de megy haza mingyán. Meglássa magát:szaladni fog! Osz fecskendje meg avval a fecskendővel, lesz belőlle egy kancalú. Húzza be az istállóba serínnyinél fogva, oszt kötőfiket a fejibe! Kantárt, oszt űjjík rá! Lovagójjja meg!

Űzte a falun körül. Verte a sarkával a két víknyát, csak úgy szólt a s...i!

Eztet pedig a király, utazott, oszt meglátta. Hát a közsígházára ment megkérdeni, hogy:

- Mír kínozza az az ember azt a lovat?

- Nem tudják - aszongya - Most egy pár napja tudjuk.

Híjják be azt az embert, mondja el, hogy mír kínozza!

Elmondta a felsíges királynak, hogy mír. (Űgy mint én elmondtam most.) De a király meg aszonta, hogy:

- Kínozza tovább, mer megérdemli!

Bizon. Az is azt mondta. Így kínoztá oszt tovább. Tudja a fene, megvan-i még? Dehát elvínhedett mán a.
(Nem hiszem, hogy hajjanak ilyet Pesten!)

18.

AMMIKOR MEGETTE A SAS A BAGOLY FIJÁT

A sas repült keresztül a pusztán. Tanálkozott egy bagollyal. Kérdi a bagolytól a sas, hogy: nem tud-i valahun sok bagolyfijókát, mer ű nagyon éhes.

- Van ott, ahun én lakok - mondta a bagoly. - Jújj, csak az enyímet meg ne edd!

- Hát miről ismerjem meg, hogy a tijéd, hogy azt meg ne egyem?

Aszonta a bagoly, az övé a legszebb!

Elment a sas meg a bagoly a maga útján. A sas keresi a bagolyfijakat. Legelőször is annak a bagolynak a fiját tanálta meg, amékkal beszílt. Csúnya vót. Nagyfejű, nagykarú.

- Megyek - mondja a sas, - hátha van ennél csúnyább is. - De nem tanált csúnyábbat, így megette a bagoly fiját.

Amikor tanálkozott a bagollyal, aszongya neki a bagoly:

- Megetted a fijam!

- Aszontad a tijéd a legszebb, én meg a legcsúnyábbnak tanáltam.

- Nízted vóna az én szememmel millyen szíp vót!

* * *

Níztem a fijajimat én is. Nyócan vannak. Egy hótt meg belőlle a debreceni bombázásnál.

A cigánnak is aszonták:

- Nesze ez az alma, add a legszebb gyerekeknek! - Hát, az az övének adta. Pedig vót ott mennyi sok szíp.

A bagoly szerint az ű fija vót a legszebb.

19.

CSUPAERŐSS

Egy fijú ment munkát kírní a királyho, oszt a király mondta neki:

- Ott van az az egy asztag búza. csípeld ki! - (Nem vót még akkor tán a világon se gép.)

Elébb csépet csinált, amivel ütötte. Szálfábú! Szálfa kellett nyelinek, hadarójjának meg felannyi! (Amivel ütötte a búzát.)

Rájütött az asztagra, oszt mingyán szíjjelbomlott! Kicsípelte. Az anyjának megmondta, hogy:

- Szedjen össze a kössígbe ponyvákat, oszt varja össze!

Beleszedte még a polyvát is! Erőss vót, bírta. (Az is kihúzta vóna a fát a fődbú!)

Hát, hogy vitte mán a zsákot? Még a csípet is a zsák tetejire tette. Meglátta a király:

- Eresszítek ki ja bikát! - aszongya. - Am mék soha embert nem látott, hagy ölje meg!

Am meg nyargalt oda, ahun embert látott. Letette a zsákot, oszt a csípellel vígigvágott a bikán! Am meg összerogyott, megdőglött. (Milyet dübbent az a nagy fene fa a hátán?) Megfogta a bika szarvát, oszt húzta haza. Lesz hús is az anyjának! Lett búza, lett hús!

Ettek, ittak! Haaaaj, micsoda ember lett belőlle! Dorbízoltak, az én öreg szakállamról nem is gondolkoztak.

A BODNÁR SZÉP FELESÍGI

Rettenetes szép felesígi vót egy bodnár mesternek.

Elment a városba. Oszt lakott egy zsidó, közelesen. Oszt annak a fija, egy húszéves fijatalember, átment, szerette vóna a szíp asszont! A bodnármester meg jött haza a piacról.

- Te Móric! A fene ett vóna meg! Újj bele a hordóba, mer jön az ember; meglát!

De az észrevette. Mikor hazafírt, melléállt a hordónak:

- Te asszon! Te! Hozd csak elő a fenekelőmet! - Rápásztott egy feneket szípen, rápásztotta. - Na, asszon! Főzzél vizet, oszt ezt a hordót ki kell forrázni!

Dehát, mégis az asszon nem akarta megígetni, elszaladt az apjáho:

- Móric bebútt a hordóba, oszt tessík megvenni, mer nekem ki kell forrázni!

- Jaj! Minek bútt bele?

Megy oszt a zsidó. Azt mondja:

- Szomszíd! Nekem egy terhes hordóra vóna szükségem!

- Van itt! - aszongya. - Forrázd ki, felesígem!

- Nem kell - aszongya - annak semmi se csinálni!

Mikor kifizeti a zsidó, hát a bodnár bevitte a másik szobába eltenni a píst. A vínember meg odahajolt a hordó csepp lyukáho:

- Mhóric! Hogy thértél be csepp lyukon, oszt nem tucc kijönni?

- Hallgasson apám! Nem ott thértem én be!

- Hát hun tértél be, hogy ki nem tucc jönni?

Görgette az apja hazafele: összetörte órát, szájját,
mer hömpörgött a hordóba.

21.

"RITKA ÁRPA, RITKA BÚZA, RITKA ROZS..."

Eccer úgy történt, hogy egy szegényember kiment az erdőre, oszt egy kis szárazgallyat szedegetett. Hát, ahogy tördeli a gallyat, megyen egy zsidó. Egy tallúszedő vót, egy zsák a hóna alatt. Hát, aszongya neki az ember, hogy:

- Az elébb a surjánba vótam gallyat tördelni, oszt egy dunna van annak a közepin! Egy rabló tehette oda.

Így mondta a zsidónak. (A surján olyan vót, amiből berenát szoktak csinálni. Berenatövisknek híjjuk mink azt. Nem nő nagyra, csak ilyen nagyra, mint én vagyok. Nagy, bozontos szára van.)

A zsidó benn van már közte:

- Nem lelem!

- Eredj odébb!

Hát kérem, mikor hajja a szegényember, hogy a közepiről diskurál. Vót neki egy bűvös süvőtőjje, abba belefű! Felegyenesedik a zsidó, elkezd lelkem, táncolni!

- Ritka árpa, ritka búza, ritka rozs...!

A ruhájját leszagatta, meg a bűrit összecsikargatta, mikor törekedett kifele a bokorból!

Jelentette osztán csendőrsígnak, járásbírósnak: Ütet meg akarta ölni! Kihasgatta késsel! (Hazudott.)

Hát osztán elitilték, hogy felakasszák a magyar embert! Heeej! Mentek a zsidók! Olyan kövér is, alig bírt lépni, hogy hogyan akasszák a magyar embert? A zsidójír!

Nagy kövér, szotykos s... Ű zsidóasszonyok mentek nízni!

Hát oszt, egy ngylovas szekér is megállt nízni. Am mellett állt a zsidó, aki meg vót verve. Hát mondja oszt a járásbíró, hogy:

- Na, jóember! Mán mingyán kimúlik a világból, hát mit kíván utoljára?

- Hát semmi egyebet - aszongya, - csak a süvőtömbe hagyjanak még belefúni!

Esz meg meghajja a zsidó, aki táncolt:

- Jaj, akkor engem kössenek meg, mer én mingyán járom! Odakötözték a vendígódalho. Rázta a farát!

De nemcsak Ű, a többi is táncolt mind! Egyenkint mentek oda, oszt vertik agyba-fűbe, hogy:

- Ha the thuthad, mír nem monthad?

Leeresztették az embert, mert megbizonyosodott, hogy úgy vót, ahogy mondta, hogy: Ű nem csikarta, se nem marta, hanem ott ugrált a gally közt.

22.

A TÖRÖK FOGOLY

Hát oszt, Magyarországról egy katona, mán egy ember, fogolynak került Törökországba! És szántottak rajta! Amennyit elbírt húzni.

A feleségi olyan inget adott rá, hogy:

- Tudd meg, míg ez az ing szennyes nem lesz rajtad, addig hű leszek hozzád! (Mán vót pedig két nagy fijok!)

Hát oszt, szántottak rajta, oszt mindig ütötötték, mer mondták:

- Te nem dógozol, mer terajtad nem izzad az ing! - Mindíg fehér vót.

Hát osztán, de ügyes fattyú vót. Hát fijatal vót. A török szultán kiválasztotta a többi közzül. Vót egy öreg-anya, ahho küdte inasnak, gondviselőnek, szóval.

Jó is vót mán ott dóga. De eccer mégis csak meghótt az öregasszon. Eljött néki. Rítt is mingyán. Elkezdett sírni. De nem az öregasszont siratta, hanem ű magát, hogy mi lesz vele? Vittík kifele, mindig rítt!

A szultán meg szemeltartotta, hogy a katona mindig rí. - Hogy sajnálja az ű anyját ez a katona!

- Na, meg is hálálom neki! - azt mondta magába.

Mikor oszt el vót temetve, behíttá magáho:

- Láttam fijam, hogy hűsige vótál az anyámho, hát most megemberellek tíged. Hazaeresztelek Magyarországba, a hazádba! Adok neked tanácsot:

- *A járt utat el ne hadd a járatlanír! Az esteli haragot mindig hdnapra hadd! Ha este megharagszol, mindig másnap vígezd el! De jast is megmondom neked, hogy: Magad nélkül a felesígedet műlatságba ne bocsásd! Hát osztán még azt is megmondom neked, hogy: A magad jószágát más kezíre ne bízd!*

Ez így ment. Akkor hazaírt.

De még adott neki egy fegyvert is, hogy minden esztendőbe egy embert agyonlűhet, aki neki vít! Ógy bion.Na-hát oszt ez így van.

Más faluba való vót az asszony.Eccer csak gyön az izenet, hogy: Mennyenek haza, mer az asszon jántestvére: fírhement. Dolog is van, meg lakodalom lesz!

* * *

Hát oszt, elfelejtettem mondani, hogy két fija vót.A-zok meg kollégijumba vótak, oszt hazamentek vakácijóra,oszt csókolták az anyjokat. Az ember meg be akart lűni. Asz tudta, hogy k...a a felesíge. De joszt mondta a szultán,

hogy, hónapra hagyja az esteli haragot! Akkor meg mán megtudta, hogy az övé a két fijú!

Meglett az öröm! Így oszt csókolódzott ű is a két fijúval, meg az anyjával.

* * *

Na, így osztán a lakodalom...

Azt mondta a gazda, hogy ű semennyír se megy a lakodalomba, mer a gazdaságát nem hagyja másra. Az asszony mehet. Am meg nyűgösködött, hogy nem megy magába.

- Mír ne mennél? Eredj! Te mehecc! Bepólyálod a kisfiút, oszt viszed, nem lesz semmi baj. (E meg azúta született, mijúta hazajött!)

Elementek. Az esküvő elmúlt, következett a vacsora.

Hát oszt, ekkor ű álarcot kötött magára, az ember, oszt felőtzött abba a török ruhába, ammékbe hazajött. (Én nem tom, milyen az az álarc.) Akkor odaállít lelkem, a lakodalmas házho. Odajáll az ajtóba, ahun benn vót a nászníp. Oszt aszongya, hogy:

- Jóestét, hazámbélijek! Borzasztó nagy az örömöm, hogy a magyar nípet ilyen vígasságba tanálom! A szíp magyar nípet! Mos jövök Törökországrúl.

A násznagyok:

- Tessík bejjebb sétálni! Csak nem teccik az ajtóba állni?

- Jó nekem itt is, csakhogy szemlélhetem a szíp magyar nípet!

A násznagy felállt. Odavezette, ahun ű űlt, magáho vitte. Na, jólaktak osztán. Ettek, ittak! Hát vacsora vót ippen. Beszílgettek. Bezon. Felállt a vacsora, kihordták az asztalt.

Ráhúzta a cigán, táncraperdültek a menyecskék. Minden menyecske egy-egy fijatalemberrel, osztán járták világba!

Mán kéccer, háromszor is elhatta a cigám meg ráhúzta! A katona mindíg ott ült a násznagy mellett. De a násznagy bíztassa:

- Kérem. Tessík mán egy szíp asszont megforgatni!

- Kérem - aszongya, - a háziasszonnyal szeretnék táncolni! (Az anyóssát mondta.)

Behítták az anyóssát. Hát oszt, mikor táncol a mamával, a mama nem ösmerte, sugja neki:

- Mamám! Most jöttem Törökországból. Rígen nem vótam magyar nővel, hát kerítsík nekem. Megfizetek. Pízem van.

Másikszor ráhúzta a cigány, mán akkor vezette a jányát, a valóságos felesígit.

- Itt van lelkem! - aszongya. - Ev való magáho, nem én! Én má öreg vagyok. (Egye le a fene! Be tudta őket csapni!)

Mondja annak is:

- Lelkem! Ne tessík megneheztelni, ríg vótam magyar nővel... Ha lenne szíves? Megfizetek én magának.

- Tudja a Jóisten mit mondjak? - aszongya. - Látja, olyan együgyű uram van, hogy magam eresztett a lakodalomba. Rátér az emberre, ha kap valahun.

- Annál inkább eszem a szájját, ha olyan ura van!

Kor kiment a kamarába, sz a kisfijú meg ott feküdt a teknőbe. Oszt a katona "meghúzta", az ura. Akkor mentek megin táncolni.

Elhatta a cigány, megint a kamarába! Megint "meghúzta" az ura! Olyan kedve lett az asszonnak, mint a tűz, úgy pattogott! Meg lett kenve a kereke. (Valami asszonkézbe kerül, kacag rajta egy nagyot! Gondolja: igaz lehet-a?)

Megin ráhúzza a cigán! A katona meg szunyókált az asztalon. Asszony meg híjja megin.

- Csak eredj, lelkem! - aszongya. - Mos bágyadt vagyok! Én pihenek egy kicsit.

Az asszon bement táncolni. A katona ottmaradt a kamarába a gyerekekkel. Akkor mingyán mikor a cigán rákezdté, az asszon tácolt! Az ember bepólyálta a gyereket, ölibekapta, oszt aló vele haza!

Mikor elhagyja a cigány, megin ott van az asszony a kamarába. A katonával lett vóna. Lássa, hogy nincs: se katona! Se gyerek!

- Idesanyám! Ez a бүдös katona ellopta a gyereket! Teremtőisten! Hogy menyjek haza gyerek nélkül?

Az anyja meg aszongya, hogy:

- Csitt! Csitt! Disznóságos teremtette! Mit tudtál vélle ilyen hamar egyességbe lenni? Sült a béled?

Mer akárkinek adta vóna, mint ahogy ennek is odadta, azt tudta: más!

Az anyja aszongya:

- Egy kukk se tovább! Maj mikor a cigány megin ráhúzza, meggyútom a házat! - Osztán addig ne szójják a menyecske, míg le nem omlik az összes tető.

Akkor oszt óbégatta a menyecske:

- Jaj! Jaj! A gyerek! (Nem cserép vót még akkor, hanem nád.)

Nem tudott írte bemenni senki se. Evvel ment haza.

Az ura fenn vót mán. Várja a kisajtónál. Járkál. Mán akkor megfőréstökölt. Osztán akkor jön az asszony. Még be sem írt a kapun, rettenetesen nyög, jajgat!

- Mi lelt? - kérdi az ura.

- Tudod, valami lelketlen huncut meggyútotta a házat, oszt beleígett a kedves gyerek!

- Hát hogy nem tudtátok kivinni hamar?

- Apja! Se köpni, se nyelni! Egy perc alatt lángba-

borúlt az egíssz! (Lehet, jó száraz zsupbúl vót! Ment a könnyen. Maj sopánkodik ezen valaki.)

- Hánd le magadrul a gúnyát, oszt eredj hozzá! nekem egy kancsó bort, mán megfröstököltem.

Lement a pincébe oszt az asszon. Hát a kisfijú meg ott alszik a csap mellett.

- Jaj istenem! Ez a gyerek meg hogy gyött ide? Én nem megyek fel! Jaj istenem! Ez a huncut ember "tekert" meg kéccer!

Felvitték oszt a gyereket. Hijába jajgatott oszt az asszony. Tudta mán az ember, hogy be van csapódva: ű csapta be!

- Mit jajgacc? - aszongya. - Örűjj neki, hogy én vótam, nem más! Megpróbáltam, lehet-i? Csak mink tudjuk így ketten, de amúgy tudta vóna más is. (Úgy bizon. Ritka lakodalom, ahun ne történjék olyasmi!)

* * *

Azt mondta a szultán neki, hogy:

- Magad jószágát más kezire ne bocsásd!

Nahát osztán, a komja meg odament, hogy szabadrakodással vett az erdőben fát, amennyit fel bír rakni.

- Adjík egy lovat, komámuram, hogy nagyobb csomót tudjak elhozni!

- Ott a Szajkó, komámuram! Jó erőss lú, bírja a. Jó hasas lú!

Ráraktak annyit, hogy mint egy erdő, úgy libegett az úton. Egy villanyélforma rudat adott a szógájja kezibe, odaállította a Szajkó mellé, lógóra fogták, kéz alatt legyik.

- Űss oda a Szajkónak! Bírja a! Az ura erre, arra! Eccer megállnak, ott sürgölődnek egy kicsit.

- Látom, hogy tűrűlik a Szajkót! Énnye, micsinálnak azok? - Bebúttam a híd alá! - aszongya a gazda, a Szajkónak a gazdája.

Mikor mentek a hidon,akkor megfogta a kis csikó ngy lábát, behajintotta a híd alá.

- Eridj az istenbe! Ott nem keres senki!

Mer elvetélt a Szajkó. A szekeren vót a döglött csikó. Kiverték belőlle; a borzasztó húzás!

Hazavitte a gazdája, nem is mutatta meg a feleséginek se. Ellökte. Majd osztán kezdett setítedni. A komája hazavezette a Szajkót:

- Itt a Szajkó, komámuram!

- Kösse többi közzé! - Nem ment oda se.

- Győjjik mán egy kicsit, komámuram!

- Nem megyek, mer otthon a gally a szekeren!

- Hagy legyík! Hát maj lerakják reggel! Nem szalad el! Mennyík evvel az asszonnyal a pincébe, hozzanak mán e csepp bort!

Lemennek. Hát a kiscsikó ott van a csap mellett.

- Na, komámasszon, nekem vígem! - aszongya.

- Mír, komámuram?

- Hát itt a Szajkó, elvetélt! Én nem tom, hogy gyött ez a csikó ide!

Hát oszt, diskuráltak. Az asszon mindig hajtotta: de űvele micsinált?!

- Jaj de kitanúlt Törökországon! Jaj de borzasztó kitanúlt! Mit csinált én velem?!

Oszt odament a gazda a pinceajtóho, mer nem gyöttek ezek a szentnek se.

- Gyertek mán te! Mit nyöszörögtök ott?

- Nem megyek én! Lűjjik itt agyon komámuram,ha akar!

- Mír lűnélek mán agyon?

- Heeej, tudja komámuram!

Az asszon meg mindig asz hajtogatta: Ű vele mit csinált?

De bebizonyúlt, hogy az asszont se jó magába elengedni, meg a jószágot se odaadni.

23.

A FIJATALEMBER MEG A VÍNASSZONY

Vót a városba egy ilyen sován fijatalember, mint itt az onokám a szomszídba, ni.

Tanál egy öregasszont. Azt mondja az öregasszon:

- Hát, hogy vagy öcsém?

- Beteges vagyok, nénémasszon! - így mondta.

- Meg is halsz fijam, nemsoká! - Bizon. - Mert, ugyi elmígy a szeretődhe este, ott vagy tizenegy órájig. Akkor elmígy haza. Lefekszel. A szeretőd pedig elmegy utánnad, mikor elaludtál, oszt bejárja veled még a Centgellértheyet is. Nem bírod soká.

- Hát, micsinájjak, kedves néném?

- Úgy aludjál, mintha ébren vónál, olyan ébrenformán! Dörzsöld a fejedet a párnáho, mer mán a fejedbe lesz a bűvös kantár. Ha azt kidörzsölöd, az az ember lesz, aki vótál. Osz szíjjelnízel! Maj megfogod látni, hán lú lesz olyan, mint te vótál! Egy sor nyárfáho kötözve. Minden nyárfáho egy!

Hát akkor mán, mikor ott állt a nyárfa mellett, szíjjelnízett. Bál vót! Nagy sátor vót. Az Ű szeretője vót a vezér! Lúkörméből itták a bort! (Egye le a fene!) Cserebogarat ettek pattogó helyett! (Ilyet meséjjik valaki!)

Akkor megmondta neki az öregasszon:

- Maj kiugrik a te szeretőd a többi közzől, oszt elkiáltsa magát: Elveszett a lovam! Te jánhangon kijátsd: Meg van mán! De vágd hozzá a kantárt! Ű lesz a lú! Űjj a hátára, oszt mondjad, hogy: Menyjetek előre, most én hátramaradok!

Mentek azok lelkeim! Olyan zúgással, hogy hároméves kazlak is fenékkal forogtak felfelé! (Hazudjak még nagyobb?) Verte a sarkával a két víknyát össze, mint a sarkantyúval! Csak úgy truttyogott a lyuka!

- Akkor, mikor a falutoknak a határára írték,...

Megkerülte háromszor a határt.

- Akkor eridj be vele a kovácsnál, oszt vasaltasd meg mind a négy lábára.

Meg is vasalták.

- Akkor eridj ki a legelőre! Húzd ki a fejéből a kantárt, oszt vágj vígig rajta: Eridj, egyél! Te meg eridj haza, oszt feküdj le, pihenj! (Gya! Hogy lehetett esz megtanulni? Megkereshetné egíssz Lökön: nem tanálna senkit.)

Beteg lett a jány. Kezín, lábán ott vót a vaspatkó! A legín meg felment a közsígházához, kírt egy esküdt-embert, hogy keres valamit! Hát legyenek vele. Ment még egy bakter is.

Keresték, mentek. Tudta a fijú, hova kell menni! Azír nem egyenest oda mentek. Mikor ott mentek a szeretőjje kapujába, azt mondja a bakter:

- Nem mennyünk be, te? Hátha kiníz valami?

- Mennyünk na, oszt nizzünk szíjjel!

Bemennek, oszt lássa a fijú, hogy fekszik a jány: az ágyon.

- Hát te beteg vagy? - oszt ment hozzá.

- Jaj! Ne jőjj ide! Jaj! Ne jőjj hozzám!

Felcsapta a dunnát rúlla, oszt a kezín lábán ott vót

a vaspatkó! Azír visított, hogy ne lássa meg. Oszt esküdt ember, bakter: meglátták, osztán felírták.

Hát másnap megy a vínasszon:

- Hát fijam! Meghótt a ján!

- Hallottam! - aszongya.

- Eridj hát oda rögtön, oszt ammek náddal megmírik, hogy milyen hosszú koporsó kell, oszt lopd el, mer arra szükség lesz, nagy!

Elvittik a koporsósnál a nádat, ott kellett keresni a fijúnak.

- A koporsó vígibe vágnak deszkát, azt is lopd el, mer akkor nekünk bajunk lesz, szükség lesz rá! Akkor eridj a temetőbe, oszt ammek ásó földet először kilöknék, azt is lopd el, nagy szükség lesz rá! (Bezón. Nem csak olyan játik e.)

Szüre alá csapta, oszt ellopta! Okosabb a vínasszon, mint a jány! A jány is olyan vót! T oszt: eltemették oszt a jánt. Mikor koporsó, minden rendbe vót, sír is kisen vót, vittik temetni bele. Na, e dilután törtint.

Akkor mikor kezdett mán a nap leszállni, vagy le is szállt, megy a vínasszony oda:

- Na, gyere fijam! Menyjünk!

- Hova néném?

- Hm, fijam! Mink itthon nem lehetünk. (Most jön a hadd el hadd!) Menyjünk a temetőbe fijam!

Na aszongya:

- Megvan a föld, ami a legelső ásóval mondtam, hogy tedd el?

- Megvan, néném! - aszongya.

- A nád is megvan?

- Megvan.

- Akkor gyere, menyjünk, mer itthon nem lehetünk!

Hát kimentek lelkem a sírho. A vínasszony a földet elterítette ott a sír vígibe. karikára szíjjel morzsolta, olyan szílesre, hogy mind a ketten rá tudjanak állni! Akkor ráálltak. Azt a nádat, a sír felől így maga elé (mutatja: *függőlegesen: M.S.*) tartotta a fijú. A vínasszon meg a háta megett állt, úgy hogy közel hozzá.

- Majd akkor szólj - aszongya, - ha jén szólok neked! - Akkor a fejire tette a deszkát a fijúnak!

A fijú meg tartotta így (mutatja *M.S.*) maga előtt a nádat, mint egy pácát ni, egyenesen maga előtt. Na mosmán várnak egy kicsit. Az asszony is odaállt a háta megé a fijúnak.

Eccercsak lássák, hogy omlik a sír kétfelé, lelkem! Búvik a ján kifele a föld közzül! (Mos lesz cifra! Megíjed tülle még a tanár is!) Hát, kibújt a sírbúl a jány, oszt odaült a sír tetejire. Elkiáltotta magát:

- Gyertek elő kedves szógájjim! Osz menyjetek, hozzátok elő az én szeretőmet! - A nádtúl, a deszkátúl nem látta. (Ílyen babonaságok vannak.)

Annyi lett az ördög, hogy ezerannyi vót kinn, ami még nem fért be a temetőbe! (Mondjunk eleget: telik abbúl!) Szíjjelszaladtak, keresni a fijút. Ebbe a kis karikába bele nem tudott lépni egy ördög se; ahun a föld vót, oda nem tudott bejutni.

* * *

Eccer gépesjányok közt beszíltam, oszt elkezdett az egyik visítani. Setít vót.

- Te bolond, hát nincs itt! - mondja a másik. - Mese! Aszongya:

- Hallod, hogy - aszongya - itt van!

Elhitte, hogy ott van a sok ördög.

* * *

Oszt visszagyöttek osztán; nem látták a fijút!

- Nem lejjük sehun! - avval jöttek vissza.

- Hé, menyjetek, mégeccer parancsolok! Ha csak ürge-lyukba van: onnet is vegyítek ki, hozzátok elő!

Hát, elmentek keresni az ürgelyukba az ördögök. (Maj jönnek vissza mingyán.)

Ugyanígy jöttek vissza, hogy, nem lelik sehun.

- Mégeccer parancsolok! Ez a *harmadik* parancs! Töb-
bet nem fogok parancsolni. Hacsak zsuppszálba van a tetőn,
még onnet is hozzátok elő! (Bezon. Nem játik!)

Összedúrkálták a mások házatetejét. Visszajöttek meg-
mondani, hogy:

- Nem lejjük sehun!

- Nahát mosmán nem fogok nektek parancsolni, elve-
szett a, a, (hogy is mondjam mán?)... az erőm, hogy nek-
tek parancsoljak. Menjetek ki-ki a maga szállására!

Szíjjelment lelkem, a sok ördög! Olyan zúgással, hogy
tízéves akácfák dültek ki! Olyan vihar lett! (A fene egye
meg!)

Akkor mikor mán elmentek az ördögök, a cimboráji, ak-
kor ottmaradt a sír szélén. Akkor azt mondja a vínasszony
a fijúnak:

- Mondjad neki, hogy: Itt vagyok! Mit akarsz?

- Jaj! Gyere elő lelkem! Hagy öleljelek meg mégec-
cer! Varrtam neked egy olyan inget, hogy soha piszkos nem
lesz. Soha el nem nyövik. Ezt neked készítettem, *gyere
hozzám!* Adom neked!

Mondja a vínasszony:

- Oda ne mennyi! Nyújtsad a nádat, hogy tegye rá! Úgy
vedd el!

De ha megfoghatta vóna a fijú kezit, hát mondta is:

- Jó jártál, te kutya, hogy ide nem gyöttél! Mer a

mák apró, de még apróbbra ráztalak vóna! (Hát, ördögi erő vót abba! Nem maga rázta vóna, hanem a többi cimborájával!)

Lement vissza a sírba, oszt ráömlött a föld. Hát akkor mentek a vínasszonnyal, mán ki ja temetőből, a fiju. Mán mentek haza.

Még nem írtek a temetőkapuho, akkor meg ott állt egy rettenetes nagy sápadt ember, nagy fogajival! Aszongya a fijú neki:

- Jaj de sárga a kend foga!

- Sok embert megevett mán a! - Aszongya: - Hamm!!!

(*Ijesztve csattogtatta a fogát. M. S.*) Tíged is megeszlek!

Úgy megijjedt a fijú, hogy összefettyentette a gatyáját! A vínasszony meg aszongya:

- Gyere mán tel! Ne bámíszkodj! (Ílyem mesét nem mond magának senki!)

Av vínasszonnak: egy szíp jánya! A lett oszt a felesége a fijúnak. Milyen boldogok lettek! A múltkorába jártam arra: tündöklik ott minden! Kivált ha a nap süt!

24.

AZ ECCERI GULYÁSGYEREK

Gulyásgyerek vót, ott született a pusztán. Ott nyött fel. Osztán látta, hogy szűrbe ötözve mennek a pusztán keresztül. Kérdezte:

- Hová mennek?

Aszmonták, mennek a templomba.

Aszongya:

- Várjanak meg, én is megyek! (Hát am még sose vót templomba.)

De azok nem várták meg, míg a marhákat az állóra hajtotta. (Jó helyre terelte.) Ű nem törődött vele, hogy: menjenek, oszt akkor utánuk szaladt.

Oszt vót ott egy folyó. Azok ladikon mentek keresztül *amazok!* Mán a fijút nem várta meg a többi, átmentek a csónakon. Ű meg átszaladt a víz tetejin, mint a földön! Bizon. Szent fijú vót! Hijába nyőtt a mezőn; imátkozni se tudott!

Kürűl vót a kunyhója: egy kis árokkal, hogyha esik az eső, ne befolyják a víz, hanem abba a kis árokba. Am meg elissza. Nem esik a kunyhóra annyi eső, hogy kiöntene, hanem elissza az árok. Ű csak annyit imátkozott; átugrotta az árkot, azt mondja:

- Ez az én Istenemé!

Még átugrotta, azt mondja:

- Ez meg az én apámé!

Még átugrotta:

- Ez meg az enyém!

Na jigen! Oszt Ű szentember lett!

Elment a templomba a többi után. Oszt meglátta ott az angyal társát, elmosolyította ott magát. Mán nem tudott visszajönni a vízen! Csak a ladikon.

(Bzon. Nem tudja az ember, mikor mit szól! Imátkozni kellett vón ott. Így mán bűnös lett!)

25.

JÓTETT HELLYIBE JÓT VÁRJ!

Jézus a csontokat bárányokká változtatja

Jézus Péterrel nagyon sokat utazott. Odaírtak a pusztán egy kunyhóho. Mán messzillették, hogy várost írjenek,

hát meg akartak hálni a kunyhónál. Kérdik a pásztort, őrizett ott egy birkanyáját, hogy meghálhatnának ott a kunyhóba?

- Meg! - aszongya. - Eltérünk hárman a kunyhóba!

- Hát osztán, lehetne ebből a birkából egyet levágni? Mert éhesek vagyunk.

- Hát, ebből nem lehet - aszongya, - mert ez mind a másé. Nekem csak egy van, azt le lehet vágni.

- Hát akkor neked nem marad egy csepp se:

- Hát, milyen fíjatal vagyok! Ád még nekem a jó Isten többet is!

Erre nem szóltak semmit, se Jézus, se Péter. Csak a fíjával megfogatták a báránt, levágták, oszt megették. Bezon. Mikor ették, azt mondja Jézus Péternek:

- A legkisebbik csiklócsontját is szedd össze!

Hát, amikor osztán Jézus felkőtt, meg Péter is, a bárány csontja ott vót összeszedve egy halomba.

- Eridj Péter, oszt szórd szíjjel, ezt a csontot a nyáj közt!

Minden csiklócsontból egy bárán lett! Ugyanavval a bilyaggal, ami a juhászé vót. Nem tudta szegín fíjú: mi csinájják öröme! Hogy: eccer olyan lett a nyáj, mint vót, oszt mind az ű bilyagja majdnem! Bezon.

Nagy az isteni hatalom! Meglett a bárány helyett sok lett. Borzasztó öröme vót. Áldotta oszt a két embert, pedig azt se tudta, kik vótak.

A HÁROM KÍRÍS

Úgy járt egy másik faluba, (Jézus, M. S.) hogy beszólt az ablakon:

- Nem adnának az íccakára szállást?

Sz...nem tudták azok, kivel beszélnek. Kiszóltak, hogy

- Nem tér! Mer szövő van a házba!

Kor ment a másik szomszédba. Ott egy kisebb házba egy szegényember lakott. Kérdezi ott is, hogy nem hálhatna meg az éjjel?

- Dehogynem! - aszongya. - Szorítunk annyi kis helyet. Az nem igaz, hogy annyit nem lelünk az ípületbe!

Nahát, bement osztán Jézus. Kezdték beszélgetni. A gazdasszony vacsorát készített. Hát, Jézus közbe aszongya:

- Büszke lehet a maga szomszédja, ugyi?

- Nem lehet büszke - mondta a gazda, - mert ha rossz ember vóna, az Isten nem segítené annyira, amennyire segíti.

Akármibe fogott, hát haladt, boldogult...

Hát osztán ment Jézus tovább, reggel. Azt kérdi a gazdától, hogy:

- Hát maga, nem szeretne e helyett a rossz kis ház helyett egy jobbat, szebbet?

- Hát, a jó Isten tudja - aszongya, - hogy érdemejük-i?

Dehát Jézus el is ment mingyán.

S gazda meg visszafordult a kaputól, hát látja, hogy egy óriási szíp ház van azövé helyyin! Két ember meg dézsába viszi be a tejet a konyhába. A gazda, meg a gazdass-

szon örömben: rítt! Mer nem tudta, hogy micsoda csuda történt. Mer csuda vót a! Bizon.

De felkél ama gazda, az a másik, ahun elébb kírte... Elmegy pisílni. Arccal vót egyenesen, ahogy kiment. Hát, azt tudta, hogy nem jól lát! Csak tűrülgette a szemit. Szalad be ja feleségihe, hogy:

- Gyere mán! Nízzed! Még az este olyan szegínyek vótak, mint a templom egere, mos meg a mi házunk csak kunyhó az övékhe képest!

Szaladtak által: kérdezni mind a ketten...

Hát űk nem tudják - aszongyák, - egy ember hált ott, am mondta: kívánjanak hármat, akármit, űáltalok meg fog adni.

- Merre ment az az ember? - tudakolja emez.

- Itt ezen az úton, egyenesen. Még nem is messze lehet azóta. (Nagy az isteni hatalom!)

Felnyergeltette a szógájával Csillag nevű lovát. Osz szaladt utánna. Hát!

- Ne haragudjék - aszongya, - hogy az este nem adtunk szállást. Ha tudtam vóna, ikább kihajigáltam vóna azt a szövé! - De mán kíső vót! - Adja meg nekem is, hogy kívánjak hármat!

- Nem lesz magának hasznára!

- Csak ígírje meg! Tudom én mit kell kívánni!

Gondolkozott is ű, hogy mit kívánják? Písz nem kérsokat, mert azt el kell tenni, azt *nem lássák*. Csak olyat kívánni akart, hogy azt lássa mindenki.

Dehát a lú bukdosott vele.

- Na! - aszongya. - A nyakad törjék ki! Még felbukik. Fel is bukott, ki is tört a nyaka. Megdőglött.

- Na - aszongya, - van még kettő! Kívánok olyat, hogy

ak kipótolja az egy lú, hogy megdőglött.- Dehát a nap meg erőssen kisütött.

- Nem hagyom így, mer még valaki elviszi a nyerget, míg nyúzdójr járok.

Akkor meg elkezdett a nap erőssen sütni. Vitte a nyerget, pokrócot, mit - hazafele.

- Heeej - aszongya, - hogyha látná az asszony, hogy kacagna! Hogy űlne a nyeregbe!

A nyereg elszállt a vállárúl, otthon űlt rajta az asszony.

- Jaj, te! - aszongya. - Hát azt kívántad, hogy űjjek rajta? Ezen a száraz nyergen? Biztosan ezt kívántad! Azír szállt ide!

- Hisz nem is bánám én, jóasszony! Csak tudnál felállni mégeccer!

Akkor felállt az asszon.

Al lett a harmadik kívánság.

27.

A VILÁG TERENTÉSI

Az Isten mikor a világot teremtette, összehította az összes angyali sereget, mer más még nem vót akkor. Akkor a Lucifer, akit mongyunk az ördög vezérinek, hát ű térgyepelt az Isten trónjáho legközelebb, mer ű vót az első angyal akkor.

Akkor az Isten kijelentette, hogy ű csak egymagába van, de hármat kell imádni személlyibe - Jézus Krisztust, Szűz Máriát!

Akkor Lucifer felállt:

- Hajjátok-e? Nem elíg, hogy maga zsarnokoskodott fe-

lettünk, még másik kettőt zúdit a nyakunkba? (Akkor is vót baj.)

Kétfele vált az angyali sereg. Fele a jó Istennél maradt, fele meg Luciferhe csatlakozott.

Száznegyvenezer esztendejig várta a jó Isten megtérésöket ezeknek. Nem, nem! Hanem még mindig düttve vót a bűnpohár, csordultig! Nem hogy higgadt vóna.

Akkor eljött az idő arra, hogy össze fognak csapni. A jó Isten - egy villámcsapásával - mind a pokol milysígire vágta őket! Akkor osz szájtátva hallgatták a többiek Lucifert, hogy milye kibúvót tanál?

Akkor mondta a többieknek:

- Várjatok! Teszek egy körutat. Hallottam, hogy az Isten embert teremt mi helyettünk.

El is indúlt. Tanálkozik egy hajdani embertársával, de a levegőbe. De mán akkor, mikor összeírték, ű is átváltozott olyan angyali ötözikbe, mint mikor angyal vót. Tudott változni az is. Kérdi oszt az angyaltúl:

- Nem tudod? ... Úgy hallottam, hogy az Isten embert teremtett a maga hasonlóságára?

Úgy hallotta ű is:

- De nem láttuk még - aszongya. - Eredj oda a napho, a napba Uriel angyal van! Az azír van ott, hogy minden el-tívedt embernek útat mutassík. (Mer ha setit van, nem lát. De ha kisüt a nap, tudja magát tájízkozni. Hát ugyi, hogy úgy van?)

Hát odament oszt a napho Lucifer. Kérdezi oszt attúl az angyaltúl, hogy:

- Nem tudja, hun van az az ember, akit az Isten teremtett?

- Látod azt a fekete pontot?

- Látom!

- Az a föld. Ott van az ember, amit az Isten terem-
tett! (Mán az állatok mind megvótak ott; madarak, minden.)

Hájj, Hájj! Elindúlt oszt oda. Szárnyon ment, hamar
odajírt, mint most a repülő. Hát oszt odaírt. Hát, nem tu-
dott a kerbe bemenni, mer minden sarkát egy angyal őrizte.
Hát, leszállt kívül. Ott mingyán ez a rongy Lucifer úgy
hazudott...

Hát osztán gondolkozott, hogy hogy jussik be? Hát a
nagy fű közzül felkelt egy nagy kígyó. Még akkor a farka-
hegyin ment, nem úgy csúszott, mint most. Kíszen vót a ter-
vivel: átváltozott szellemnek, belebútt a kígyóba. Annak
úgy vezérelte az útját, hogy menjen be a kertbe. Be jis
ment.

Mindenféle állat mán ott vót. Hát osztán, báránsze-
lidsígebe iltek egymással. A bárán farkassal feküdt egy
vackon. A sas, meg a szelíd galamb egy físzekbe ültek.

Dehát, Ádámot az Isten megteremtette agyagból, lelket
lehelt bele. Akkor megmutogatta neki az állatokat:

- Na, látod? Te ezeken fogsz uralkodni! Többet nem
fogok teremteni, mindegyik a maga fajtát fogja nemzeni.

Akkor nízett Ádám szíjjel az állatok közt, magához
hasonlót egyet sem látott. Ezt az Isten hamarbb tudta, mint
Ádám; kigondolta!

Elaltatta Ádámot, alkotta Évát - egy ódalcsontjából!
Így osztán, így lett párja Ádámnak. El lett a párja. Mikor
felébresztette a jó Isten Ádámot, hát mellette állt Éva.

- Na - aszongya, - az én csontom van benned, az én hú-
som van rajtad, az Isten nekem teremtett!

Így oszt akkor, mikor a kígyó bement a kerbe, felkelt
Ádám és Éva, osztán a virágokat ölelgették. Azokat igaz-
gatták, a virágok bokrajit. (Nem vót azoknak más dógok.)

Hát oszt, mondja Ádám Évának akkor:

- Éva! Ne légy túllem messze távol mámma, mer rosszat álmodtam!

- Ejnye na! - aszongya Éva. - De jérezteted velem emberi hatalmadat! Nekem is van magamho való eszem! (Bezon. Mán akkor is el kezdett fecsegni az asszon.)

Hát akkor oszt, ölelgette Éva a virágokat. Megszólal a háta megett egy hang. Visszaníz: kígyó!

- Esmerem fajodat - aszongya, mer vót ott több kígyó, - de hunnan nyerted emberi hangodat?

- Ha tudnád, nem kérdeznéd! - aszongya. - Jöttem meszszi fődrül - aszongya, - fáradtan, alítan. Leszálltam a kert közelibe. A kert közepibül olyan illat csapott meg, hogy nem is láttam, mégis éreztem a szagát... Erősebb lettem, okosabb lettem!

- Jaj! Te a tiltott fának a gyömöcsibül ettél!

- Eridj, egyél tejis! Olyan okos leszel, mint maga az Isten! Azír tiltotta meg, hogy uralkodhassík rajtatok.

Addig míg en nem törtínt, hát: gyönyörűszíp zöd gyeppen ezüstszínbe csillogott a gyönyörű harmat, falevelen, mindenén! Mikor ezek az almát megkóstolták? Száradt felfele a harmat! Zsugorodik össze: fának leveleji! Rúgja az őlyv le a szelíd galambot! Ontsa a farkas ki ja bárán bétit! Ádám és Éva elbúnak.

De nagy vendíge lesz ám az Édenkertnek! Jön a jó Isten maga!

- Hol vagy, Ádám?

Elő kellett állni.

- Elkövettítek a bűnnek kezdísit; víres verejtíkkal keresitek a kenyeret! Halálnak halálával halsz meg! Te pedig Éva: Fájdalommal fogod szűlni a gyermekedet!

Hát osztán a jó Isten akkor megmondta... De mivel az asszon okozta a bűnnek elkezdísit: asszon fogja szűlni an-

nak a megmentőjait! El lett Szűz Márija, a Dávid jánya!
Annak született Jézus Krisztus.

Ez a vége ennek.

Húnnan tudom én ezt? A jó Isten adta!

28.

: A RÓKA MEG A FARKAS

Hát ez olyan mese vót: a róka ette a halat, a farkas meg odament hozzá, szt kirt tülle, hogy adjik neki. A róka meg azt mondta, hogy:

- Kerűjj be a búzába, oszt szaladj ki az útra, oszt feküdj le! A halasember odaír, oszt feltesz a szekérre, oszt kaparszle magadnak, amennyit akarsz - úgy tett a róka is, - oszt ugorgy le, szedd össze!

Óá hát oszt akkor, oda is feküdt a farkas. De mikor odaírt a halasember, a vasvillát vette elő, oszt olyat vágott rá, hogy csillagot látott. Nem tette fel, mint a rókát. Z visszament megin a rókától kérni halat.

- Hát mir nem kapartál? - aszongya. (Zír, mer nem jutott hozzá.)

Hát oszt panaszkodott a rókának, hogy: Nem kérdett az az ember semmit, csak egy retteneteset vágott a fejire. Ű nem kaparhatott. (Nem jutott hozzá.)

Hát oszt, csak rettenetes ehetnék vót, egye le a fene! Oszt kírte a rókát, vezesse valami prédára, potyára; lakhassík jól. Hát oszt tudta a róka, hogy egy kántornak igen szíp kövér bárányja van az udvaron:

- Na, eridj be - aszongya, - ott van az istállóba! Olyan csapóajtó van, fel lehet tolni, de visszacsapódik. Csak eridj!

Na osztán, hogy tudja meg a kántor, - nyitva vót a konyhaajtó, éppen ebédelt a kántor, - beszaladt a kántorho a róka! Kikapott egy sültkappant, oszt kiszaladt; az ólajtónál lelökte, oszt kiszaladt a palánkon.

A kántor utánna - még a széket is felborította, - bottal! (Gondolni való, a sültkappanir.) Na osztán, nagy morogva vette fel a kántor a kappant. Oszt hallja, hogy valami kalamol az istállóba! Benízett, hát akkor lássa, hogy a báránnyát fojtogassa a farkas.

Embereket osztán szólított elő, osztán rettenetes elvertik a farkast! Olyan vót, mintha mán döglött vóna. Égen. Osztán elment a nyúzójir, hogy megnyúzássa. Am meg addig felíledt, a nyavalya üsse ki, oszt kiugrott a palánkon, oszt elment.

Ez így vót.

29.

A RÓKA, MEDVE MEG A SZEGÉNYEMBER

Verekedett a nyúl a medvével. Makogott a kis nyúl.

Hát osztán, az ember meg ment szántani, osztán lássa, hogy a medve verekedik a nyúllal. Elkezdett kacagni.

A medve meglátta. Aszongya:

- Na, megájj, ördögadta embere! Maj nem kacagol te! Megeszlek tehenestül, mindenestül!

De addig rimázkodott az ember, hogy:

- Ne egyél meg, had vessem el ezt a kis gabonát! Legegyik a családomnak enni. Ne egyél meg dílig! (Hm, hm.)

Dílbe osz mán búsult az ember nagyon, mert ment a medve, hogy megeszi. Nahát, odament egy róka:

- Mír búsúlsz, te szegényember?

- Hogyne búsulnék - aszongya, - mikor mingyán megeszen a medve, tehenestűl.

Csakhoggy azt mondja a róka:

- Többet ésszel, mint erővel! Majd én belebúvok a bokorba, oszt maj ha előjön a medve, fogok makogni. Megíjjed a medve, oszt azt kérdi: Jaj! - aszongya. - Jönnék a vadászok, hova bújjak? - Bútasd a zsákba! (Egye le a fene! Érdemes evvel bajlódni?) Ém meg előgyövök, oszt azt kérdem: Mi van a zsákba? Te meg azt mondod, hogy: Szenestőke! Ém meg azt mondom: Vágg bele a fejszedet! Te meg belevágod a fejibe. Tijed lesz a medve, megmarad a tehen is.

Nahát osztán:

- De mit fizetel? - kérdi a róka.

Megegyeztek kilenc tyúkra, meg egy kakasra. De nagy tarajos! asz írte. Bizon.

Másnap hajnalra mán ment is írte. Kopogtatott. Az ember meg őtözni kezdett, oszt elkezdett vakogni, odabe az ember. Meghajja a róka:

- Mi van odabe? Nem valami koppó tán?

- Abbizon! Van belőlle vagy három. Nem tudom hűnnét kerűlt ide. (Megtanította a róka, hogy: Többet ésszel, mint erővel!)

- Jaj! Csak addig el ne ereszd, míg elfutok! - Vitte az ingét! Elszaladt.

Hát osztán, mán ennek víge van. Ott maradt a kilenc tyúk, meg a kakas.

MEGIN A "MEDVÉRÜL"

Van még itt a medvérül egy mese. De ott is a róka a vezető, mer a mindig lop.

E szegény ember, nagyon sok gyereke vót mint nekem, sok kenyír kell olyan helyen, hát elindúlt munkát keresni az a szegényember, hogy keressik a családjának. Oszt ment másik községbe. Ment a falu kertje alatt el, hát ott egy róka, bele van akadva a hurokba. Roppant rimánkodott, hogy:

- Ments ki! Ments ki! Meglesz a hála, ha kimentel!

Na jó. Hát osztán, lehúzta a húrkot a nyakáról. A róka szaladt el, mint a veszett. Az ember utánna kijátott, hogy:

- Hát a hála?! Hé?

- Két szál fűcfavessző! - azt kijátotta vissza. (A rossz törje ki!)

Hát oszt, rettenetes készültek ott egy nagy városba, beírt, fegyverekkel, botokkal, lúhátas ember...Hát kérdi, hogy hát:

- Hova mennek ezek ilyen rettenetes felfegyverkezve?

- Nem tudod? - aszongya. - Hát a király erdejibe van egy őriás, oszt egy gallyat se lehet tülle elhozni, min-denkit megöl, szíjjelszakít, ha ott íri! - Hát azt akarták megölni. Egy társzekér píz vót annak ígírve, aki elejti.

Hát, ez az ember is ment a többi utánn. Oszt az erdő szílin csakugyan: levágott két szál fűcfavesszőt, az ódalából. (Olyan újj jövőis, kisarjadzik.)

Hát ez jóformán oda se írt, ez az ember, a többijek

mán szaladtak vissza, mert az az óriás cibálta szíjjel lovastul!...

Annyira, hogy ez az ember maradt utóljára, a többiek szaladtak vissza. Ment neki az órijás, hogy fogja meg. Em meg megijedt, oszt avval a vesszővel csapkodott az órijás szeme közzé. Am meg elkapta tülle, sz el akarta törni a vesszőt. Am meg nem tört el, hanem hajlott mindenfele, oszt megpukkadt mírgíbe!

Hát e nyerte el a társzekér pízst. Mikor mentek a pízír, ott szaladt el a róka:

- Lyukas társzekér! - asz kijátotta.

Lyukas társzekérre rakták a pízst, mer azt mondta a róka, hogy: Lyukas társzekér! Így oszt vittik a pízst haza. Oszt potyogott a píz az úton. A rablók meg megtudták, oszt rohantak utánna. Szedték a pízst, oszt agyonütötték egyik a másikat írte, hogy sokat szedett.

A társzekér meg elment. Mégis haszna lett a rókának! Ugyi?

Így osztán elvitte a társzekér pízst. E lett a haszna, mer a többi megmaradt.

(Ezek semmi mesék. Nem érdemes ezt mondani.)

31.

SZEBENI MUZSIKUSOK

A szegíny fuvarosnak vót egy számar. Kifogta este, sz beeresztette az istállóba, megkötötte. Lehúzta az öl tetejírül az utolsó kive gatz. Elibe lökte:

- Na, egyél! Rágg meg még ezt! Majd reggel a bűróddel számolsz!

Ezt megértette a csacsi:

- Heej! - aszongya. - Hát azír húrcoltam én a talyigám olyan sokszor? Lenyúzza a bőrömet? Nem tűröm ezt a csúnya halált! Csizmát csinálnak belőlem. Sárba, vízbe szaladgálnak.

A kapufélfátúl elbúcsúzott, osztán elrágta a kötelet, oszt ellógott. Hallotta, hogy Szebenbe jó keleti van a muzsikusnak. Hát mengyen oda, a bandába beáll.

Hát, ahogy megyen, szalad felé egy koppókutya. Megszólította:

- Hova, hova, koppó koma?

- Gazdám agyon akar lüni! Attúl menekülök.

- Ájj! De jó tettered, hogy nem tűröd azt a pocsík halált! Gyere velem Szebenbe muzsikusnak!

Megin mentek tovább. Akkor szalad egy nagy kandúrmacska.

- Hová, hová, kandúr koma? (Egye le a fene!)

- Jobb szeretek a tűzhellyen heveriszni, mint a paláson egér után szökdécselni. A gazdasszony a seprűtűvel agyon akar verni!

Naaa. Mennek osztán. Mán jóideje mennek, odaírnek a szebeni állomásho. (Ezelőtt minden községbe állás vót. Nem a vonat szaladt el az emberrel, hanem napokat szekerezett. Kocsmá, istálló minden városnál vót, szílen.) Hát lelkem! Ott kukoríkol egy veres kakas a kapufélfán.

Sztán akkor azt mondja neki a számár:

- Ugyan te tűzbevegült veress pajtás! Mir óbégacc ilyen nagyon?

- Hallottam, hogy gyönnék a vadászok vacsorára, az én húsom lesz nekik kirántva. Kidanolom magam utójjára.

Aszongya a számár:

- Ne tûrd azt a csúnya halált! Gyere velünk Szebenbe muzsikusnak!

Nahát, így osztán elindultak onnét Szebenbe. (Mer Szeben még odébb vót.) De mán íccaka tizenkét óra vót, mikor odaírték. A szélső háznál mécs vót, t oda benízett a számár. (Ű vót a legnagyobb.) Oszt akkor visszafordúlt a többihe:

- Itt szükséges lesz egy tust húzni, mer esznek, isznak odabe! Pízen osztoznak! (Rablók vótak odabe.)

Hogy minnyájan belássanak, a számár hátára ugrott a kutya, a kutya hátára a macska, macska hátára a kakas. Akkor osztán ki-ki magamódja szerint elkezdett óbégatni: a számár ordított, a kutya vonított, a macska nyávogott, a kokas kukorikolt! Megijedt a tizenkét ember, hogy mi lehet az? Nem tudták elgondolni mi lehet. Otthatták a házat!

Ezek meg bementek, az ottmaradt ítelből jóllaktak, osz lefeküdtek. A macska lefeküdt a tűzhelyre. A kutya meg a konyhazugba összekuncsorodott. A számár meg kiment a szemétdombra a házélibe, oda feküdt. Kakas meg a ház tetejire.

Nahá, mostan megállt a tizenkét ember tanácskozni:

- Te! Ne mennyünk vissza megnízni, hogy mi vót az?

Egy vállalta, hogy Ű visszamegy, megnízi, szíjjelnízi.

- Na, várjatok meg!

Ezek elótották a mécsset, osztán setít vót a házba.

Akkor kap egy gyufát a zsebéből: látja, hogy fénylik ott valami a tűzhellyen. Azt tudta, zsarátnok maradt ott. Szt a macska szeme fénylett, aho nyomta a gyufát. Am meg nekiugrott lelke! Oszt csikarta, rugta, vágta, harapta. Szaladt kifele, oszt ráhágott a kutya farkára. Am meg belefalt a lábikrájába, úgy, hogy alig tudta kikapcsolni. (Egye le a fene!) Akkor szaladt a szemétdombon keresztül. A számár meg úgy hátbarugta, hogy hasoncsúszott.

Na, odament a többiekhe mosmán.

- Na mit láttál?

- Ó, hallgassatok! Egy fin varázsló szemem mart, maj kirugta a béletem. Konyhába meg úgy a lábom ikrájába kapcsoltak valamit, hogy alig tudtam kiakasztani. Jövök hajjátok a szemétdombon keresztül, ott meg egy bűnkösbottal úgy hátbavágtak, hogy hasoncsúsztam egy darabon. Táguljunk erről a helyről, fel vagyunk fedezve! (Furcsa ez, olyan helyen, ahun sok fiatalság van, röhögnek rajta.)

Eltágultak oszt.

32.

A RÓKA MEG AZ OROSZLÁN

Az oroszlány elküdte a medvét, hogy híjja a rókát oda, az oroszlánho, hogy engesztelje ki, mer igen nagy a bosszúsága. (Nagy a király haragja.) Oszt mondta a medve a rókának:

- Tudom öcsém, hogy vannak alagútjaid, ha ostromolna a király, hát: tudnál menekülni. (Melepartus várába lakott a róka.) De ugyan mondjad mán - kérde tülle a medve, - hát hogy kaptál arra, hogy a bárányokat megedd?

- Hát ott lakott apám, ahun a bárányok jártok, oszt a kis bárány bégetís rettenetes teccett a fülemnek. Közzéjek vegyültem, csókolgattam űket. S egyet úgy megcsókoltam, hogy a számba buggyant a víre. Olyan jóízű vót, azóta nem tudom megállni, hogy ne fogjak el belőlle, ha csak tudom.

Hátosztán, dehát menjünk a medve után, aki azt mondta:

- Menjünk a királyho!

Aszmondja a róka:

- Elmennék én urambátyám magával, de ez a bűti eleddel úgy megterheltem a gyomromat, hogy beteg vagyok.

- Mi vót az a bűti eledel? - kérdi a medve.

- Aszongya:

- Lípes míz.

Aaa! Erre nagyot nyelt a medve a szájján. Avval ű is szeretne jóllakni!

- Hát, ehét urambátyám! - aszongya. - Elvezetem én olyan helyre, hogy ehét akár egísz íletíre. (Így mondta a kis könyv.)

Tudta a huncut róka, hogy egy gazda ember egy nagy fát akart szíthasítani az udvarán, de abbahatta. Ott maradtak az íkek is benne. Odahíttá a medvét: Húzza a lábával szít,oszt ott van a hasítíkba! ű meg az órával kilökdöste az íeket: összecsapódott a fa,odaszorította a medve lábát! Csak az inakat húzta ki. Odamaradt: körmi,bűri, mindene.

De elkezdett ám ordítani, hogy összecsdűlt az egísz falu. Elkeztík ütni, verni ott. A kántor is egy görbebot-tal. Jutka asszony a nyújtófával. De mikor a falu kovács-csa odament egy nagy pöröllyel, olyat vágott a homlokára, olyannak látta az eget mint egy klárnét.

Akkor rántotta ki a lábát a medve, mikor a kovács odavágott neki. Elkezdtek oszt hátrálni, az ütlegelő se-reg. Jutka asszony beles...elt a folyóba. Azon rimánkodott a kántor, hogy azt húzzák ki, mer ki főz neki túróscsuszát? (Jó is a, mikor az ember éhes.)

Nahát osztán, a szegíny medve meztítláb, hogy enyhítse a fájdalmát, beleúszott abba a folyóba, ammékbe Jutka asszon beleesett, ott átúszott a túlsó partra, oszt lefeküdt a fűbe. Nagy fű vót ott.

Oszt arra jön a róka másnap. Kérdi túílle,a medvétűl: Na, hogy ízlett a míz, öreg?

- Hallgass, te lelketlen bitang! Az ember a halállal vívódik, oszt gúnyolódol? (Hát gúnyolódott is am mindig.)

Nahát, akkor osztán lefeküdt a Cselfi. (Mer így mondta a könyv.) A fűbe hanyatt. A nyelve hosszan kinnlógott. Hát osztán két holló akarta megnízni, hogy il-i vagy halott?

- Hát gondold meg felsíg - mondta a királynak a másik állat, - hogy szegímy felesígem odament megnízni: il vagy halott? Szegíny felesígemnek a fejit a begyijig elharapta! (Egye le a fene!) Ez megin búni lett a rókának.

Am medve elment a királyho, az oroszlánho. Megmutatta neki, hogy mezítlább tudott elmenni, mer micsinált neki a róka?

- Na! - aszongya. - Maj megyen - aszongya, - elkűgygyük a cirmost, a nagy macskát, az ügyes állat, azt nem tudja becsapni!

Elment osztán a macska. Nagy kandúrmacska. Vadmacska.

- Na - aszongya, - Cselfi barátom! A király irted küdött, hát mos mán gyere velem!

- Hát elmennék - akkor is aszmongya, a búti eledellel megterhelte a gyomrát, - de teveled elmegyek, mer te nem vagy olyan dúrva, mint a nagy medve.

Dehát aszongya:

- Jóllaktam avval a búti eledellel...

- Mivel? - kérdi a macska.

- Egérrel.

Hm! Nagyot nyalt a macska a szájján. Ő is szeretne avval jóllakni.

El is vitte egy mónár félszeribe. Annyi egér vót, hogy nem győztík pusztítani. Tyúkot is elvitte. A mónárinas tört vetett neki, oszt a hurok ráhúzódott a macskának a nyakára.

Nahát. Elkezdett rihákolni a macska, mikor a hurok a nyakán vót. A mónárinas meg a vasvillával kiütötte a fél-szemit. Mán vakon ment haza a macska. Az is kódus lett, mint a medve. Annak papuccsa nem lett, ennek szeme nem lett.

Hát oszt akkor mán harmaccorra a borzot küdte el a király. Azt mondta:

- Az unokaöccse a rókának, aztat mán csak nem teszi csúffá?

Hát oszt a borz elment írte. Mondta oszt, hogy mir ment. A róka azt mondta neki:

- Hát öcsém! Teveled elmegyek.

El is ment vele osztán. Mennek az úton. Azt mondja:

- Hát öcsém! Fílek a király elibe menni, mer bűnös vagyok. Szeretnék megáldozni, hogy tiszta lélekkel szeretnék a király elibe menni.

- Hát mondd el minden bűnödöt, ém meg mondok egy pár latin szót! Török egy hosszú gallyat, oszt végigütök a hátadon, (egye le a fene!) nagyot ugrassz, oszt meglesz a penitencija!

Akkor oszt addig diskuráltak, hogy megéheztek. Ott vót egy kolostor, annak az ajjába egy tó. Ott úszkáltak a kacsák. Abbúl egyet megfogtak, oszt megették. Hát.

- Hát tudod kedves öcsém! A farkas mindig éhes, avval csináltam legtöbbet. Megyek tudod az erdőn keresztül, ordassal. Ott eszik egy gyönyörű szíp kanca lú, egy háromhónapos kiscsikóval, (milyen szíp lehetett a!) egy tisztás gyepen. Aszongya az ordas:

- Heeej! De jó vóna a csikóbúl jóllakni!

Hát osztán odaküldött engemet, hogy kérdezzem meg:

- Nem eladó a csikó?

Mondta a kanca:

- Hogyne! Jó pízír!
- Mi az ára mégis?
- A bal hátúlsó talpamra van írva!

Elmentem a farkasho:

- Eladó a csikó, de a bal hátúlsó talpára van írva.
Eredj, olvasd el!

Hát odament lelkem, oszt olvasni akarta. Oszt úgy fűbe rugta! Tehetek én rúlla, hogy a patkószegsarok belement a koponyájába?

A kanca meg elballagott.

Odament a róka:

- Na, hogy ízlik a csikópecsenye?
- Hallgass, te lelketlen! Látod, hogy a halállal küszködök, még mersz figurázni?

- Hát a nem elég - azt mondja. - Csak éhes vót.

Odaírt a felesége is. Azt kívánta, legalább azt tarcsam jól. (A nyavalya törje ki!)

Tudta, egy juakólba, hogy kikaparta a palánk ajját, de ő nem bútt be. Hát oszt, a farkasné asszonságot kinszerítette, hogy bújjik be ő, ha ehetnék! Ab be is dugta a fejit, oszt a füle megakadt, oszt nem tudta visszahúzni a fejit. A huncut róka meg nekiesett a farkasné farának. (Mindig szerette vóna farkasné asszonságot *megvágni*, most alkalom vót.) A farkas messziről látta. Mondta a ponci-juspilátussát!

- Láttam, hogy járt a farod! Láttam, hogy micsináltál!

- Nem igaz! - aszongya. - Én csak ki akartam húzni!

Elszaladt a róka.

Megfogta az ura a farkát, oszt húzta. Kiszakadt. Megkapta a két hátúlsó lábát, annálfogva csavargatta.

De a komondorok szaladtak, ugattak. (Nem tréfa vót az mán akkor.) Hát osztán (lássa milyen haszontalanság, oszt

mennyi babra van vele? Pedig ott is mit ír e, ha valaki olvassa?) elszaladt oszt a farkas a feleségivel együtt, kihúzta onnét.

Ordas aszongya neki:

- Hát, ha már így jártunk, a feleségem is éhen maradt, nem tucc valami prédát?

- Hát láttam én, egy gazdaember egy disznót megölve, felhordott a padjára. (A kakasülőre szokták felaggatni. Ott van jó helye a szalonnának, járja a levegő, fagy. Jó egíssiges.)

Eztet panaszba tette a róka a királynak: a rókát küldte fel a farkas a padra a húst lehánni! A farkas meg várta idele. Ammit a róka lelökött, a farkas mindig megette. Neki a fa maradt, amire ki vót a hús peckelve. Ezt meg űtette panaszba a királynak. Panaszba tette, hogy:

- Asziszted - aszongya, - hogy ordas annyira panaszkodik, hogy így meg úgy; nem adott nékem semit a húsból, csak a fát, ami megmaradt. (Elárulta egyik a másikat.)

Ótán azt mondta a király:

- Nem al lesz! Hanem jöjjön ide minden állat, madár, minden! Akkinek panassza van, mondja el!

Lett olyan sipogás! Mindenki csak a rókára panaszkodott: Kismadárját megette! Tojását megette! (De hisz am meg is ette.)

A kis pacsirtának három madara vót. Odament hozzá:

- Adjál egy fijadat, mer szántom fel a földet!
- Ne edd meg te, ezt az ártatlan kis jószágot!
- Adjad ide, mert szántom! (Dúrt az órával.)

A pacsirta odadta. Bekapta. Jön a másikér egy kis földő múlva. Mán csak egy maradt.

Akkor odament a kis kutya, egy kis sárga kutya:

- Mir sírsz, te pacsírta?

- Hogyne sírnék - aszongya, - három kisfijam vót, ket-
tőt megett a róka, g ha előjön, ezt is megeszi.

Aszongya a csepp kutya:

- Ha előjön, maj mondjad neki, hogy szántsa fel a fő-
det! Ém meg elbúvok egy bokorba, osz majd előjövök.

Hát osztán, jaaa! Odament a róka meginn. Ott rette-
netes nekifogott a róka, dúrta az órával a fődet. Meg a
lábával kaparta. Osztt akkor odaszaladt a kis kutya. Hehő!
Lelkem! Belefalt a farkába. Hm! Hogy szaladt a róka visz-
szafele a lyukába! A kis kutya nem írte el.

Odabe a róka, a lyukba aszongya:

- Na te első lábam, az Isten áldjom meg, hogy olyan
jól tudtál kapaszkodni! Nem írt el az a kutya! Te is, te
hátúlsó lábam, olyat löktél rajtam, hogy haladtam egy ö-
let! Hanem te lompos farkam! Alig bírtalak magam után húz-
ni! Most, kiteszlek a lyukon!

A kis kutya meg ott vót, oszt farkcsíkjába: kihúzta,
ótán meg megfojtotta.

(A kölykök oszt ennek örülnek, hogy milyen prémi
lett a rókából a kisasszonyoknak! Tám még az én unokámnak
a kötőjjire van varrva, még a szeme is megvan.)

Hogy kihúzta, megfojtotta, en nincs tovább! Megdög-
lött, hát nincs tovább.

33.

IGAZ TÖRTÉNET

Hát egy igaz történetet mondhatok-i?

Jött a gulyásho a kondás:

- Jó napot komám! - Nyútsa a dohányzacskót. - Gyűjt-sík rá! - Úgy szokták azok, mingyán a pipával kezdik, e-gyik a másikából.

A másik meg:

Itt az enyim is. Maga meg ebből gyűjtsík rá!

- Hajja komám, hogy megjártam most! Ahogy jövök, lát-tom, hogy egy róka félig benne van a lyukba, kaparta az e-geret. Megfogom a lompos farkát, jól ráhúztam! Am meg po-fon fosott! Ém meg odakaptam a kípemhe, a róka meg addig addig elszaladt. Csak legalább ne engedtem volna mán el!

34.

EGY MÁSIK IGAZ TORTÍNET

A juhászember ment vóna a komjáho. Úgy másik juhta-nyáho. Egy farkas meg szembe ment vele mingyán.

Hát, úgy hallotta, hogy hótt embert nem bánt a far-kas! Hát hanyatt feküdt az ember, úgy várta a farkast oda. Oszt a farkas meg mingyán vígig szagolta, oszt elkezdte nyalni az álla ajját. Annyira, hogy mán vír serkent belől-le. Oszt akkor, tudta, hogy a farkas ha vírt írez, bele-fal. Akkor hirtelen így megölelte a farkast *(két karjával mutatta. M.S.)* magáho szorította.

- Komám! Komám! - Felugrott, vitte a farkast.

Meglátta az is. (Nem aludt mán a.) Rögtön egy kötél-lel szaladt. Nyakára kötötték a farkasnak, fel a kútgémre!

Na, maj gangázol ott! Egyen ki a rossz!

A NAGY KUTYA, MEG A KIS KUTYA HANGJA

Tarisznyába rakta a juhász, hogy mi szükséges neki. Ráírta egy papírra, oszt a kutya nyakába akasztotta. Bevitte a kutya oszt a kocsmárosho.

Két pakli gyufa! Két pakli dohán! Kila só!

A kutya meg kivitte a gazdájjának. Píszta nem küdőtt írte, azt bevitte maga. Nem fílt a többi kutyátúl, farkasfogú kutya vót a! A farkast is megfogta.

- Na, kihoztad? - mondja neki a gazdájja. - Nem bántottak a kutyák?

- Egyet felkaptam, oszt elvertem véille a többbit, - mondja a kutya.

- Derik állat vagy! Na, mingyán levágok egy báránt, neked adom a máját, amífr ilyen jó kutya vagy.

A kutya oszt jóllakott. Feküdt a dranka mellett. Vót ott egy kis puli is, am meg mellé feküdt. Érezte a nagy kutya, hogy jön a farkas:

- Gyü má! Gyü má!

A csepp kutya meg felugrott mellőle:

- Itt va má! It va má!

A nagy kutya is felugrott:

- Hú! Hú! Hú? - Faldosott.

A RÓKA MEG A FARKAS PÁRBAJA

A rókának párbajra kellett menni a farkassal. A majmasszonyok behítták, megoktatták.

Sokat egyík, sokat igyík, sz ne mennyík vizelni. Maj reggel, kor kergeti a farkas, hu...zzík a farkára, oszt szaladjík a farkas előtt, mer az erősebb, oszt verje tele a szemit h....al, ót meg rugja teli homokkal! (Ki vót okoskodva. Akkor maj vakon legyőzi, hirtelen visszafordúl.

Nem győzte le azír. Abba a csepp könyvbe ev vót az utolsó levél, azt lehetett olvasni:

- Kedves bátyám! Bocsáss meg, hogy megütöttelek véletlenül! - mondja a róka. - Nem akartalak.

Mer akkor mán csak rajta vót a farkas: lenyomta, oszt ott rimázkodott alatta. Ez ennyi vót.

37.

KACÚR KIRÁLY

Hát, ahun gyött, itt a hajdú kapujába, nagy sár vót, víz vót. Vót egy nagy tó, ahun a kacsák úszkáltak. Egy macska ott sétált a víz szílin. Egy róka meg túlnét. Nízte a macskát nagyon, mer még nem látott olyyat, hogy mi. Nem esmerte. Átkijátott:

- *Nem esmerem személyedet,
Kérdezném becses nevedet!*

Aszongya:

- *Év vagyok a kacúr királly,
Aki mindenkivel kijáll!
Aki körmöm közzé kerül,
Onnan senki nem menekül!*

Úgy megijedt a róka, még most is veress a szőre.

- Meghínam kegyedet egy kis esti ebídre. Elfogadná-i? Elfogadta a macska, és elmentek. Megkerülte a vizet, oszt odament a rókáho.

Mentek oszt együtt. A macska dorombolt, feltartotta a farkát. A róka meg mindig tekingetett rá, hogy nem ugrik-i az ő hátára?

Elmentek. Oszt vót ottan ürgehús, kisliba hús, fogoly-pecsenye. (Igen, hát megfogja a róka a kis fácánt is.) Jóllaktak. Kor lefeküdtek. A róka kiült a lyuk szájába, a házának a szájába. Oszt akkor megy arra a nyúl. Aszongya:

- *Rókaház előtt ne járj!*

Mer alszik a kacúr király.

A nyúl kérdi:

- Milyen az a kacúr király?

- Feltartott zászlóval, dobszóval jár, tarka dolmánt visel. (Tarka vót a macska, egye le a fene!)

Úgy megíjjedt a nyúl, hogy elkezdett szaladni. Elveszett a szeme fínye, mint az enyém, oszt: nekiszaladt egy fának, szíjjelütötte a fejit. Ippen arra járt a farkas, mer annak is mondta a róka, de an nem döglött meg, am megette a döglött nyúlat. (Tye le a fene a béleket!)

Na de oszt, megíjjedtek a nagy állatok! A tigris, oroszlán, meg a medve! Összegyülekeztek, hogy csináljanak egy kis vendégsíget.

Hát mikor kíszen vót a leves, megfőtt, akkor megfogadták a varnyút: postahordónak. Ment a varnyú, repült egyik ágrúl a másikra:

- *Jöjjenek mán róka koma,
Kíszen van a nagy lakoma!
Mán az ürge a nyárson,
Olyan puha, mint a bárson!*

- *Várj egy cseppet varnyú pajtás,
Ammíg tart egy szempillantás,*

*Hagy húzza fel a nadrágját,
Üsse össze a bokájját!*

De mán megint ment a varnyú:

*- Jöjjenek mán róka koma,
Kíszen van a nagy lakoma!
Mán az ürge a nyárson,
Olyan puha, mint a bárson!*

*Várj egy cseppet varnyú pajtás,
Ammíg tart egy szempillantás,
Hagy kösse fel aranykardját,
Pödörje ki a bajusszát!*

Na oszt, akkor mentek osztán csakugyan. Akkor meg annyira megíjjedt azok a nagy állatok, hogy felborongatták az ítélt. Oszt elszaladtak. Szaladnak, akar a veszett marha. Hát tanálnak egy kutyát.

- Hova szaladtok? - kérdi a kutya.

- Jön a nagy Kacúr királly! Aki mindenkinek kijáll!

De a macska meglátta a kutyát, rögtön szaladt a fára. Kutya felnézett a fára:

*- Ááá! Király vagy te az egereknél,
Akitől csak a gyáva fél!*

Így vót e. Úgy megszígyelték magukat a nagy állatok, hogy azóta mindig külön járnak. Szígyellnik egymástúl.

AZ OROSZLÁN, MEDVE MEG AZ EMBER

Hát oszt, azt mondta az oroszlán, hogy űnálla erősebb nincs! Azt mondta neki a medve, hogy:

- Az ember erősebb!

Hát egy ember kiment az erdőre, oszt megtanálta az oroszlán. Azt kérdi tőlle:

- Te vagy az ember?

Azt mondta az ember:

- Én nem vagyok ember.

- Hát mi vagy?

Aszongya:

- Ács.

- Hát osztán, ha ács vagy te, minek jöttél az erdőre?

- Azír, hogy nizek olyan fákat, amiből csinállok nagy katulyát.

Hát oszt, azt mondta neki, csinájjik neki is! - azt mondta az oroszlán.

Úgy egymásba rakta a fákat, egymást fogta. Nem vót abba szeg egy csepp se. Mikor kíszen vót, mán az utolsót kellett rátenni, akkor azt mondta:

- Na, űlj bele! - mán az oroszlánnak mondta.

Beleült. Rátette oszt az utolsó fát, amivel fogta, rákopogtatta a baltával. Aszongya:

- Na, gyere ki! (Jó is vóna! De nem lehetett.)

- Látod - aszongya, - én vagyok az ember.

- Ej! Csak mondtad vóna, míg odaki vótam!

Szíjjeélszakította vóna. Bizon.

AZ EMBER TERENTÍSE

A jó Isten bundával teremtette az állatokat, a medvét is, meg az oroszlánt is. Azt embert meg meztelen.

Fázott. Hát rettenetes rimázkodott az istennek, hogy mír ű olyan meztelenül van teremtve?

- Hát - mondta a jó Isten, - annak bundát adtam, neked eszet adtam; íjjél vele!

Mán másik hónapba rajta vót a medve bőri az emberen. Lenyúzta a medvérül, tört vetett neki, oszt lenyúzta.

Bezón. Ez igaz lehetett.

A JÁNY APÁCA AKAR LENNI

Egy ember felültette a jányát a szekérre, mer ű aszonta, hogy apáca lesz! Felültette a szekérre, oszt mán vitte is.

Hát osztán, ahogy mentek, az út mellett két bivaly meg ott evett az árkon belül, a laposson. (Egye le a fene!) A ján meg aszongya:

- Apukám! Nem viszket annak a nagy fekete állatnak a bőri?

- Nem hát. Mír viszketne?

- Nekem e csepp helyen fekete, oszt maj megveszek vele.

Akkor fordúlt vissza a szekérrel.

- Hát mír fordul vissza, apám?

- Nem való vagy te apácának, jányom! - Vitte vissza.

ISTENNEK AJÁNLOM

Egy embernek: világtalannak született egy jánya. Osz-
tán vinni akarta Pócsra, abba a szent templomba. *Viszen
egy kas míhet, hogy majd odadja az egyháznak!*

Osz mikor nem messzi vót mán, aszongya a jány a sze-
keren, hogy:

- Idesapám! Az a pócsi templom? Az a magos?

Aszongya:

- Az. Hát - aszongya az apja neki, - látod?

- Látom én! - aszongya. - Ollyan szíp magoss templom!

Igen, hát osztán, azt mondja a jány, hogy ű lássa.

- Hát akkor minek menjünk? - aszongya, oszt vissza-
fordúlt.

A míhkast meg eleresztette. Kiszállt a kasból mind a
raj, oszt odaszállt a templom eressze alá, egy lyukba, a-
hova akarta vinni. (Hallottam, akik odajárnak a búcsúra...
mondják, hogy ott van.)

A jánnak meg visszajött a vaksága!

* * *

Hát mondja meg, hogy míllyen rosszúl esik az ember-
nek, ha a jó Isten ígír valamit, oszt nem teljesedik.

Azt a míhkast a jó Istennek szánta az ember, oda is
repült, ahova szánva vót.

ELÍLEK TÁN ÖRÖKKÉ

Mikor öregedtünk, hozta a felesígem a pájinkát. Egy fél hét alatt elfogyott egy félliter. Egy liter kellett egy héten! Mondják ám az asszonyok:

- Hogy pirossodik a vín Görbedi!

Olyan melegem vót sokszor, hogy megsúlt vóna a tojás a hónom alatt. Akkor oszt elmentem az orvosho. Levetkeztet, minden, megvizsgál. Aszongya:

- Iszik maga?

- Iszok.

- Mennyit?

- Egy héten egy litert.

- Hát ez a baj! - aszongya az orvos. - Ha csak annyit iszik, amennyi jólesik, av vírré változik!

Adott oszt olyan orvosságot, hogy elment az étvágyam. Azúta nem iszok pájinkát, oszt: elílek tán örökké, mint az örökíltű zsidó.

Mikor Jézus vitte a keresztet, ott vitte a zsidópap kapujába, oszt letette pihenni. A zsidópap elhajtotta onnét. Annyit mondott Jézus:

- Na, eredj te is! De ne halj meg soha!

Bement a zsidó a szobájába, de nem lelte helyit, nemhogy a konyhába, még a pipázóba se. Akkor osztán, veszen puskát, mondja:

- Oszt múlatom magam, az erdőn vadászok.

Nem jött este haza. Megtámadta az oroszlán. Bazon meg. Meg is vírezte, de meg nem ölte.

Szt elment olyan szigetre, ammek sziget egyik verekedett a másikkal, hogy majd ott agyonlövök. Nem lűttik.

Megvírezték, beteg vót. (Hát bizon, az meglehetett, meg-törtínhetett nagyon szípen.)

Ha az ember valami nagy bünt cselekszik, az Isten meg-bünteti harmad-, negyedízíglén. Hát osztán a zsidó(t) hi-jába vírezték meg, vagy meg is lűtték, de nem hótt meg.

Akkor összefogta kezit, lábát, oszt lehömpörgődzött, hogy majd agyonüti magát. - Így gondolta. Oszt a fenét! Nem lett semmi baja! Leesett a hegyöbölbe, a szakadíkba.

A két inassa meg ott vót: összeverték rögtön. Mingyán elővettük - ütni.

- Te mondtad, hogy üssük! Mink nem bántottuk vóna! - Megtudták, hogy Krisztus szent ember vót, Isten fija. (A papok vígezték ki.)

* * *

Ez a zsidó még most is ott van. Azt mondják, a var-nyúk minden aratáskor odavannak egy hétig. Minden varnyú viszen egy szem búzát neki. Azt küvel megtöri, abbúl ilős-kodik.

Miúta eljöttem, nem tudom micsinál azóta!

43.

A NYULAK MEG A BÉKÁK

Ezek a nyúlak összejöttek az egísz országbúl, hogy űk megölik magokat. Rettenetes szerencsétlenek! űket minden-ki bántja, mindenkitűl félnek, elszaladnak.

Hát oszt, összeszegődtek nagy csapatba, - űk mennek, osztán beleölik magokat egy nagy folyóba.

De kérem! A folyóbúl a békák kiűltek a víz szílire. Mikor a nyúlak mentek: megíjjedtek, mind beleugrott a víz-be. Nagyokat cuppant, hogy ugráltak bele a vízbe.

Akkor megáll egy kannyúl legelől:

- Idehallgassatok! - aszongya.- Van nállunk aki jobban fil! Mijénk a bátorság! Menjünk mos mán paszulyindát enni, meg lucernát!

Ezóta vannak meg a nyulak.

44.

TANÍTSÍK MEG MAGA ARRA, AMIT TUD!

Egy fijatal asszony odakerült egy jó gazda házhoz. Na hát oszt akkor aszongya a fijatalasszony az anyóssának:

- A maga fija elvett engem, maga nekem anyósom.

- Hát igen, hát av vagyok - mondta az anyós, - hát mit akarsz vele?

- Hát tanítsík meg maga engem arra, amit maga tud!

- Hát mit gondolsz te, mit tudok én?

- Hát én nem tudom - sz mondja, - csak a magok disznójjuk mindig kövérebbre hízik, mint a másé. A magok tehenek mindig több tejet ad, mint a másé. Magok gabonaföldjük mindig több termést ad, mint a másé, hoggy a?

- Hát akkor ugyi, te szeretnél megboldogulni?

- Hát szeretnék - aszongya.

- Nahát, gyere menjünk fel a padra! - Felhitta az öregasszony a padra.

Felmentek a padra.

- Bújj be oda a kímín megí, oszt ami a kezédbe akad, hozd ki!

- Nem leltél még semmit?

- Egy puha akadt a kezembe.

- Hozd ki hát!

Akkor felállt onnét, ngykízláb vót a menyecske, oszt felállt ott, ahun lehetett.

- Na gyere, menjünk le! - aszongya.- Maj jobban lásuk odale. Ammi a kezedbe van, nizz meg jól!

Forgassa a menyecske. Kérdi az öregasszon:

- Hát mit látol?

- Hát semmit - aszongya, - egy agyonfódozott roszködmön ez.

- Nahát, nyűjj el úgy minden gúnyádat, meg fogol bol-dogulni! Ne menj a divat után! - Bizon.- Azt mondod, hogy a mi disztónk kövérebbre hízik? Tanuld meg, ha kettő lesz, ájj mellette amíg eszik, mer ammek jobban eszik, vagy erősebb, hát megeszi amattúl! (Hát nem úgy van? Úgy van.) A tehenünk több tejet ád, aszondod? Hát tanuld meg fijam, hogy mindig, amikor le akarsz feküdni, eridj ki jaz istállóba, vedd fel a kis bundát, alá a lámpást, (messzi vót az istálló) nizz bele a tehen jászlába!

- Osz ne csinájjak semmit? - kérte a menyecske.

- Ebadta! Ha nem lesz előtte, csak lököl neki valamit? Hát hogy adjík, ha te se adol neki? (Tudom erre is aszongyák, ha elolvassák: ez így igaz.) Maj mikor a gabona a szűrűn (az udvar közepin: összetolva; nem gyött min-gyán szípen a zsákba, mint most) lesz mán, akkor íccaka tizenkét óra tájon, kötsd fel az uradat: vegye fel a szűrt, alá a vasvillát, menjik kerülje körül a garmadát!

- Jaj! Jaj! Jaj! Hogy mondta nekem az anyósom! Még eccer se kötöttem fel ezt az embert. Nade, felkötöm estére!

Alszik az ember, az asszony meg elkezdi lökdösni:

- Apja! Kelj fel!

- Minek, na? Alhatnám én! (Dógozott an nappal, el vót fáradva.)

De nem hagyott neki bíkít az asszony, felkötötte:

- Kerüld körül a szűrűt!

Felvette a szűrűt csakugyan, oszt alá a villát, kiment. Az asszony ottmaradt az ágyon. Az ember ment ki csak. Akkor hallja az asszony, hogy roppant nagy kijabálás van odakint. Szalad ki, hogy:

- Mija, te? Mír kijabálsz?

- Azír, hogy a szóga mán egy félzsák gabonát húzott a törek alá, lopta! - aszongya.

Ez arra tanít meg mindenkit, hogy: hogy legyen figyelmes a maga házában. Hogy legyik meg a mázsa menyiség, ha ellopkodják?

- Jaj! Jaj! Hogy mondta az öreg mama, hogy nízsek be a tehén jászlába, mielőtt le akarok feküdni! Itt van ni! Nem ád a tehén tejet! Nade, megnízem estére.

Vót egy húszéves szógálójjuk, kifejt egy liternyit este, mikor szokták, a többi meg bennehatta. Osz maj mikor lefeküdt a gazdasszonya is, akkor fejte ki a többi! Hát! Szeretőjje vót, mán annak pogácsa kellett. Oszt abba kiszítette a tejet, hogy minél jobbat csinájják a fijúnak.

Akkor oszt ű meglátta kívülről, hogy világosság van. Odament az ajtóhoz, hallgatódzott. Hallja, hogy zubog a tej. (Na, tessék jó gazdasszonnak lenni!) Bement az asszon, a gazdasszon. (Hát teccik gondolni, mit mondhatott?)

- Heeej! Disznóságos teremtetten! Meg így! Meg úgy! Vigyázott máskor, oszt lett tej megint.

Ügyesnek, szorgalmasnak kell lenni, úgy haladhat a gazdálkodás rendesen. (Még erről tanulhat a többi is, nemcsak hogy mese.)

Em mán a vígi.

A PÓRÚLJÁRT PAPAGÁJ

Egy naccságos úrnál vót egy papagáj, oszt oda is járt a szógállóho valami fijúféle. Rátottát sűtött neki a szógálló. Bevarrta a s...it a madárnak a szógálló.

- Rátrotty! - Még azt is mondta, hogy: - Varrta Kati! Varrta! - De azt nem mondta, hogy mit.

Megdöglött oszt a madár. Hát rettenetes sajnálta a naccságos asszony, mer az megmondott mindent, ha valaki valamit el akart vinni.

Hát mondja oszt a szógálló:

- Tessík hát letenni a karikagyűrűjjet az asztarra, hogy nem tudja a papagáj megmondani: ki vitte el!

Osztán letette. Kiment a konyhábúl mindenki. Mikor a madár nem nízett oda, a jány lehajolt az asztal mellé, hát osztán: a nyakába csapta a kabátját hátúrrúl. Csupsasz fara vót befele a madár fele; oszt felnyúlt a gyűrűír, oszt levette. Na, akkor ment a naccságos asszonyho:

- Na! Tessík megkérdezni tülle, hun a gyűrű? (Matyi madár vót. Mátyásnak hítták.)

- Na, hun a gyűrű, Matyi?

Aszongya:

- Elvitte! Elvitte! Nagy szakáll! Nagy pofájja! Elvitte!

Eltünt.

Azután öltík meg.

* * *

Meg vót egy majom. Am meg rettenetesen piszkolt. Am mán nagyobb vót, mint a madár.

Megítettek vele sűtíshe való port. (Kováaszt csinál-

nak belőlle.) Oszt megittattak rá egy félliter borecetet.
Megkőtt benne! Meg kellett neki dögleni...

(Nem lehet azt kibeszélni, hogy ahun két nagy jány van, hogy micsoda huncutságot tudnak elkövetni - szógál-lók!)

46.

A TÓTEMBER MEG A KUKORICA

Hát osztán, a farkas, meg a medve azon okoskodtak,
hogy: űnálla nincs erősebb, mondta a medve.

- Az ember erősebb! - mondta a farkas.

Aszongya a farkas:

- Na, várjunk egy kicsit, maj gyön itt egy ember, oszt
avval birkózz meg!

Hát megyen ott egy ilyen vínember, mint én vagyok.

- Na - kérdi a medve, - ez az ember?

De a farkasnak több esze vót, mer aszongya:

- Em mán csak vót ember!

Megyen egy gyerek, egy fattyú.

- Na, ez az ember?

- Dehogy! - aszongya. - Em még csak lesz ember!

Na jigen, akkor megyen egy huszár. Kérdi a medve:

- Na, ez az ember?

- Na! Em már talpig ember!

Ki is ment. Két lábra állt. Am meg elkezdte: lövő-dözni.

- Heeejj! - aszongya. - Csak úgy sodorta a hátamrúl
a szőrt, meg a bűrt! - azt mondja. - De még as semmi!
Mikor a s...ibűl kirántotta a finyes nyelvit, oszt avval

nyalogatott, feslett rúllam a hús, szőr, minden! Ezt már kibírni nem lehetett!

Hát, a huszár oszt elbánt vele.

48.

A DUDOGÓS JUHÁSZ

Ott állt a juhász az útfélen. De dudogós ember vót. Olyan dudogósan beszílt.

A huszár meg tudta. Szt azt kérdi a huszár, mikor o-daír: (A beszélgetés orrhangon történt. M.S.)

- Jó napot aggyonisten! Barátom!

- Jó napot!

- Mongya mán, micsoda az a sok apró?!

- Kis bárány.

- Oszt nem harap a?

- Jámbor nagyon - azt állította a juhász.

- Hát az a kis fekete közte, micsoda?

- Kisbárány az is.

- Heeej! de szeretném látni!

Megfogja ű a kampóval mingyán. Ment, a kampót beleakasztotta a lábába. (Csak úgy foghassa meg. Hátúlsó lábába akassza, oszt mán fogja is a hátát, am meg nem visít az ártatlan.) Vitte oda a huszárnak:

- Jaj, de filek! - aszongya.

- Nem bánt e! - csak mondta a juhász.

Akkor megsarkantyúzta a lovat a huszár, oszt: álló vele. Lássa a juhász, hogy viszi mán. Akkor kijabál:

- Haram meg bárányom! Haram meg!

Visszakiját:

- Az apám is juhász vót! Nem filek tülle!

Akkor parancsolt a kutyájának mingyán a juhász:
 - Gavallér! Hajcsad a birkákat a zrankába, az akolba!
 Oszt ment mingyán a huszár után a parancsnokság.
 Jelenti. Hát oszt a tiszt aszongya:
 - Megesmerné?
 - Meg én! - aszongya.
 Kijállította mind a katonát, sorba. (Lehet, hogy az
 az egy nem is vót közte.) Megy a juhász:
 - Nem ev vót! Nem ev vót! Nem ev vót! Nem ev vót!
 Akkor odaírt ahho, ammek vót:
 - Ev vót ni! Ev vót!
 Am meg rárivalkodott, dehát nem dudogóson:
 - Ni! - aszongya. - A zistenfájját neki! A héten kinn
 se vótam a kaszárnyából, oszt még énrám fogja!
 - Bocsnátot kérek! - aszongya. - Nem maga vót, mer
 az ilyen beszédű vót, mint én.
 Nem lett am meg...

49.

A CSACSI LAKODALMA

Megyen ott kampóval egy juhász az úton. Kezibe a kampó, mer annélkül nem megy. Kalapjánál a tűzoktallú, mer az szokott lenni a kalapjánál. (Fehér, kereszbe piros csíkok vannak. Olyan is van, hogy a félódala tiszta fehér, a másik részi meg tarka. Szíp a. A daru szíp, a darutallú!) Na, megy a juhász.

Jön ré szemközt két csacsival egy fazikasszekér, fazikat hozott. Köszönnek, mikor odaír a juhász. Kérdi a juhász:

- Húnnen jön, barátom?

Aszongya:

- Korondrúl.

- Hát ott mindenki fazikas? - kérdi a juhász.

- Majnem mindenki, mer alkalmas a föld hozzá.

Na igen, hát osztán:

- De jó - aszongya a juhász, - hogy tanálkoztunk, mer mos jövők a hortobágyi pusztárúl, oszt ennek a számárnak a testvírénje firhe ment, oszt azt izente, hogy kérdezzem meg túlli, hogy elmennek a lakodalmi mulatságba, vagy itt járnak el az úton? - Sugta a juhász a számárnak, oszt addig, míg sugott: tüzes taplót dugott a szamarak fülébe.

Kérdi a fazikas:

- Mit mondtak a szamarak?

Ú meg azt felelte:

- Azt mondták a szamarak, nem mennek annyira, eljárják az úton!

De még ötven lépésre se ment a juhász, mán akkor rángatták a szekeret erre, meg arra! Hát mondja a fazikas:

- Mi az istennek mondta meg? Még be se állt a lakodalom, mán viszik a szekeret össze-vissza!

Sütötte a tapló! Dugta a fejit a surjánba, az akácfa közzé! Dörzsölte! Ki akarta dörzsölni. (Pásztor emberek avval gyútanak rá. Kell annak gyufa? Fene!) A szekeret is beleborították az árokba, összetört a sok fazik!

Úgy bír a!

A RÓKA MEG A SAJT

A róka belenézett egy kútba. A hódvilág meg belesü-
tött. Hát azt tudta a bolon róka, hogy sajt van odale.

(Két veder járt a kútba, ne felejtsük el.) Az egyiken
ű leszaladt, a másik meg fennmaradt. (Két géznek is kel-
lett lenni.)

Dehát osztán hát, nem sajt vót, csak a hódvilág lác-
cott. Hát osztán mingyán tudta, hogy bajba került.

Megy a farkas koma:

- Mit csinálsz odale?

- Sajtot eszek.

- Ááá! Adjál nekem is!

- Gyere le! - aszongya. (Ű mindig a rókátúl kırt.) -
Űjj bele - aszongya - a másik vederbe, osz mingyán le-
gyössz!

Bele is űlt. De a farkas nehezebb vót, rögtön lesza-
ladt vele, a róka meg fel! Ekkor osztán a farkas maradt a
posvánba, a kútba.

Hát így szabadűlt meg a róka, a farkast meg otthatta.

Hát osztán törtınt, hogy reggel megyen a fıjatalasz-
szony, mingyán lássa, hogy mi van a kútba. Kicsődıtette az
urát, a két szomszıdot, osztán hát felhűzták a farkast, de
űgy, hogy meg is fogták, osztán eladták a bűrit, megnyűz-
ták.

(A rókabűr tám még többet irt vóna, dehát mán az el-
ment.)

KIS KOLOZS MEG NAGY KOLOZS

E csak egy testvér vót, két ember.

Kis Kolozsnak vót egy lova, a bátyjának meg három. Hát oszt egész héten mindig Nagy Kolozsnak szántottak, csak szombaton szántottak Kis Kolozsnak, mer neki csak egy lova vót. Akkor ű hajtotta a lovat, Kis Kolozs - szombaton. (Hehehe! Le van?)

Nahát oszt, Kis Kolozs így gondolta, hogy egész héten mind a négy lú a bátyjáé, szombaton az övé. Csak úgy szólította a lovakat:

- Gyü te! Mind a négy lovam! - szombaton.

- Ne mondd többet te! - azt mondja a bátyja. - Hisz tudod, hogy csak egy a tiéd.

De megin mondta. A bátyja megharagudott. Fűbe vágta az isztikével az öccsijét. Felbukott a lú, megdőglött. Sírt Kis Kolozs. Siratta.

De milyen is a szegény: enyím vót, mán enyím nincs! Na dehát, a bűrit csak lehúzták. Nahát oszt, hazavitte, felterítette a házpadra, a kokasülőre. Annak szikkadni kellett.

Mikor mán osz megszikkadt a bűr, beledugta e zsákba, vitte eladni. Hát ment a pusztán keresztül. Hát tanált egy tanyát. Így gondolta, majd ott meghál. Kirt az asszontúl szállást. Hát an nem adott neki, csak a fészernek a tetején. Nahát, ű ott hevert. Felvitte a zsákot is, mer kutyák vótak ott, hogy el ne húzzák tülle.

Hát lássa, hogy mán úgy estefele, napszállatkor megyen egy fijatalember oda az asszonho. Akkor ű nem tudta,

ki jaz, mi jaz, de megtudta. Hát a kathólikus harangozó vót, lelkem!

Az asszon megsütött egy tyúkot. Egy kulacs bort az asztalra tett, még a tyúkot is süelve! Meg egy fonatos kálácsot. Hát!

Egy kis idő múlva lelkem, lúdobogást hall, hogy a Kis Kolozs meghallotta. A gazda jött, az asszonak a gazdája. Az asszon meg meglátta. A harangozót a kamarába zárta az asszony egy üresládába.

De az ember, mán a gazda, kérdezte Kis Koloztúl:

- Hát maga micsinál ott? Mír űlt ide? Vacsorált mán?

- Felűltem ide a kutyáktúl! Nem! - aszongya, felelte.

- Hát akkor győjjík le, osz vacsorájjunk meg!

Karimás kását tőttött a tálba az asszony, felrázta, oszt:

- Ehen, egyetek!

De Kis Kolozs a zsákkal behúzta a lúbűrt, hogy el ne vigye a kutya, oszt odatette az asztal alá. Nahát, akkor megnyomta a bűrt a lábával Kis Kolozs. Am meg mán zörgött, mer megszáradt a padon. Aszmongya a gazda:

- Mija?

- Varázsló! - mondta a Kis Kolozs.

- Mos mit varázsol?

- Most asz varázsolja, hogy odakinn a konyhába a vaklyukba van egy sűlttyúk.

- Eridj csak ki felesígem, níz meg!

Hát vitte be. Akkor tette oda!

Dehát, mondja a gazda:

- Mán megin nyöszörög...

- Bizon nyöszörög. Azt nyöszörgi, hogy ott van egy kulacs bor.

Hát küldte az asszont meginn, hogy küggye be, ha ott van.

Ott vót. Hát mi vót azt bevinni onnan?

Mingyán egyezkedett vele a gazda: Nem adja el azt a varázslót neki?

- Egy víka píz! (Nem is öt-hat pengő! Hehehe!)

Megmondta még a fonatos kalácsot is. Azt is betítette vele.

Na, megvan. Hát osztán aszmongya:

- Még tud ez a varázsló egyebet is. Hát - azt mondta, hogy - a kamarába a ládába van az ördög!

Mondta a gazda, hogy:

- Menjünk hát, nizzük meg!

Ment Kis Kolozs is a gazdával, szt mondta neki:

- Csak kicsit tessík felemelni, ki ne ugorgyík! - Nem igen örömmel Űlt mán az ott.

Felnyitotta egy kicsit:

- HüTTY, erre, arra! Harangozó pofát vágott!

Lecsapta vissza, oszt mondta:

- De harangozó pofát vágott, az anyjának erre arra! De ezt is vigye el! ... Nem viszi el ezt az ördögöt?

- Egy víka pízír! ... Kössük le - mondja Kis Kolozs, - mer: felnyissa, kiugrik az úton!

Nahát osztán egy targoncára tettík (nekünk is van olyan targonca), na, ezen eltolja.

Oszt tolta, amerre menni kellett Kis Kolozsnek, hogy egy hídon kellett átmenni. Nagy víz alatta. Íllyen új Tisza ni, mint mos csinálnak. Hát oszt azt mondja a Kis Kolozs:

- A fene tolja oda a targoncát, ahun lakik, arra foly a víz, oszt maj kifogja.

A harangozó meg meghallotta. Hát hogyne hallotta vóna!

- Hajja! Ne lökjék bele az Isten álgya meg! Megfizetek én írte!

De mán akkor billentett is a targoncán, mintha dűtötte vóna.

- Jaj! Ne lökjék bele, az Isten áldja meg! Kiveszem a píz a perselyből, oszt mind magának adom! (Avval nem törődött, hogy maj mivel számol.)

Hát osztán, elvitte megint haza a másik víka píz. Lett neki sok píze osztán. Oszt mán a harangozó adta.

Így osztán mikor hazairt, hát neki nem vót víkájja, küdőtt egy gyereket a bátyjánál, víkáír.

- Adj mán neki! - mondja a feleséginek a bátyja. - Mit mír a? Íletíbe nem vót mit mírni neki.

- Szúrkozzuk be a víka fenekit, sz beleragad egy pár darab!

Hát meglátták arrúl - píz mirt! Megtudták.

- Húv vetted azt a sok píz te? - kérde a bátyja, áment megnízni.

- Nízzed csak mennyi! Mán két víka pízem van!

Hazament a bátyja, mondja a feleséginek!

- Két víka pízer adta el azt az egy lovat! Hát én ha a hármat agyonütöm! Mennyit adnak azír?

Agyonverte a három lovát. Háááj! Há! (Teccik látni? Aki iskolába nem jár, ilyeneket tanul egyedül magába!) Vitte a búrit osztán eladni ű is, mint az öccse. Nahát oszt elvitte Nagy Kolozs a három lúbűrt, kijabálta a nagyvárosba a pijacon:

- Lúbűrt vegyenek! Lúbűrt vegyenek!

Mentek oszt a tímárok, de víka píz emlegetett írte! Megkenték a lábszíjjal jól.

- Asziszded nekünk víka pízünk van? Erre meg arra!

Micsoda! Nahát oszt, elment haza a bátyja, nem tudta eladni a lúbűrt. Azt tudta: becsapta az öccse.

- Nem csapol be többet!

Akkor megtudta, hogy a bátyja agyon akarja ütni űtet. Tudta, hogy még ágyon szokott aludni.

Jazt mondja az anyóssának Kis Kolozs:

- Anyukám! Feküdjik az én ágyamba most, ém meg a magájjéba!

- Hát feküdj na! - Megcseréltik.

Elment a bátyja, oszt: anyonütötte az anyóssát amannak. A Kis Kolozs meg kírt egy talyigát, sz beültette az anyóssát, körülrakta hummi-rongyokkal, hogy el ne düjjik.

Na, jól van. Hát akkor, bement a nagy városba. Odaállt a vendíglő elibe, beszaladt:

- Tessík csak tőteni két pohár sert! Egyet az anyámnak, odaki ü... a talyigán.- De mán elszedte a cók-mókot.

- Nagy szót hall egy kicsit, kemínyen tessík vele beszílni!

Oda se nízett. Hászén hogy nízett vóna: halott vót!) Megbillentette egy kicsit: nízzi oda. Am meg eldűlt. Kiszaladt a fi..., a veje:

- Mit csinált az anyámnak? Sert kűdök neki, oszt maga meg megölte.

- Jaj az Isten áldja! Fizetek én csak fel ne jelent-sík!

- Egy víke pízír nem szólok semmit!

Megadja ű, csak:

- Fel ne jelentsík!

Nahát, most hazamegyen.

Oszt agyonüti az annyját: Nagy Kolozs! Megtudta, hogy egy víka pízrt kapott az anyóssájír.

- S anyám még nagyobb darab! - aszongya.

Hát eztet mikor elvitte, az anyját, eztet bezárták mingyán, Nagy Kolozt. De hamar kiszabadúlt, hát azt mondta:

- Nem teszel te éngem többet bolonddád! Beleduglak egy zsákba, belefojtalak a Tiszába! - Elővette, a zsákba beledugta, bekötötte a száját, oszt vitte a Tiszára.

Vitte vóna, de ef falun ment keresztül, oszt ippen misét tartott a pap. Letette egy cseppet, mond egy könyörgist, hátha könnyebb lesz! (Most jön a veszettje!) Most ott fekszik Kis Kolozs a templomajtóba, a zsákba. Egy gulyás meg hajt vagy húsz darab marhát; szípeket, nagyokat.

- Nem leszek Nagyváradon vicispán! Nem leszek Nagyváradon vicispán!

- Gyere ki, az instenit az anyjának, maj leszek én! Kibútt Kis Kolozs, ama meg bele!

E mikor kijött, Nagy Kolozs a templombúl, azt mondja:

- Még tán nehezebb e, mint vót! - Nagy csontos gulyás vót.

Nahát osztán, Kis Kolozs hazahajtotta a sok marhát. Nahát oszt, ha mirajtunk törtint vóna, nem azt mondta vóna:

- Hun a nyavalyába vetted ezt a sok marhát?

- Jójártam - aszongya, - hogy belegórtál: a Tisza fenéke ilyenbűl van kirakva! Csak ennyivel bírtam!

Na osztán, megtudta kérem a kössíg. Ahun laktak, híri ment. Nem elég, hogy csak ű boldogújjon, hanem:

- Menjünk, oszt fogjunk magunknak!

Hát oszt, kiment az egész közsíg. Kis Kolozs a marhát odahajtotta. Oszt ment a víz szílin az ű marhájja, oszt láccott a vízbe az árnyéka. Kor feláll a pohos bíró:

Mivel én vagyok a közsígnék a feje, éngem illet, hogy én menjek bele először. Ha nem bírok vele, majd integetek!

Integetett Ű mingyán! Fuldoklott, hát kapkodott az ár-
va! Hát mán micsinájjik? Nem látott Ű egy tehenet se. Fe-
nét látott! Fuldoklott Ű, avval küszködött. Hogy látott
vóna?

Hát itt vígit írtük. Belefulladt a községi bíró, meg
aki nem tudott úszni.

52.

A TOLVAJ CIGÁNYOK

Két cigán elindult tengerit lopni. Egy-egy zsák min-
denkinél. Abba törték. De tívedtek, mer a csősz bement a
tengeribe.

Az egyik cigányon vót e rossz ködmön. ...t odalopódz-
kodott lassan a csősz, szt a bottal egy rettenetes nagyot
vágott a ködmönös hátára. Nem kirtik azok, hogy: Lesz-i
több? - hanem szaladtak, szaladtak, ahogy csak bírtak.

Mikor mán elfáradtak szaladni, megcsendesedtek. Ak-
kor azt kérdi az egyik:

- Te, lűtt ezs vagy ütött?
- Biztoson lűtt, mer csupa vír a gatyád!

53.

AZ EMBER BÁBA LESZ

Bába vót a felesége az embernek. Veszekedett vele az
ember:

- Jó. hogy telefalog magad itt is, ott is; én meg é-
hezek itthon.

- Hát eredj te is! Mír nem mígy, mikor kell?

- Hát nem mondtad még. - mondja az ember.
  - Egyél, igyál! ... Na megájj! Most éppen a komámaszszony viselő's, majd oda el fogol menni, oszt megtanulod! Izent az asszony.
  - Na, eridj!
  - Oszt mit kell csinálni?
  - Csak tegye alá a fara alá a markát!
  - Add meg uramisten, de most mingyán!
- A huncut asszony meg nagyot fo..tt, telesz..ta a markát.
- Jaj! A kődökzsinó'ját vágja el!
  - Nincs itt, csupa sz.r!

54.

AZ APÁCA MEG A PAP

Eccer bál vót a zárdába.

Hiába apáca vót, csak szerette a férfiakat. Megszere'tett egy fijatal papot. Megsugta neki, hogy menjék le a gyümöcsöskertbe! Az asszony mondta neki. Oszt akkor majd ű is lemegy hozzá. Megmondta, hogy a körtefáho.

Nahát oszt, akkor a keller meg kihallgatta űket, oszt ű ment ki hamarébb, felment a fa tetejire. Mikor mán a pap ott vót, akkor az asszony is ott vót. Mutogatta neki a mejjit, combjait.

- Em mind a tized! Nízd lelkem! A legszebb asszonyra tettél szert! (Ezt meghallotta a keller a fatetejin.)

Osz akkor le is dűtötte az asszont a papnövendík... Mikor osztán mán kenegettík vóna, megrázta a fát:

- Hát nekem mi marad, ha mind annak ígíri?

A pap megíjedt, elszaladt a letolt gatyába.

A keller meg lejött a fárul... Az asszony asse tudta
mi történt!

Ú lett a hatalmasabb!

55.

A HARANGOZÓ, PAP, MEG A KOVÁCS

Eccer az asszonho járt a harangozó, ótám meg ment a
pap. Kúrva lehetett, essen bele a fene, mer még a kovács
is szerette. Elébb a harangozó ment oda, ótám meg a pap.
Harmaccorra megy a kovács:

- Lelkem! aszongya. - Eresszél be!
- Nem lehet - aszongya, - itthon van az uram.
- Gyere hát elő, tartsd ki a szádat, had csókoljam
meg! Én se leszek itthon hónap.

Kitartotta a pap a s...it.

- Ejnye lelkem, de dohos a szád!
- Sok törtpaszulyt ettem, jó hagymás vót, nem jól bü-
fög fel.

Hanem majd el is felejtem, mikor a pap ment, a haran-
gozót elbútatta az asszony aládába.

A kovács hazament, meggyútotta a tüzet, megtüzesített
egy vasat. Beszólt az asszonynak:

- Tartccs még ka szádat!

Kitartja a pap a s...it. A kovács húzogatja rajta a
tüzesvasat. A pap meg kijabált:

- Tűz van! Tűz van!

A harangozó meg:

- Csak a ládát vigyík ki! - Ú mán aszitte, lángol az
az ípület teteje!

56.

FITYFIRITTY

A kovácsnak nagyon szíp felesége vót. A cigány bele-szeretett.

- Hogy lehetne nekünk szerencsénk egymással?

- Könnyen, cigány. Maj ketten gyertek, leengedi egyik a másikat a kímínyen.

- Mirűl tudjam meg, hogy jöhetünk mán?

- Majd én azt kijátom: Fityfiritty! - oszt akkor jö-hettek.

Az asszony meg megmondta az urának, hogy mit akarnak a cigányok. Am meg megtüzesített egy vasat.

Kiátja az asszony:

- Fityfiritty!

Engedi a cigány a másikat lefele, az ember meg hozzá-nyomta a tüzesvasat a mezítlábos talpáho. Kiját amaz oda-ki:

- Jólesik?

- Gyere le maj megtudód! (Gye ki a fene a rossz bú-rit!)

57.

A KEMENCETAPASZTÓ ASSZONY

Nem szerettem a jányokkal cicázni, filtem, hogy el-rontanak.

Egy asszony tapasztotta a kemence ódalát, hogy ki ne lyukadjík. Hát, odament valaki. Az asszony kötísig vót a kemencébe, a fara kinn vót.

Am meg dugta befele... Az asszom meg jött vóna kifele. Mikor elvégezte a dógát, elment úgy, hogy mire az asszony kibútt a kemencéből, sehun se vót.

Kérdi a szomszédasszonyátúl:

- Nem látta, ki p...zott meg?

- Én nem láttam!

- Hogy a nyavalya törje ki, ippen olyan monya-járása vót, mint a kisbírónak!

(Ezt tudva: próbálta mán, millyen a járása!)

58.

A JÁNY NAGYBAJA

A jány odament a vínasszonyho: at többet tudott, mint a jány.

- Nénémasszony! Tessík mán megnízni, hogy miir nem szeret éngem a mi szógánk?

- Tedd fel csak a lábod arra a karszékre!

Felteszi.

- Jaj! Kedves jányom! - aszongya. - Hát *kajács* a p. - ..d!

- Nem lehetne megigazítani?

- Dehogynem! - mondta a vénasszony. - Még lehet.

Bebútatta a kemencébe, osztán hát Jancsit meg kieresztette a kamarából. Hát: neki Jancsi!

Azt tudta, az öregasszony igazgatja a hüvelykújjával:

- Ott, ott néném! Ahun a hüvelykújja jár!

Hát akkor kijabált a fíjúnak, hogyhát:

- *Kajács p...a igazodj,*

Te meg Jankó rugaszkodj!

A Jankó oszt abbahagyta. A jám meg elment haza.

Útán nem kellett vezetni se a jánt, se a fijút, tud-
ták egymás dógát!

F O G G E L É K

Bibliai történetek

* * * *

1.

ÁBRAHÁM

Kegyes, istenfíló ember vót. Szerette a jó Istent. De bajok vót annyi, hogy mindenek vót, de gyermekek nem vót! Hát kirtík az Istent mindig. Hát rimámkodtak az Istennek mindig.

Hát lett oszt az asszonnak egy fija, fijacskájja. Ezt neveztík: Izsáknak. Mikor mán szíp nagy vót a fijú, hát angyal által az Isten megjelentette neki, hogy áldozza fel neki, mán az Istennek. Zúgolódott az asszony:

- Minek adta, ha mán meg elveszi?

Megszólította Ábrahám a feleségit:

- Ne búsulj te semmit se! A jó Istennek jobban kell, mint nekem; áldott legyen írte!

Nahát osztán, el is jött az idő, amikor csakugyan áldozni akarta. Hátára kötött egy kive rőzsegallyat, akivel maj megégeti. Hát oszt, mikor vitte a fíjű a gallyat, azt kérdezte, hogy:

- Mit fogunk feláldozni?

Mondta az apja, hogy:

- Majd az Isten gondoskodik arról.

Hát mikor osztán mán na, fente a kést, vágni akarta el a fíjű nyakát, akkor hallaccott a szó:

- Megájj, Ábrahám! Itt az áldozatnak való! - Egy bárány ott vót, megakadt egy gallyba.

Igen Azt kellett tűzre tenni.

- Megáldom a világ minden nípít: a te fijadba, Izsákba!

2.

DÁVID KIRÁLY

Először aztat mondom meg, hun született. Dávid városába! Ugyi, Isainak vót három fíja, Betlehembe.

Na osztán, mostan a filisztéjjusok serege nagy számmal megtámadták a zsidókat. Hát oszt akkor, egy Góliját nevű ember kivált a filisztejusokból, oszt igen fennyen a zsidókkal, hogy nincs köztük egy ember, aki megvína üvele. Gúnyolta őket.

Hát oszt akkor mán Dávid királynak két bátyja mán ott vót a táborba, azoknak vitt eleséget. Hallá a Góliját-nak a gúnyos beszédjeit, hát ű azt mondta a két bátyjának, hogy ű bízik az Istenbe. Hogyha űtet megmentette az orosz-

lán karmajiból, hát meg fogja segíteni, azt az embert legyőzi!

Hát oszt, mikor ment felé:

- Meghalsz! - mondta neki Góliját.

Bot vót nálla, Dávidnál.

Hát minek nízelt engem: ebnek, hogy bottal jössz rám?

- Én nem bottal megyek, Izrájel Istenének a segítségével megyek.

Akkor kivett a tarsolyából egy sima követ, beletette a parittyájába, oszt megcsóválta. Úgy humlokon vágta vele, hogy hanyatt esett Góliját. Ő meg odament, oszt elvágta a nyakát.

Hát így győzte le! Majd azután oszt lett ű király, kisébb.

3.

DÁNIEL

Mint fogoly került, nem tudom még királynak a birtokába. Hát osztán nagyon okos ember vót Dánijel, meg jó. Hát rábízta a király valamennyi tartományát az országnak. Irigyelte az ott szülött emberek.

Azt kívánták a királytól, hogy:

- Ne hagyják imátkozni, legalább egy hónapig senkit se! - Ezt azír fogadtatták a királlyal, mer tudták, hogy ezt Dánijel nem tartsa be, fog imátkozni akkor is.

Hát lestik osztán mingyán a többiek, hogy legyík mit bejelenteni.

- Nahát, lökjítek az oroszlánok vermibe!

De Dániel elment köszönni azír, hogy vitték a verem-

be. Sajnálta a király, de visszavonni a parancsot nem akarta. Csak annyit mondott:

- Tartsom meg tégedet az Istened, akinek olyan sokat imádkoztál!

Mán másnap reggel küldte az embereit:

- Menjetek, nizzítek meg Dánijelt! - Bizon.

Benyitották az ajtót, hát olyan egízsíges vót, mint mikor bement. Minden állat hason feküdt. Kor felvezették a királyho Dánijelt. Akkor oszt azt mondta:

- Ha nem mindenki úgy imádkozik, mint Dánijel, az a halál fia! Mer nem egyéb, csak a jó Isten tartotta meg.

Hát igaz vót a! Igaz vót a!

4.

JÉZUS VIRÁGVASÁRNPJÁN

Virágvasárnapján Jézus Krisztusunknak - mer utánna nem sokáig ilt, nagypénteken felfeszítették, - zengett az öröminek előtte, utánna; zöd gallyakat terítettek útjába. Nímellyik a felső gúnyáját terítette nyomába.

- Jó a nagy király! Hozsánna, hozsánna! Áldott legyen, aki jó az Úrnak nevébe!

Osz lássák, akik körülte valának, hogy húll a könnyeji Jézusnak. Hát kérdik tülle:

- Uram! Mindenbe ríszesítünk, amit tehetünk. Hát mit könnyezel?

- Sajnálom a hazámat, mer eljön az idő, hogy kű kövön nem marad; annak palotáját, kertjeit...

Sorfalat állnak az öldöklő angyalok, oszt azoktól menekülni nem lehet, akik szítverik Jeruzsállemet! Mert mán

akkor azt a Jó Isten bocsássa arra a nemzetre. Mer úgy érdemlik!

* * *

Akkor az utolsó vacsoránál oszt ettek, a tanítványokkal Jézus is. Nahát oszt, akkor mondta az utolsó vacsoránál, hogy:

- Éngem közületek egy el fog árulni.

Hát osztán rájöttek, mert azt mondta Jézus, hogy:

- Az fog árulni, akivel ezt a falatot eszem.

Júdással ette. Ű nem! - aszongya. - Ű nem árulja! Meg így, meg úgy! De csak elveszett a többi közzül, mikor kimentek a Gecsemáné kertbe.

A többi tanítványok elaludtak mind, pedig Jézus megmondta:

- Vigyázzatok! - Férre ment szegín, oszt úgy imátkozott. - Atyám! Ha csak lehet, mújják el túllem a keserű pohár! De ha nem, legyen meg a Te akaratod!

Kor fegyvercsörgís hallaccik. Jönnek a pogány zsidók. Júdás vezette űket, oszt megmondta nekik: Al lesz Jézus, akit Ű megcsókol. (A harminc ezüst pízír. Adta vóna mán Judás másnap, mikor nálla vót, de nem vette el senki.)

Egy közzülök, a tanítványok közzül, nagyot csapott a kardjával, oszt egy filisztejus katonának, aki bántotta Jézust, levágta a fülit! Azt mondta Jézus:

- Tedd a hüvelybe a kardodat, mer vírontással nem lehet mennyországba jutni! - Felkapta a fülit, odaragasztotta...

SAUL KIRÁLY MEGTÉRÍSI

Saul királyt nem okolom azír, hogy nem keresztelkedett meg. Mer ű még Krisztus előtt ílt.

Én református ember vagyok, de ha valaki azt mondaná: legyek katolikus! - nincs most pízem, de adnék neki, mer én semmi más nem leszek, mint református.

Hát Saul király is így gondolta, megtartotta az országába a rigi vallást. De Keresztelő János megkeresztelte Jézust.

Jézus azt hirdette, hogy mindenkinek szükséges megkeresztelkedni. Nade, Saul meg azt hirdette, hogy aki mér keresztelkedni: a halál fíja! Mer neki a rigi vallás tectett!

Nahát osztán, akkor kiszűlt egy nagy várossába Saul király, hogy kiadja a kemíny parancsot, hogy: aki mér keresztelkedni, hát mi lesz! Hát akkor, mikor indúlt vóna, egy nagy fínyessíg vette körül a levegőből. Jézus hangja hallatszott, hogy:

- Mír kergetsz te éngem, Saul? Nehéz neked az ösztön ellen rugódní!

Saul megfílemlik, leborúl.

- Mit tegyek hát uram, hogy előtted kedves legyek?

- Eredj oda, ahova indúltál! Majd ott megmondják.

(Nagy emberek várták azt.)

* * *

Ev vót a Sajúl megtérísi eddig. Mert ott papok várták, főpapok. Oszt ott elmondta Sajúl, mi törtínt vele az indúlásnál. Akkor egy főpap megéríntette így a vállát, hogy:

- Nyíjjon ki mán a szemed, uram! Mer amit Jézus hagyományozott, az mind emberek javára van.

Temérdeken megkeresztelkedtek vóna addig is, de filtek a törvintűl. Akkor oszt, az Isten tudja hányan, megkeresztelkedtek. Akkor mán a király is megkeresztelkedett, merték a többi is!

* * *

Görbedi István mesél

JEGYZETEK

1. Általános tudnivalók

Dr. MAKRA Sándor, a nagy mesegyűjtő a bevezető tanulmányában páratlan gondossággal, tudományos felkészültséggel mutatja be Görbedi István életútját. A kitűnő mesemondójáról egyik levelében azt írja, hogy: "Ezeket a meséket egy tiszta erkölcsű ember, nagyszerű ember mondotta el!"

Úgy véljük, hogy ez a kötet nem lenne teljes, ha nemoznánk MAKRA Sándorról, a folkloristáról.

MAKRA Sándor 1915. július 14-én született Túrkevéen. Elemi és polgári iskolai tanulmányait szülővárosában végezte el. Innen a debreceni Református Tanítóképzőbe kerül, ahol 1935-ben tanítói oklevelet szerez. Már ez év őszén a Túrkevéhez tartozó Lőrinchalom tanyai iskolájában találjuk, "vándortanító" beosztásban. Úgy látjuk, hogy az 1935. esztendő ennek az élénkszemű, fürgemozgású fiatalember életében fordulópontot jelentett, mivel ekkor kezdett tanítani, népköltészeti hagyományokat gyűjteni, néprajzi cikkeket, szépirodalmi tárcákat írni; de ehhez az évhez kötődik az önképzés, továbbtanulás kezdete is.

Tanítói pályafutása idején, 1940-1942 között elvégzi a szegedi Polgári Iskolai Tanítóképzőt, többek között SÍK Sándor tanítványaként. 1942-ben az "öregdiák" visszatér a túrkevei polgári iskolába, de már tanárként! Innen 1945-ben Balmazújvárosba vezetett az útja, ahol mindössze egy esztendeig tanított a polgári iskolában. Tanári munkája mellett e városban népfőiskolát szervezett és vezetett, amelynek országsszerte híre kerekedett. Ekkor a pedagógiai, folklorisztikai, írói tevékenysége és érdeklődése a közművelődéssel is bővült. Nem kis mértékben az utóbbi terü-

leten folytatott munkásságáért 1946-ban Nyíregyházáról felkérő levelet kapott Szabolcs vármegye Szabadművelődési Felügyelői Hivatalának vezetésére. Ezt a felkérést elfogadta!

MAKRA Sándor Nyíregyházán a kitűnő közművelődési munkája mellett továbbra is gyűjtött, írt és tanult. Össze gyűjtötte Görbedi István tiszalöki mesemondó anyagát. Ugyanakkor levelező hallgatója a budapesti Református Teológiai Akadémiának is, ahol 1953-ban diplomát szerez. Teológiai tanulmányai nemcsak növelik látókörét, tudását, hanem meghatározzák további hivatali pályafutását is.

MAKRA Sándor 1953-ban már segédlelkész Csillaghegyen, azután Pestszentlőrinc-Szemere telepen, később Monoron. 1956-1963 között Zsámbékon előbb helyettes, majd missziói lelkész. Rövid ideig Mórágyn is működik. Végül 1970-1981 között Simontornya lelkésze. 1981-ben nyugdíjba vonul, Budapestre költözik. Ettől kezdve - csodálatos intenzitással - egyedül a néprajztudománynak szenteli az életét!

Most nincs terünk arra, hogy MAKRA Sándor szakirodalmi, irodalmi munkásságát a maga teljességében számba vegyük és értékeljük. Szabad legyen ezek közül néhány eredményre utalnunk, időrendisorrendben.

MAKRA Sándor 1935 óta rendszeresen publikál. Joggal büszke arra, hogy húsz éves korában az első írása, az akkor rangosnak számító KIS ÚJSÁG *Képes Családi Lapok* mellékletében megjelent. Ugyancsak 1935-től az ÚJ IDŰK folyóirat külső munkatársa lett. Ezekben és más irodalmi folyóiratokban néhány év leforgása alatt közel száz elbeszélése, rövidebb írása jelent meg. 1936-ban a PESTI NAPLÓ irodalmi pályázatán sikeresen szerepel a "Lilla" című elbeszéléssel.

Mondanunk sem kell, hogy MAKRA Sándor gazdag néprajzi

gyűjteménye, melybe szerencsére a népi humor is beépült, írásaihoz kiapadhatatlan forrásanyagnak bizonyult. Az első önálló kötete *Tavaszi szántás* címmel Szegeden (1942) jelent meg, melybe mesterien beépítette a szeretett szülővárosában, Túrkeván ("Keviben") gyűjtött néprajzi anyagának jelentős részét is. Ehhez hozzátartozik meg, hogy e kötet elnyerte a Kultuszminisztérium *Tóth Endre- és Okolicsányi Krisztina-alapítvány* irodalmi díját. Ugyancsak Szegeden és 1942-ben, népmesegyűjtéseit felhasználva jelentette meg a *Csodaágis* című könyvét.

A II. világháború és az 1945. évi megszállás után jó néhány év kellett ahhoz, hogy MAKRA Sándor is újra színre léphessen. Ezt a következetes, tényeken alapuló pozitivistá történeti és néprajzi szemléletével, teológiai felkészültségével érte el. S úgy tűnik, hogy ebben az új színrelépésben a fáradhatatlan munkával összegyűjtött szájhagyománnyal, továbbélő népköltésszettel (köztük Görbedi István meséivel) minden politikai irányzattól távol, MAKRA Sándor újra magára talált!

Ha csupán az MNK köteteit lapozzuk át, láthatjuk, hogy MAKRA Sándor munkásságára lépten-mymon hivatkoznak, köztük a kisújszállási (EA 9466), a tiszalöki (EA 4877) népmesegyűjteményeire, valamint a *Kisújszállás népe* című kézirat monográfiájára.

MAKRA Sándor tudományos munkásságának egyik jelentős eredménye az a disszertáció, amelyet *A népmese katalógizálásának új módszere* címmel írt az 1950-es évek végén. E disszertációval a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen bölcsészettudományi (filozófiai) doktori címet nyert el! Ez a disszertáció nyomtatásban is megjelent magyar és angol nyelven. (Béri Balogh Ádám Füzetei 8. Szekszárd, 1967.) Ebben a magyar népmeséket hét részre tagolja: tré-

fás mese, tündérmese, jellemese, eseményese, jelmese, drasztikus mese és "nem osztályozható mesék" csoportcímeikkel. Az AaTh nemzetközi népmesekatalógus (1962) és az MNK kötetei (1987-től) csak ezután jelentek meg, más mesetípus rendszerrel. Azonban MAKRA Sándor rendszerezése a magyar népmesekutatók számára továbbra is figyelmet érdemel. *A szolnoki bég vérdíja* (Bp.1972.) című könyve az irodalom és a néprajz iránt érdeklődőknek egyaránt tanulságos olvasmány. Nem utolsósorban szólunk kell a (talán) legnagyobb életművéről is. *A mágia* (Magvető Könyvkiadó, Bp. 1988.) című könyve e témára vonatkozóan nemcsak Európára, hanem a világ mind az öt földrészére kitekint; széleskörű szakirodalmi áttekintéssel. E kötetben a teremtéstörténetek, az ősemlék világa, a primitív totemizmus és a primitív animizmus vallási képzeleteinek kérdéseit vizsgálja, tegyük hozzá: a tudós folklorista és a teológus nézőpontjából. Ez a könyv nagy érdeklődést keltett; nem kell csodálkoznunk azon, hogy angol nyelven is kiadták.

Végül szabad legyen elárulnom azt, hogy ezt a mesekötetet Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, s ezen belül Tiszalök tisztelete jeléül 1990-ben, MAKRA Sándor 75. születésnapjára szerettük volna megjelentetni. Reméljük, hogy ez a kis késés, ami a könyvkiadásban sajnos nem szokatlan, megbocsátható számunkra.

Idéztük MAKRA Sándor egyik, 1990. március 30-án kelt levelének részletét, melyben az analfabéta Görbedi Istvánról, a tiszalöki nagy mesemondóról írta, hogy tiszta erkölcsű, nagyszerű ember volt. Nem összehasonlításként, de e nézőpontból kiindulva, MAKRA Sándor nagytiszteletű úrról, tisztelt folklorista kollegánkról is el kell mondanunk (jelenidőben), hogy *tiszta erkölcsű, nagyszerű ember; kitűnő folklorista, teológus, író és népművelő!*

Jó lenne, ha MAKRA Sándor a számunkra még ismeretlen gyűjtéseit, szellemi értékeit – feldolgozva és publikálva közkinccsá tenné. Ehhez a munkához hosszú életet és jó egészséget kívánunk!

* * * * *

A fentiekben nem szóltunk arról, hogy MAKRA Sándor a magyar nyelvjárásoknak is kiváló ismerője, s a népi szövegeket, köztük Görbedi István által elmondott népmeséket is a nyelvjárási szabályoknak megfelelően jegyezte le. Sajnos, ezt a módszert, a lejegyzésben bármennyire is nagyfokú hitelességre törekszünk a néprajzi publikációkban, ezt nem tudjuk maradéktalanul alkalmazni. Egyrészt azért, mert a nyelvjárás (diftongusok, labiális illabiális hangok, hosszú magánhangzók, mássalhangzó hasonulások, stb.) jeleinek feltüntetése a nem szakemberek számára olvashatatlanná teszik a szöveget; másrészt azért, mert ez által a nyomdaköltségek megsokszorozódnak. Kompromisszum alapján a magyar nyelvjárások egyezményes hangjelölési rendszerét (KÁLMÁN Béla: A mai magyar nyelvjárások. Bp. 1953.) vetjük alapul.

Görbedi István mesemondó tájszólása az *északkeleti nyelvjárás* területéhez tartozik, s ezen belül a "Duna-tiszai nyelvjárás terület"-hez. A jellegzetes beszédmódját, nyelvének zamatát, a fentiekből adódóan csak részben sikerült érzékeltetnünk.

Görbedi István nem tett különbséget a "ly" és "j" között, mindkét esetben kemény "j" hangot ejtett. Ezért, ha a helyesírás megkívánta, "j" helyett "ly" jelet alkalmaztunk. Pl. "kiráj" helyett "király", "fojóvíz" helyett "folyóvíz".

Irodalmi helyesírással jelöltük azokat a (mássalhangzó hasonulású) szavakat, amelyeket a köznyelvben sem ej-

tenek ki másként. Pl.: "aszmonta" helyett "azt mondta", "fokta" helyett "fogta". Nem jelölhettük a félhosszú magánhangzókat, ezért pl. a "börzasztó" helyett "borzasztó", "ément" helyett "elment", az "âra" helyett "arra" szavakat írtunk.

Ne soroljuk tovább, lényeg az, hogy a lehetőségeinken belül igyekeztünk a legnagyobb pontossággal visszaadni Görbedi István sajátos nyelvjárását. Viszont, a nyelvjáráskutató szakemberek számára a "Görbedi István mesél" kötet kéziratos anyaga mind a nyíregyházi Jósza András Múzeum Néprajzi Adattárában, mind az EA-ban rendezésre áll.

2. A mesék jegyzetei

Az egyes mesék jegyzeteiben a típuszámot az MNK-ból közöljük, amely a nemzetközi (AaTh) katalógus típuszámait, annak hiányában a magyar (MNK) katalógusok típuszámait közli. A korábbi gyakorlattól eltérően a változatokat nem soroljuk fel, mivel azokat a hivatkozott MNK katalógusok és a BN katalógus tartalmazzák. A mesék jegyzeteiben utalunk e kötetekre: számuk, megjelenési évük, oldaluk jelölésével. Néhány esetben hivatkozunk népmesegyűjteményekre is. Ezt azért tettük, mert igen közeli rokonságot láttunk Görbedi István jelzett meséje és a hivatkozott népmese között.

MAKRA Sándor *Görbedi István* meséit Tiszalökön gyűjtötte: 1949-ben január 28-30 között, 1952-ben október 5-7 között, 1953-ban február 6-8 között és 1954-ben július 5-7 között. Sajnos nem tudjuk, hogy a felsorolt időpontokban az egyes meséket mikor jegyezte le, ezért a mesék gyűjtési idejét külön nem jeleztük.

1. *Cancékos, öreg!*

Egyedülálló novellamese, melyet valószínűleg maga a mesemondó szerkesztett egybe. Az utolsó epizód rokonságot mutat az AaTh 1355C (Majd eltartja a Fennvaló) mesetípussal.

2. *Mackó Feri*

Típus: AaTh 301B (Fehérlófia).

A mese kissé töredékes, eltérő. A főhőshöz csak Fanyűvő csatlakozik (Vasgyúró és Kőmorzsoló elmarad!) és a "nagyszakállú Törpe". Az alvilágba ereszkedés előtt, már a nagyszámú változatoknak megfelelően, újabb törpe tűnik elő, akit a mesélő "Torzonborz"-nak, "Hidrakó"-nak, illetve "Törpe, a torzalak"-nak nevez. A hősnek az alvilágban csak egy (egyfejű) sárkánnyal (vagy ördöggel?) kell megküzdenie, és csak egy királykisasszonyt kell kiszabadítania. A mesemondó említette, hogy ezt a mesét könyvből tanulta.

Változatok: MNK 2. 1988. 65-69.; BN II. 1957. 208.

3. *Tökmagon vett fazik*

Típus: AaTh 1293 * Az együgyű asszony minden fazekat összetör, hogy egy csupornak helyet csináljon. + AaTh 1383 Az együgyű asszony nem ismeri meg önmagát.

A befejező "Jó lesz a farka töve répával" motívum az AaTh 1791 (Fájóslábú pap a harangozó hátán) típus III. epizódjából ismert.

Változatok: MNK 6. 1990. 124-126.; MNK 7/A. 1986. 82-84.; BN II. 1957. 514-515.

4. *A szípen szálló pellikánmadár*

Típus: AaTh 550 Madár, ló és királylány.

A mese nagyon vázlatos. A változatokban többnyire három királyfi indul útnak.

Változatok: MNK 2. 1988. 315-317.; BN II. 1957. 192.

5. *Jancsi meg a tizenkét óriás*

Típus: AaTh 315 A hűtlen anya.

Közismert mesetípus, az MNK 50 változatát ismeri.

Változatok: MNK 2. 1988. 117-121.: BN I. 1957. 356.

6. *Róbert Károly*

Típus: 756B Megölő Istefán. - Eltér.

E mese forrását nem ismerjük; a gyűjtő ponyvából származtatja. Róbert háborúzása és a királykisasszony kezének elnyerése epizódok rokonságot mutatnak az AaTh 514 (Az aranyhajú kertészbojtár) mesetípussal is.

Változatok: MNK 3. 1982. 41-43.

7. *Bedúr király története*

Típus: AaTh 575 A repülő királyfi. + 561 Aladdin.

Ez a mese több - keleti eredetű - témából keletkezett. A mesemondó az első epizódban három bölcsről beszél. Erről Makra Sándor írja: "Kétségtelen, hogy ezt az epizódot a bibliából vette és az Jézus születésével kapcsolatos." A mese az említett két mesetípustól eltér. Görbedi meséje töredékes: nem szól arról, hogy mire használták a termésjós kilenc pávát és a bűvös trombitát.

Változatok: MNK 2. 1988. 341-343., 358.

8. *Gondold meg, mit beszílsz!*

Típus: AaTh 1091 Ki tud egy ismeretlen fajtájú lovat hozni?

Görbedi ördögmeseje csak a címében rokon az AaTh 1562

(Háromszor gondold meg, mielőtt beszélsz) mesetípussal.

Változatok: MNK 5. 1982. 199-202.

9. *A piripócsi katona*

Típus: AaTh 330B Krisztus és a katona.

A változatoktól annyiban tér el, hogy a katona nem kísértetekkel, hanem ördögökkel viaskodik. Figyelemre méltó hiedelem-motívum a táltos=ördög két zápfogának visszaszerzése.

Változatok: MNK 2. 1988. 160-162.; BN I. 1957. 330.; BENEDEK E. II. 455-459.

10/a. *Halottvőlegény*

Típus: AaTh 365 A halott vőlegény (Lenore).

Ez a népmese azonos a következővel. Ezt a mesét két alkalommal mondta el, néhány év különbséggel. A két változat utal a mesemondó "formabontó", alkotó képességeire. A két változata közül a következőt teljesebbnek, sikereesebbnek tartjuk.

Változatok: MNK 2. 1988. 176-178.; BN I. 1957. 484-487.

10/b. *Halottvőlegény*

L. az előző mese jegyzeteit.

11. *A szürke ló*

Típus: AaTh 47A A szürke ló.

Görbedi meséje, több változattal együtt, ARANY László hasonló című meséjének a származéka, mely a népkönyvek és iskolai olvasókönyvek nyomán vált népszerűvé.

Változatok: MNK 1. 1989. 76-77.; MNGY I. 474.; BENEDEK E. II. 1989. 210-212.

12. *A cigán meg a szentlőlek*

Típus: AaTh 1837 A Szentlőlek.

Népszerű cigányadoma, számos változatát ismerjük.

Változatok: MNK 7/C. 1989.165-166.; BN II.1957.611.;

UJVÁRI Z. 1986. 75.; UJVÁRY Z. 1988. 85.

13/a. *Nagyító mese*

Típus: AaTh 1962 Apám lakodalma.

Görbedi által elmondott képtelen kaland kissé töredékes, azonban e típus V., IV. és VI. epizódjainak egybefűzésével mégis egységesnek tekinthető. A következő változat (13/▲) kerekesebb, teljesebb formát mutat.

Változatok: MNK 8. 1989.184-186.; BENEDEK E.II.1989.

82.

13/b. *Nagyító mese*

L. az előző mese jegyzeteit.

14. *Eldorádó*

Típus: AaTh 1930 Eldorádó.

Eldorádóról és János pap országaról szóló elképzelések világszerte ismertek; nálunk egyrészt szépirodalmi feldolgozások, másrészt ponyvák által. Ez a mesetípus rokonságot mutat a tejjel-mézzel folyó Kánaánról szóló bibliai történetekkel. A témáról több tanulmány is készült.

15. *Az izákos szegényember*

A kétértelmű válaszok tréfás meséinkben nem ismeretlenek. Görbedi e meséjének változatait nem ismerjük.

16. *Az izákos szegényember halottja*

Ez a tréfás mese az előbbi folytatása, mely az ének-

lés és dalolás közötti különbségekre, népi értelmezésére épül.

17. *A csuda-fecskendő*

Típus: AaTh 449 A cár kutyája.

A mese bevezető része az ismert magyar változatoktól eléggé eltérő, mely az AaTh 363 (Vámpír, Hullaevő mesetípushoz tartozik. Magyar változatok híján ez nem került be az MNK-ba.

Változatok: MNK 2. 222-223.; BN II. 1957. 302-303.

18. *Ammikor megette a sas a bagoly fiját*

Típus: AaTh 247 Minden anyának legszebb a maga fia.

A mese elmondása után Görbedi utalt arra a közismert cigányadomára, amelyben a cigány a legszebb gyermeknek: a saját gyermekének adta át az almát.

Változatok: MNK 1. 1987. 180.; BN I. 1957. 180.

19. *Csupaeröss*

Típus: AaTh 650A Erős János.

Sajnos, itt hiányzik a bevezető epizód: Az anya valami ok miatt a fiát dolgozni küldi.

Változatok: MNK 2. 376-377.; BN II. 1957. 218-226.

20. *A bodnár szép felesége*

Típus: AaTh 1730A * Az erényes asszony.

A hordóba fenekelt zsidó történetének mindössze két változatát ismerjük.

Változatok: MNK 7/C. 1989. 130-131.

20. *"Ritka búza, ritka árpa, ritka rozs..."*

Típus: AaTh 592 Szent Péter muzsikája.

Világszerte ismert mese, a magyar nyelvterületen is közkedvelt, a "Tüske közt táncoló zsidó" és hasonló címekkel. Itt az első epizód hiányzik. Ugyanis a mesélő nem szól arról, hogy a szegényember a bűvös furulyát kitől és miért kapta ajándékba.

Változatok: MNK 2. 1988. 262-364.; BN II. 1957. 203.

22. *A török fogoly*

Típus: AaTh 910/A A három jótanács.

Görbedi meséje eltérő, töredékes. E mesetípus több változatban világszerte ismert.

Változatok: MNK 4. 1984. 199-203.; BENEDEK E. III. 1984. 97-99.

23. *A fíjatalember meg a vínasszony*

Típus: HMK L/1. IX., BN 355 *** Megpatkolt boszorkány.

Ez a hiedelemmonda általánosan ismert a magyar nyelvterületen, a nagy mesemondók repertoárjában rendszerint megtalálható. Nem véletlen, hogy BN mesekatalógusában is önálló típusszámot kapott. Az utolsó epizód (találkozás a sápadt emberrel) az AaTh 336 A lábát mosó halál mesetípus kissé eltérő variánsa.

Változatok: HMK 1980. 78-79.; BN I. 1957. 453.

24. *Az ecceri gulyásgyerek*

Típus: AaTh 827 Az árkot ugráló fiú.

A mese második része (a fiú a templomban) közel áll az AaTh 826 mesetípushoz.

Változatok: MNK 3. 1982. 84-85.

25. *Jótét helyyibe jót várj!*

MNK 750 II * Krisztus megszorítja a juhász juhait.

Ez a mese irodalmi forrásokból jutott Görbedi anyagába.

Változatok: MNK 3. 1982. 30-31.; BN II. 1957. 347.; BENEDEK E. II. 1989.204.; MNGY I. 496-498.: LAMMEL - NAGY 1985. 419-421.

26. *A három kírís*

Típus: AaTh 750A A kívánságok.

Közismert gyermekmese, olvasókönyvekben is gyakori, így kerülhetett Görbedi meseanyagába.

Változatok: MNK 3. 1982. 28.

27. *A világ teremtséi*

Görbedi István e meséjében több biblikus legendát fűz egybe. Az angyalok lázadásáról, a pokol létrehozásáról és az első emberpár bűnbeeséséről szóló mitikus történetek nem ismeretlenek a magyar népi elbeszélésekben sem. E témára a szerző kitér a bevezető tanulmányában (e kötet 28. oldal) és a 13-16. sz. jegyzeteiben (16.o.).

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 39-40, 59-60, 75, 81.

28. *A róka meg a farkas*

Típus: AaTh 1 A "döglött" róka halat lop. + MNK 30A* A róka a farkast csapdába csalja.

Változatok: MNK 1. 1987. 45-47, 63-64.; BN I. 1957.135.

29. *A róka, medve meg a szegényember*

Típus: AaTh 154 A róka, a medve és a szegény ember.

Az MNK 24 változatot sorol fel. Közöttük Görbedi meseje is a BENEDEK Elek egyik átdolgozásának származéka.

Változatok: MNK 1. 1987. 131-134.; BN I. 1957. 169.

30. *Megin a "medvérül"*

Egyedi állatmese, az AaTh 150-199 (Az ember és a vad-állatok) típuscsaládhoz tartozik.

31. *A szebeni muzsikuskok*

Típus: AaTh 1301 A szebeni muzsikuskok.

Az MNK 9 változatát tartja nyilván. Valószínűleg irodalmi áttétellel került Görbedi meserepertoárjába.

32. *A róka meg az oroszlán*

Típus: AaTh 53 Reynard, a róka az udvarnál + AaTh 38 A medve mancsa a fahasítékban + AaTh 56A * A róka halott-nak tetteti magát és megfogja a madarat + MNK 30 * A róka és a macska egymást törbe csalja + AaTh 47B A csikó ára + AaTh 36 A róka erőszakot követ el a nőstényfarkason + AaTh 56A A róka azzal fenyegetőzik, hogy kivágja a fát + MNK 54 * A róka és a farkas.

A mesélő itt több állatmesét köt egy csokorba, tegyük hozzá: sikeresen, alkotó módon. Forrásai a népszerű iskolai olvasókönyvekre vezethetők vissza. Erre utal a mesemondó egyik megjegyzése is: "Így mondta a kis könyv."

Változatok: MNK I. 1987. 64, 72, 73, 77, 83, 84-87.; BN I. 1957. 149.; BENEDEK E. III. 1989. 28-29.

33. *Igaz történet*

Típus: AaTh 1961A * Lagziban mulatság. - Eltér.

Műfajilag és a mesecím szerint is "igaz történet"-nek tűnik. Viszont a kutyaüldözéssel kapcsolatos "megfogta a farkát, lefosta a karját" rímes meseformula és prózai változatai közkedvelt mesevégző epizódok. Itt figyelemre méltó az, hogy a mesemondó ennek az epizódnak a felhasználásával egy (szinte hihető) történetet alkotott.

34. *Egy másik igaz történet*

Ennek a történetnek a valódiságát bizonytalanná teszi az, hogy az állatmesék sorában az ember és a vadállatok közötti viaskodások (AaTh 150-190) nem ismeretlenek, de a halottnak tettetés (AaTh 56 *) sem. Viszont az is lehetséges, hogy ez a kerek történet valamilyen valóság-élmény alapján keletkezett.

35. *A nagy kutya, meg a kis kutya hangja*

Kétségtelenül ez hangutánzó, állathang értelmező mese. Rokonságot mutat az AaTh 236 (A vadgalamb és a szarka) mesetípussal.

36. *A róka meg a farkas párbaja*

Változat nélküli állatmese. Az AaTh 2 mesetípus egyik redakciójának tekinthetjük.

37. *Kacúr király*

Típus: AaTh 103A * Kacor király.

Ezt a mesét valamelyik iskolai olvasókönyvből olvashatták fel Görbedi Istvánnak, mely ARANY László és BENEDEK Elek meséiben egyaránt megtalálható.

Változatok: MNK 1. 1987. 104-106.; BN I. 1957. 156.

38. *Az oroszlán, medve meg az ember*

Típus: 157A Az oroszlán keres egy embert.

A magyar nyelvterületen az AaTh 157 (Az ember a leg-erősebb) mesetípus igen népszerű. Viszont kevésbé ismert a Görbedi által elmondott és itt közölt altípus, amelynek forrása a XVI. század közepére vezethető vissza.

Változatok: MNK 1. 1987. 139.

39. *Az ember teremtése*

Görbedi Istvánnak e meséje részben az emberteremtésről szóló biblikus legendák, részben a természetmagyarázó mesék és mondák közé tartozik. Az utóbbiak katalógusa még nem jelent meg.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 60-65.

40. *A jány apáca akar lenni*

Tréfás mese, változatait nem ismerjük.

41. *Istennek ajánlom*

Nyírségi eredetű, újszerű legendamesének kell tekintenünk. Meg kell jegyeznünk, hogy a máriapócsi templom része alá fészkelte méhcsalád - napjainkban is liturgikus látványosság, melyről Görbediéhez hasonló történeteket ismernek. Sajnos, ezek összegyűjtése nem történt meg.

42. *Elílek tán örökké*

Típus: AaTh 777 A bolygó zsidó.

Ez a népi elbeszélés a biblikus történetek közé is sorolható. Görbedi forrása ismeretlen; ezideig csak egy magyar változatról tudunk.

Változat: MNK 3. 1982. 58.

43. *A nyulak meg a békák*

AaTh 70 Gyávább a nyúlnál.

Ez az állatmese már a XVI-XVIII. században - szólás-mondás magyarázataként is - elterjedt volt.

Változatok: MNK 1. 1987. 93-94.

44. *Tanítsík meg maga arra, amit tud!*

Típus: AaTh 910/A A három jótanács. - Eltér.

Változatok: MNK 4. 1984. 199-203.

45. *A póruljárt papagáj*

Típus: MNK 243A * A szolgáló titkát kibeszélő papagájt megölik.

Mindössze két változata ismeretes.

Változatok: MNK 1. 1987. 178.

46. *A tótember meg a kukorica*

A férfi nemiszerv mutogatása kukoricacső vagy hurka gyanánt, nem ismeretlen a magyar anekdotakincsben.

Változatok: UJVÁRY Z. 1966. 157, 212.; UJVÁRY Z. 1988. 184, 254.

47. *Íletem történeti*

E kötet sajtó alá rendezése során ezt a "mesei" élet-történetet, mely MAKRA Sándor inspirálására állt össze, a bevezető tanulmányba tettük át. Meg kell jegyeznünk, hogy a magyar néprajztudomány egy-két évtized óta fontos feladatának tartja az életrajzok gyűjtését a parasztság köréből. Nos, az "íletem történeti" fejezet az e témával foglalkozó kutatóknak módszertanilag is hasznára válhat.

48. *A dudogós juhász*

Anekdota, változatait nem ismerjük. Rokon mesetípus: AaTh 1712 (Anekdoták dadogókról).

49. *A csacsi lakodalma*

A tüzes tapló más típusú anekdotákban a tréfacsináló emberek kedvelt eszköze.

50. *A róka meg a sajt*

Típus: AaTh 34 A sajtnak nézett hold + AaTh 32 A farkas leereszkedik a kútba az egyik vödörrel, a rókát felhúzza a másikkal.

Népszerű állatmese, az iskolai olvasókönyvekben gyakori volt.

Változatok: MNK 1. 1987. 67-70.; BN I. 1957. 145.

51. *Kis Kolozs meg Nagy Kolozs*

Típus: AaTh 1535 Kis Kolozs és Nagy Kolozs.

A cím is mutatja, hogy irodalmi forrásból került Görbedi meseanyagába.

Változatok: MNK 7/B. 1988. 134-140.; BN II. 1957. 537.

52. *A tolvaj cigányok*

Cigányadoma. A magyar adomák és anekdoták tipológizálása még nem történt meg.

53. *Az ember bába lesz*

Anekdota az együgyű emberről, változatait nem ismerjük.

54. *Apáca meg a pap*

Az ehhez hasonló anekdoták, adomák közismertek a néphagyományainkban; nagyrészüik ezideig publikálatlan.

55. *A harangozó, pap, meg a kovács*

Típus: AaTh 1730 A pap, a kántor és a harangozó a szépasszonyról.

Elterjedt, kedvelt mesetípus. Görbedi e meséjénél a befejező rész megegyezik az AaTh 1361 (A póruljárt szerető) mesetípus III. epizódjával.

Változatok: MNK 7/A. 1986. 52.; MNK 7/C. 1989. 127-129.; BN II. 1957. 599-601.

56. *Fityfiritty*

Típus: MNK 1730C * A tanító meg a kántor a szépaszszonynál.

Ez a cigányadoma - cselekményét tekintve - azonos a jelzett mesetípussal, csupán a "hősei" mások.

Változatok: MNK 7/C. 1989. 131-132.

57. *A kemencetapasztó asszony*

"Menyecske a kemencében" anekdotatípushoz tartozik.

Változatok: UJVÁRY Z. 1986.160.; UJVÁRY Z. 1988.187.

58. *A jány nagybaja*

L. az előző anekdota jegyzeteit.

* * * * *

3. *A bibliai történetek jegyzetei*

A bevezető tanulmányban olvashattunk arról, hogy a mesemondó gyermekeinek "iskolás korukban édesapjuknak fel kellett olvasni a bibliából." Ez és a következő négy bibliai történet egyrészt a bibliából, másrészt a szájhagyományból származhat.

Meg kell még jegyeznünk, hogy Görbedi István bibliai történetei anakronisztikusak; a bibliai személyek származásáról, a történetek időbeliségéről mondottak eltérnek a Bibliától. A történetek bibliai forrását a KÁROLI Gáspár által fordított "Szent Biblia" ószövetségi, illetve újszövetségi fejezeteire való hivatkozással jelöljük.

1. *Ábrahám*

Ószövetség: Mózes I. könyve 22. rész.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 147.

2. *Dávid király*

Ószövetség: Sámuel I. könyve 17. rész.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 191-193, 193-196.

3. *Dániel*

Ószövetség: Dániel próféta könyve 6. rész.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 248, 248-249.

4. *Jézus virágvasárnapján*

Újszövetség: Jézus bevonulása Jeruzsálembe: Máté evangéliuma 21. rész.; Márk evangéliuma 11. rész.; Lukács evangéliuma 19. rész 29-44 vers. - Judás árulása: Márk evangéliuma 14. rész.; Lukács evangéliuma 22. rész.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 467-468, 468-469.

5. *Saul király megtérési*

Újszövetség: Apostolok cselekedetei 9. rész.

Változatok: LAMMEL - NAGY 1985. 492-493, 493-494.

* * * * *

IRODALOM ÉS RÖVIDÍTÉSEK

- AaTh = A. AARNE - S. Thompson: The Types of the Folktale.
Second Revision. FFC 184. Helsinki, 1961.
- BEMEDEK Elek
1987, 1989, 1989. Magyar mese és mondavilág I-III. Második kiadás. Budapest
- BN = BERZE NAGY János
1957 Magyar népmesetípusok I-II. Pécs
- DÉGH Linda
1942 Pandúr Péter meséi I-III. (ÚMNGY III-IV.) Budapest
- EA = Ethnológiai Adattár. Néprajzi Múzeum. Budapest
- Ethn. = Ethnographia. A Magyar Néprajzi Társaság folyóirata. Budapest
- GYÖRFFY István
1984 Nagykunsági krónika. Karcag
- HMK = Magyar hiedelemmonda katalógus. Összeállította: BILHARI A. (Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 6.)
- LAMMEL Annamária - NAGY Ilona
1985 Parasztbiblia. Magyar népi biblikus történetek. Budapest
- MAKRA Sándor
1955 A dadogós juhász = Népünk hagyományából 142-143.
- MAKRA Sándor
1954 Egy kiváló mesemondó = Adattári Értesítő 78-82. Budapest
- MN = Magyarság Néprajza I-IV. Harmadik kiadás. Budapest
- MNGY I. = ARANY László - GYULAI Pál: Elegyes gyűjtések Magyarország és Erdély különböző részeiből. Pest, 1872.
- MNK = Magyar népmesekatalógus 1-10. Szerkesztette: KOVÁCS Ágnes. Budapest

M.S. = a gyűjtő (Makra Sándor) megjegyzése, vagy kérdése,
mesélés közben.

KOVÁCS Ágnes

1943 Kalotaszegi népmesék. (ÚMNGY V-VI.) Budapest

KOROMPAY Bertalan

1941 Népköltési kiadványainkról. = Ethn. LII. 169-179.

ORTUTAY Gyula

1940 Fedics Mihály mesél. (ÚMNGY I.) Budapest

UJVÁRY Zoltán

1988 Adomák Gömörből. (Gömör Néprajza XIII.) Debrecen

UJVÁRY Zoltán

1986 Menyecske a kemencében. Budapest-Debrecen

ÚMNGY = Új Magyar Népköltési Gyűjtemény (Szerk.: ORTUTAY
Gyula). Budapest

TARTALOM

BEVEZETÉS	3
MESÉK	49
1. Cancékos, öreg!	49
2. Mackó Feri	54
3. Tökmagon vett fazik	70
4. A szípen szálló pellikánmadár	73
5. Jancsi meg a tizenkét óriás	75
6. Róbert Károly	80
7. Bedúr király történeti	84
8. Gondold meg, mit beszílsz!	89
9. A piripócsi katona	91
10/a Halottvőlegény	97
10/b Halottvőlegény	98
11. A szűrje lú	100
12. A cigán meg szentlílek	101
13/a Nagyító-mese	102
13/b Nagyító-mese	102
14. Eldorádó	103
15. Az iszákos szegínyember	104
16. Az iszákos szegínyember halottja	104
17. A csuda-fecskendő	105
18. Amikor megette a sas a bagoly fiját	109
19. Csupaerőss	110
20. A bodnár szép feleségi	111
21. "Ritka búza, ritka árpa, ritka rozs..."	112
22. A török fogoly	113
23. A fujatalember meg a vínasszony	120
24. Az ecceri gulyásgyerek	125
	209

25. Jótét helyyibe jót várj!	126
26. A három kírís	128
27. A világ teremtési	130
28. A róka meg a farkas	134
29. A róka, medve meg a szegényember	135
30. Megin a "medvérűl"	137
31. A szebeni muzsikusok	138
32. A róka meg az oroszlán	141
33. Igaz törtínet	147
34. Egy másik igaz törtínet	148
35. A nagy kutya, meg a kis kutya hangja	149
36. A róka meg a farkas párbaja	149
37. Kacúr király	150
38. Az oroszlán, medve meg az ember	153
39. Az ember teremtíse	154
40. A jány apáca akar lenni	154
41. Istennek ajánlom	155
42. Elílek tán örökké	156
43. A nyulak meg a békák	157
44. Tanítsík meg maga arra, amit tud!	158
45. A póruljárt papagáj	161
46. A tótember meg a kukorica	162
47. Íletem törtíneti	7
48. A dudogós juhász	163
49. A csacsi lakodalma	164
50. A róka meg a sajt	166
51. Kis Kolozs meg Nagy Kolozs	167
52. A tolvaj cigányok	173
53. Az ember bába lesz	173
54. Az apáca meg a pap	174
55. A harangozó, pap, meg a kovács	175
56. Fityfiritty	176

57. A kemencetapasztó asszony	176
58. A jány nagybaja	177

FÜGGELÉK

<i>Bibliai történetek</i>	179
---------------------------	-----

1. Ábrahám	179
2. Dávid király	180
3. Dániel	181
4. Jézus virágvasárnapján	182
5. Saul király megtérési	184

JEGYZETEK	187
-----------	-----

1. Általános tudnivalók	187
2. A mesék jegyzetei	192
3. A bibliai történetek jegyzetei	205

IRODALOM ÉS RÖVIDÍTÉSEK	207
-------------------------	-----

JÓSA ANDRÁS MÚZEUM KIADVANYAI

1. Csallány Dezső: Jósa András irodalmi munkássága. Bp. 1958. p.116. (elfogyott)
2. Jósa András régészeti és múzeumi vonatkozású hírlapi cikkei 1889-1900. Bp. 1968. p.225.(elfogyott)
3. Jósa András régészeti és múzeumi vonatkozású hírlapi cikkei 1901-1907. Bp. 1968. p.225.(elfogyott)
4. Csallány Dezső: Népvándorlás- honfoglaláskori bizánci régészeti kapcsolataink. Nyíregyháza, 1965. p.22. (elfogyott)
5. Honismereti kutatások Szabolcs-Szatmárban I. Néprajz. Nyíregyháza, 1975. p.132. 12.- Ft
6. Honismereti kutatások Szabolcs-Szatmárban II. Babus Jolán: Néprajzi tanulmányok a beregi Tiszahátról. Nyíregyháza, 1976. p. 163. (elfogyott)
7. Honismereti kutatások Szabolcs - Szatmárban III.Helytörténet. Nyíregyháza,1976.p.104. (elfogyott)
8. Néprajzi kutatások Nyírlugoson I. Népi építkezés. Nyíregyháza, 1977. p. 145. 20.- Ft
9. Nyíregyházi szlovák ("tírpák")nyelvjárási és néprajzi emlékek I. Nyíregyháza,1977. p.171. 15.- Ft
10. Honismereti kutatások Szabolcs-Szatmárban IV. Néprajz. Nyíregyháza, 1977. p. 145. (elfogyott)
11. Honismereti kutatások Szabolcs-Szatmárban V. Gombás András: Lapok Tiszavasvári történetéből I. Nyíregyháza, 1978. p. 128. 13.- Ft
12. Honismereti kutatások Szabolcs-Szatmárban VI. Páll István: Szabolcs-Szatmár megye néprajzi bibliográfiája I. Nyíregyháza,1978. p.155.(elfogyott)
13. Jósa András régészeti és múzeumi vonatkozású hírlapi cikkei 1908-1918. Nyíregyháza,1978. (elfogy.)

14. Honismereti kutatások Szabolcs - Szatmárban
VII. Ipari üzemtörténet. Nyíregyháza, 1979. 22,50 Ft
15. Néprajzi kutatások Nyírlugoson II. Gazdálko-
dás. Nyíregyháza, 1979. p.172. 17.- Ft
16. Honismereti kutatások Szabolcs - Szatmárban
VIII. Hunyadi József: Lapok Tiszavasvári tör-
ténétéből II. Nyíregyháza, 1980. p.157. (elfogyott)
17. Bodnár Bálint: Kisvárdai környéki népmesék.
Huszár István illusztrációival. Nyíregyháza
1980. p. 174. (elfogyott)
18. Honismereti kutatások Szabolcs - Szatmárban
IX. Helytörténet. Nyíregyháza, 1981. p.168. 17.- Ft
19. Nyíregyházi szlovák ("tírpák") nyelvjárási
és néprajzi emlékek II. Nyíregyháza, 1981. 10.- Ft
20. Virágh Ferenc: Adatok Kisvárdai történetéhez.
Nyíregyháza, 1981. p.149. 15.- Ft
21. Balogh László: Dolgozatok Szamoszeg népraj-
zából. Nyíregyháza, 1985. p.169. 15,50 Ft
22. Hadházy Pál: Néprajzi dolgozatok Túristván-
diből. Nyíregyháza, 1986. p.190. (elfogyott)
23. Nyíregyházi szlovák ("tírpák") nyelvjárási
és néprajzi emlékek III. Nyíregyháza, 1986. 14,50 Ft
24. Ratkó Lujza: Mesék, mondák Biriből. Nyíregy-
háza, 1987. p.235. 21.- Ft
25. Nagy Ferenc: Ibrány. Egy rétközi település
társadalomtörténete a XX.századig. Nyíregy-
háza, 1987. p.127. 50.- Ft
26. Takács Péter: A Dél-Nyírség és Hortobágy
melléke parasztjainak vallomása 1772-ből.
Forráskiadvány. Nyíregyháza, 1988. p.318. 26.- Ft
27. Nyíregyházi szlovák ("tírpák") nyelvjárási
és néprajzi emlékek IV. Nyíregyháza, 1988. 20.- Ft

28. Kurucz Katalin: A nyíri Mezőség neolitikuma.
Nyíregyháza, 1989. p.170 + LXXXV. tábla. 55.- Ft
29. Szabó Gyula: Történeti és néprajzi dolgozatok
Tarpárdól. Nyíregyháza, 1989. p.163. 44.- Ft
30. Makra Sándor: Görbedi István mesél. Nyíregyháza, 1991. p.211. 75.- Ft

CSAK FELNÖTTEKNEK!